

Gony ogłoszeń
za wlozsz milime-
trowy przed 1 złoty
w tekście 50 gr. za
temat 20 gr. Oglo-
szenia teatralne
do 50 słów, a swia-
teczne do 100 słów
tytuł 10 gr. Długość
ogłoszenia 25 lub 30 słów
Dla pozostałych
pracy 5 gr. na wy-
raz. Najmniej 1 zł.
za zastrzeżenie miejsca
dolicza się 20%

EXPRES ZAGŁĘBIE

Jedyny organ demokratyczny niezależny woj. kieleckiego

numerata wy-
miesięcznie

KRAKOW
Biblioteka Jagiellońska
Św. Anny 12

8.1
Konto cz.
P.K.O. Katowice

ODDZIAŁY:

KIELCE, Marsz Focha 26 (róg Sienkiewicza) tel. 13-78; BĘDZIN, Małachowskiego 74; DĄBROWA, ul. 3-go Maja 14 i Królowej Jadwigi (róg Narutowicza); ZAWIERCIE, ul. 3-go Maja 5, tel. 97; CZĘŁADZ, Miłowska N. 5 GRODZIEC, ul. Legionów tel. 7.19.68

1926

Znaczenie prasy w życiu społecznym jest olbrzymie. Dziennik dociera do najdalszych ośrodków ludzkich, dostaje się do dziesiątków tysięcy rąk nieznanych Czytelników, urabia Ich opinię, kieruje Ich sympatiami, wzmacnia Ich poglądy na zjawiska społeczne, polityczne i kulturalne.

W dziesięciolecie istnienia „Expresu Zagłębia“ mamy prawo powiedzieć, że spełniał on z dużym pożytkiem społecznym swą rolę popularnego dziennika i stale rozszerzając krąg swych Czytelników, w niemałym stopniu przyczynił się do kształtowania się w Zagłębiu Dąbrowskim i w całej Ziemi Kieleckiej polskiej myśli obywatelskiej w imię dobra państwa polskiego.

Wierzmy też, że „Expres Zagłębia“ w dalszym ciągu, zdobywając sobie sympatie szerokich sfer społeczeństwa, będzie, jak i dotychczas, ich dobrym, godnym zaufania przyjacielem. Ambicją naszą jest zacieśnianie serdecznych stosunków między „Expresem Zagłębia“ a rzeszą Czytelników.

Oddając Im dzisiejszy, jubileuszowy numer naszego pisma, składamy przy tej okazji podziękowanie tym wszystkim, którzy w ciągu minionych dziesięciu lat w jakikolwiek sposób śpieszy nam w chwilach ciężkich z pomocą przez udzielanie poparcia i służenie dobrą radą.

Czytelnikom zaś naszym, którzy wraz z nami obchodzą swój własny jubileusz dziesięciolecia czerpania wiadomości o życiu współczesnym z tych samych szpalt, dziękujemy za to z Ich strony niesłabnące przywiązanie do naszego pisma i życzymy Im i sobie, aby „Expres Zagłębia“, stojąc na wysokości swego społecznego zadania, był zawsze mile widzianym codziennym gościem każdego domu w Zagłębiu.

Wydawnictwo.

1936

Wiktor Monsiorski

Dość dziennikarza prowincjonalnego jest pracować bez nagrody i uznania. Przysłówie, że nikt nie jest protektem między swymi, staje się w zastosowaniu do redaktora na prowincji gorzkim chlebem na codzień. Na szpaltach pisma, wychodzącego niekoniecznie w zabitym od świata deszczu miesiącu, mogą się ukazywać na „doskonalsze” prace publicystyczne, najwzroczniejsze pod względem treści i formy fetiotony, a jednak nikt nie weźmie tego tak poważnie, jak byłe badure, wydrukowaną w prasie stołecznej.

Jak nikt z wielu znanych mi dziennikarzy prowincjonalnych, śp. Wiktor Monsiorski brał tę krzywdę redaktorską głęboko do serca i bodaj on jeden na skromnych szpaltach dziennika, wychodzącego w Sosnowcu, potrafił z pasją polemizować z wielką prasą warszawską, albo bliższą nam krakowską.

Niezapomniana jest do dziś jego odpowiedź, którą dał krakowskiemu „I. K. C.” na jego stałą rubrykę pod tytułem: „Z pod czapki Monomacha”. Było to w owych czasach, gdy wzajemne wytykanie sobie wad „kongresowiaków” i „galicjan” było jeszcze w stadium wysokiego napięcia. Więc ów tytuł „Z pod czapki Monomacha” rozpoczynał zawsze uwagi o złym stanie rzeczy w byłym zaborze rosyjskim. — Zirykował się raz śp. Wiktor Monsiorski na jakis ze strony „I. K. C.” niesprawiedliwość wobec kongresowiaków i odparował ciós innym artykułem o galicjanach, któremu dał kapitalny tytuł „Z pod pierzyny Marii Teresy”. Odpowiedź ta tak się spodobała, że znalazło się jej echo nawet w prasie warszawskiej.

Śp. Monsiorskiego nigdy zresztą nie opuszczało doskonale rozwinięte poczucie humoru. Zaleta ta była najistotniejszą jego przewagą we wszystkich bojach redaktorskich, a różnymi czasami wypadło mu ich wieść nie mało na szpaltach zagłębiowskiej prasy codziennej, której był twórcą o bardzo szczęśliwej ręce i dużym zmysle administracyjnym.

Sam będąc człowiekiem bardzo dowcipnym, śp. Monsiorski cenil i u innych choćby tylko skromne zaczątki wesołego spojrzenia na świat. Sam z własnej praktyki dziennikarskiej miał tego dowód oczywisty. Gdy przed piętnastu laty rozpoczynałem w Zagłębiu zawód dziennikarski, pracowałem w piśmie, będącym wcale zresztą niegroźnie konkurencyjną placówką w

stosunku do „Iskry”, której redaktorem był śp. Wiktor Monsiorski.

Młodziutki dziennikarz pisał codziennie wierszyki aktualne i składał je pod nim oczepretensjonalny pseudonim „Ćwiartka”. A że to były czasy tuż po wojnie, więc z papierem nie była sprawa łatwa, przeto dziennik wychodził w objętości jednej, ale za to dużej półarkuszowej kartki.

Pewnego dnia początkujący wierszopis znajduje w „Iskrze” taki oto dwuwiersz.

— Co ja widzę, co ja słyszę,
Na półarkuszu Ćwiartka pisze.

Pardzom się stropił, przeczytawszy ten dowcip, w którym się nawet złości wości dopatrywałem. Uważałem sobie jednak za punkt honoru nie pozostać dwuwiersza bez odpowiedzi. — Szczęśliwie się dla mnie złożyło, że śp. Monsiorski drukował owemi czasami w swoim piśmie powieść pod tytułem „Podpalaczka”. Więc odrzuciłem ją, także w dwuwierszu ujętą, brzmiała jak następuje:

— Co ja widzę, móżg się biedzi,
„Podpalaczka” w „Iskrze” siedzi.

Gra słów o iskrze i podpalaczce bardzo się śp. Monsiorskiemu spodobała, z czego nawiasem mówiąc, niemajął ko rzysć potem miała któraś z restauracyj sosnowieckich.

W wigilijny wieczór, 24 grudnia 1932 r. zmarł niespodziewanie Złożyciel i Naczelny Redaktor „Expressu Zagłębia” śp. Wiktor Monsiorski, przeżywszy lat 50. Śmierć nastąpiła po krótkiej chorobie, aczkolwiek zmarły od dłuższego czasu zapadał już na zdrowiu.

Śp. Redaktor Monsiorski był jednostką wybitną w dziennikarstwie polskim, a 26-letnią pracą dziennikarską w Zagłębiu związał się z tym terenem.

To też zgon śp. Wiktora Monsiorskiego odbił się głośnym echem w prasie polskiej. Oto co między innymi napisał wówczas warszawski „Kurier Czerwony”:

„Uzdolniony i pełen temperamentu dziennikarz śp. Monsiorski, w ciągu z górą ćwierć wieku pracował na terenie Zagłębia w jego stolicy — Sosnowcu. On to stworzył tam prasę periodyczną, przed tym nieistniejącą.

Jako niezmordowany pionier drukowanego słowa polskiego śp. Monsiorski ciężko nieraz przeciwdziałał na tle stosunków z władzami za-

Najwspanialszy okres swego dziennikarskiego życia przeżył śp. Wiktor Monsiorski przed wojną. Perypetie jego z władzami rosyjskimi mogłyby wypełnić gruby tom bardzo interesujących i bardzo charakterystycznych dla przedwojennej epoki wesołych i smutnych opowiadań.

Aby na przykład opisać pobyt śp. Monsiorskiego w areszcie sławkowskim za jakieś „niebłagonadiożne” przestępstwo prasowe, trzeba na to pióra samego chyba Dickensa. Iść bawiecznego humoru i iście szlacheckiej fantazji jest w tym, że redaktor, skazany na areszt, zarim sam się do niego udał, wysłał przed tym do Sławkowa murarzy, malarzy i stolarzy, aby doprowadzili lokal do należytego stanu. Gdy śp. Monsiorski przybył do Sławkowa, aby odbyć karę, areszt wyglądał tak przytulnie, jak nigdy przed tym i jak już chyba nigdy wyglądać nie będzie. W Sławkowie od dnia przybycia redaktora „Iskry” zaczęły się dzisiejsze rzeczy dziwne i bardzo wesołe. Oto zarówno naczelnik aresztu, jak i inni miejscowi dygnitarze, przechodząc przez starożytny rynek sławkowski, szli krokiem nierównym, błądzi o mętnym spojrzeniu. Obywatele Sławkowa wrychle się rozjentowali, że droga nieprzytomnych dygnitarzy zawsze wiodła od strony aresztu. Nie często też zdarzało się, aby w Sławkowie, choć to i w mieście bardzo starożytnym, wypito tyle najprzedniejszych wódek, jak w owepamiętne dni pobytu śp. Monsiorskiego w areszcie, a ściślej mówiąc, na letnim wypoczynku. — Gdy redaktor opuszczał areszt, naczelnik wyraził głęboki żal z tego powodu i prosił go, aby tu jeszcze kiedy powrócił.

Do największych zalet dziennikarskich śp. Monsiorskiego obok dobrego naturalnego dowcipu i potoczności stylu, była wielka dbałość o czystość języka polskiego. Należał do tego pokolenia, które broniąc się przed rusyfikacją, z głęboką czcią odnosiło się do mowy ojczystej. Człowieka, któryby napisał, że „pies gonil za zającem”, zamiast „gonil zająca”, gotów był poszarpać na sztuki. Był nieubiegany, gdy chodziło o styl i nieraz się skarżył na to, że nawet głośni współcześni pisarze nie umieją pisać po polsku.

W tym krótkim zarysie nie dałem całej sylwetki śp. Monsiorskiego, jako człowieka i dziennikarza, bo byłoby to zadanie nazbyt już trudne, redaktor bowiem „Iskry”, a potem „Expressu Zagłębia” był indywidualnością bardzo interesującą i postacią tak niesza-lionową, że nie można jej ująć w formę zdań banalnych, powszechnie używanych.

Ale i z tych krótkich anegdot z bajnego życia śp. Wiktora Monsiorskiego, które tu przytoczyłem, wynika jasno, że był to człowiek naprawdę nieprzeciętny.

K. Ćwierk.

horezymi, a następnie okupacyjnymi. Stanowisko, jakie wobec nich zajmował, najlepiej charakteryzuje fakt, iż był przez dwa lata więziony przez Niemców w obozie koncentracyjnym w Havelbergu.

Śmierć położyła kres czynnemu żywotowi śp. Monsiorskiego”.

Śp. Redaktor Wiktor Monsiorski urodził się w dniu 6 marca 1873 r. w Pińczowie (woj. kieleckie), jako syn miejscowego nauczyciela.

Po ukończeniu gimnazjum w Pińczowie śp. Monsiorski wyjeżdża do Warszawy, gdzie uczęszcza do V gimnazjum, a później przenosi się do szkoły technicznej Wawelberga i Rotwanda. Po ukończeniu tej szkoły pracuje w znanej fabryce warszawskiej „Konrada Jarmuszkiewicza i S-ka”. Praca ta nie odpowiada Mu jednak. To też wkrótce opuszcza Warszawę i w 1900 r. rozpoczyna chłubną pracę dziennikarską - publicysty, w której prze-trwał aż do śmierci. Pierwsze kroki w dziennikarstwie stawia śp. Monsiorski w „Kurierze Łódzkim”, a następnie w cieszącym się dużą poczytnością piśmie łód-

kim „Rozwój”. W 1906 r. w okresie wielkiego niepokoju po słynnych rozruchach i strajkach przybywa śp. Monsiorski do Zagłębia, gdzie znalazł właściwy teren do pożytecznej działalności.

Red. Monsiorski przybywszy do Zagłębia, zdobywa sobie czytelników. Uczy Zagłębie czytać Pracę swą rozpoczął w piśmie tygodniowym „Głos Zagłębia”, które po pewnym czasie przekształcił na pismo codziennie pod nazwą „Kurier Zagłębia”. Oba pisma wychodziły w Sosnowcu. W trzy lata po przybyciu do Zagłębia, a więc w 1909 r. śp. Monsiorski zostaje aresztowany za krytykę postępowania miejscowych władz i osadzony w więzieniu piotrkowskim, w którym przebywał 9 miesięcy. Po opuszczeniu więzienia, co nastąpiło dzięki specjalnym staraniom, śp. Monsiorski obejmuje z powrotem kierownictwo pisma i prowadzi go do 1910 r., po czym zakłada nowe pismo p. n. „Iskra” (obecnie „Kurier Zachodni”). Ten okres jest bardzo ciężki dla śp. Monsiorskiego, gdyż władze rosyjskie szykanują pismo, nakładając grzywny i często konfiskując cały nakład. Nie zalamuje to jednak prawego obywatela, jakim był Zmarły.

Po wybuchu wojny europejskiej, w okresie tworzenia się legionów Józefa Piłsudskiego śp. red. Monsiorski wstępuje w szeregi milicji obywatelskiej i zostaje t. zw. dziesiętnikiem. Dla swojej dziesiątki milicjantów śp. Monsiorski zamówił na własny koszt stałe obiady w dawnej restauracji „Trocadero”, mieszczącej się w lokalu obecnego Miejskiego Ośrodka Zdrowia w Sosnowcu.

Podczas okupacji niemieckiej w 1915 r. przyjechał do Będzina osławiony generał - cenzor prasowy na teren b. Kongresówki płk. Cielinow z zamiarem zakupu Red. Monsiorskiego. Płk. Cielinow zaproponował śp. Monsiorskiemu do starzenia doskonałej maszyny relacjonalnej miesięcznych subydiów pieniężnych itd. za zamieszczenie artykułów w tonie życiowym dla władz okupacyjnych.

Propozycje te spotkały się ze zdecydowaną odmową Red. Monsiorskiego. To też w niedługim czasie zostaje on aresztowany i przewieziony do obozu jeńców w Havelbergu, gdzie przebywa przez dwa lata w strasznych warunkach. Tam właśnie śp. Monsiorski nabawił się choroby piersiowej, która stała się przyczyną przedwczesnej Jego śmierci. W obozie koncentracyjnym przebywał bowiem śp. Monsiorski w sali zamieszkałej przez większość przez jeńców chorych na gruźlicę.

Na skutek starań u władz niemieckich generał - gubernator Beseler zwolnił w 1917 r. Red. Monsiorskiego z więzienia, który przybywa do Sosnowca, gdzie po dłuższym okresie kuracji obejmuje kierownictwo „Iskry”, którą w czasie Jego nieobecności prowadził Jego brat Ry-szard Monsiorski, właściciel drukarni w Będzinie.

W czasie powstań śląskich Red. Monsiorski całym sercem zajął się losami uciekinierów ze Śląska, którym dawał schronienie w lokalu „Iskry” (obecny budynek „Kurjera Zachodniego”).

Po przyłączeniu Śląska do Polski śp. Monsiorski należał do najczynniejszych członków komitetu przyjęcia Ślązaków w Zagłębiu. Swoim sumptem gościł u siebie dziennikarzy z całej Polski. Przyjęcie to i gościnność Redaktorstwa Monsiorskich w „Tygodniku Ilustrowanym” obszernie omówił znany publicysta i literat śp. Zygmunt Bartkiewicz.

W czasie wojny polsko - bolszewickiej w 1920 r. lokal redakcji zamienił się w arsenał różnego rodzaju broni, paczek żywności, odzieży dla żołnierzy itd. Kosztowności zaś które zbierał Red. Monsiorski, będąc członkiem Komitetu Obywatelskiego odsyłał do Kasy Krajowej, skąd następnie szły do Warszawy na potrzeby państwa. Red. Monsiorski niejednokrotnie z paczkami żywnościowymi dla żołnierzy jeździł na front aż pod Mianówiec.

W 1922 r. śp. Red. Monsiorski sprzedał „Iskrę”, pozostając przez pewien czas naczelnym redaktorem.

Po krótkim okresie odpoczynku Red. Monsiorski zakłada w 1925 r. „Express Zagłębia”. — Kolejne rozwoju „Expressu Zagłębia” są doskonale znane naszym Czytelnikom. Pełną zapalał pracę urodzonego dziennikarza Red. Monsiorskiego przerwała niespodziewana śmierć, zabierając Człowieka, który dobrze zasłużył się Ojczyźnie.

Inż. Zygmunt Sowiński

Poseł na Sejm, prezes Izby Przemysłowo-Handlowej w Sosnowcu.

O linie rozwojowe gospodarstwa narodowego

Zyjemy w okresie przeobrażeń gospodarczych, które do gruntu zmieniły przedwojenne klasyczne metody wymiany towarowej, gospodarki walutowej etc. Zmienione przez wojnę europejską i jej następstwa warunki współżycia narodów, naruszone równowaga w światowej gospodarce towarowej i pieniężnej, wywołały zwichnięcie równowagi między wzrostem dóbr produkcyjnych, a wzrostem potrzeb, wywołanych przyrostem ludności.

W gorączkowym poszukiwaniu równowagi, państwa uciekają się np. w zakresie obrotu towarowego do metod, które w pojęciu przedwojennych ekonomistów uważane były za metody wsteczne. Cała misterna siatka zakazów walutowych, zakazów towarowych dumpingów walutowych, opłat na rzecz eksportu, cel wyrownawczych i antidumpingowych, preferencyj jawnych i ukrytych kompensat i clearingów zbliża w istocie coraz bardziej wymianę towarową do najdawniejszej formy wymiany towarowej, do wymiany naturalnej „leż za leż”, z powodzeniem uprawianej dotąd bez krętarziny wymyślnych zarządzeń, przez ludź pierwotne w głębi puszczy brazylijskich, czy w dżunglach afrykańskich.

Niepewna sytuacja polityczna, minowana wielkimi ruchami socjalnymi, zmusza państwa do gorączkowego stosowania metod, któreby w swym końcowym efekcie podniosły pogotowie obronne do maksymalnych granic.

Wszystko zaś razem stwarza całkowitą niestalość i płynność stosunków w dziedzinie współżycia narodów.

Na tle tego wszystkiego odbywa się bezprzykładny w dziejach wyścig narodów zwłaszcza w dziedzinie pogotowia zbrojnego.

Wobec tego wszystkiego co się dzieje u naszych granic, Polska nie może być obojętną. Powstają bowiem wokół nas groźne, gospodarczo nieodwracalne, przemiany, których rezultatem jest dystansowanie nas jako państwa i narodu na coraz niebezpieczniejszą odległość. Prawda, że sto kilkadziesiąt lat niewoli pozbawiły nas możliwości wypracowania własnej naturalnej linii rozwoju gospodarczego, prawda, że wojna europejska zniszczyła nieomal trzy czwarte obszarów naszego państwa, opóźniając na lata całe rozwój gospodarczy, ale i to prawda, że drzemia w naszym gospodarstwie narodowym olbrzymie siły potencjalne, które mogą i powinny być jaknajszybciej zamienione na wartości dynamiczne.

Tam, gdzie w grę wchodzi przyszłość narodu i państwa, tam nie mogą decydować o linii rozwojowej żadne, choćby najbardziej klasyczne maksymy, jeśli te maksymy utrudniają, czy hamują rozwój gospodarczy Polski.

Wierzę, iż stworzyć możemy nie-

ograniczone wprost możliwości rozwojowe, jeśli obok złota, jeśli na wyższym, to przynajmniej równym poziomie, postawimy takie wartości, jak bogactwa naturalne ujęte w wartości hipoteczne i potencjalną energię milionów rąk roboczych, czekających pracy.

Nakreślenie wielkich linii rozwoju gospodarczego Polski w oparciu o poruszone wyżej wartości jest w men najgłębszym przekonaniu nietylko możliwe, ale i konieczne.

Olbrzymie potrzeby państwa w zakresie dobrodziejstwa, motoryzacji, elektryfikacji, regulacji rzek, melioracji i t. d., przy naszych zasobach naturalnych i milionach oczekujących na pracę rąk roboczych, czekają tylko na kiej któryby powiązał wspomniane elementy w jeden ciągły potężny łańcuch, ciągnący Polskę w górę do czołowego miejsca, które jej się słuszenie wśród narodów należy.

Oczywiście kleju tego nie stworzy jakaś jedna recepta, jakiś jeden cudowny środek, czy zastrzyk. Marsz ku rozbudowie potęgi i niezależności gospodarczej państwa należy rozpocząć szerokim frontem, od koniecznych rozwiązań rolnych, poprzez zagadnienie dobrodziejstwa Państwa, motoryzacji, elektryfikacji itd. do uprzemysłowienia miast.

Nakreślenie wieloletniego planu gospodarczego, któryby etapami rok po roku realizował zagadnienie podciągania Polski ku górze na wszystkich odcinkach gospodarczych nie jest chyba w osiemnastym roku po odzyskaniu niepodległości postulatem zawczasem Państwa stawianym.

Dokoła tak pojętego planu gospodarczego, ustalonego w poszczególnych etapach będzie można nanizować X rozwiązań wtórnych, będzie można pobudzić inicjatywę i przedsiębiorczość dziesiątków tysięcy mózgów ludzkich, stworzyć możliwości tysięcy indywidualnych rozwiązań indywidualnych, dających się powiązać z głównym planem gospodarczym, a w rezultacie uwielokrotniających efekt gospodarczy głównego rozwiązania.

Będą niewątpliwie lata, w których przekroczymy nakreślony cel, będą lata, w których niedociągniemy do zamierzonych granic, ale w każdym roku i Państwo i naród wiedzieć będą według jakiej linii się równa i jakie już wyniki osiągnięto.

Od szeregu lat w budżecie państwa

wym przeznacza się po kilkaset milionów na różne inwestycje i na zatrudnienie bezrobotnych. Musimy sobie prawdę powiedzieć, że wiele z tych ciężko wysuplanych z ubogiego Skarbu Państwa sum zostało zużytych nie celowo, dużo grosza poszło na roboty, które mogłyby lata jeszcze poczekać, dużo kwot zostało poprostu rozpyłonych na nic, lub prawie nie znające roboty i pod względem efektu gospodarczego uległo zaprzepaszczeniu.

Dlatego też zapowiedziany przez wicepremiera Kwiatkowskiego i ustalony obecnie w szczegółach czteroletni plan inwestycyjny, jako pierwsze realne pociągnięcie, zmierzające do koncentracji środków, celem rozprawy ich według hierarchii najpilniejszych potrzeb Państwa, zasługuje na wielkie uznanie.

Wypracowanie i ustalenie w szczegółach i etapach czteroletniego planu gospodarczego na sumę około 2-ich miliardów złotych, nawet w naszych skromnych warunkach stwarza dużą możliwość dla indywidualnych rozwiązań, które w znakomity sposób rozszerzą skalę prowadzonych inwestycji i przyspieszą tempo ożywienia gospodarczego.

Jedną z prób tworzenia takich indywidualnych rozwiązań jest, będąca w stadium wypracowania, inicjatywa gospodarcza 3-ich izb przemysłowo-handlowych: Sosnowieckiej, Katowickiej i Krakowskiej.

Pertraktacje o utworzenie prywatnego towarzystwa inwestycyjnego, o partego na kluczowych przemysłach inwestycyjnych, są w toku.

Sprawa nie nadaje się jeszcze do szczegółowego publicznego jej omówienia, ale dotąd osiągnięte już wyniki pozwalają przypuszczać, iż uruchomienie tą drogą robót inwestycyjnych na dziesiątki milionów złotych już w pierwszym stadium przy pewnych warunkach jest możliwe i realne. Takich prób prywatnej inicjatywy, w miarę rozwijania się wieloletniego planu gospodarczego Państwa, spotykać będzie my coraz więcej.

Nie należy, wydaje mi się, bać się przesadnie takich terminów, jak „nakreślenie koniunktury”.

Odkąd myśl ludzka zaczęła pracować i tworzyć, zmieniać istniejący od prawników stan rzeczy według swego upodobania, zaprzęgać prawa przyrody do pracy dla swoich potrzeb, odtąd mamy do czynienia z planowaniem,

czy jak kto woli, nakreśnianiem. Katastrofa zaczyna się dopiero wtedy, gdy naruszymy równowagę między wydajnością produkcyjną, a zdolnością konsumcyjną.

Kapitałnym problemem, jeśli chodzi o możliwości ożywienia gospodarczego, jest problem rentowności.

Bez rentowności nie może być mowy o rozwoju gospodarczym. Każdy koszt wyłożony na cele produkcyjne przez warsztat pracy rolny, rzemieślniczy czy przemysłowy, winien wrócić z pewną nadwyżką do warsztatu produkującego, jeśli niema nastąpić samozjadanie się tegoż warsztatu. Koszt produkcji musi obejmować obok bezpośrednich wydatków związanych z samą produkcją pożytek na renowację czyli odnowienie urządzeń, jeśli ma być zachowana zdolność produkcyjna warsztatu pracy.

Niestety musimy stwierdzić, iż zdolność produkcyjna kluczowych w Polsce przemysłów surowcowych: węgla, ropy, a zwłaszcza żelaza uległa niepokojącemu osłabieniu.

I tak w Rosji Sowieckiej zdolność produkcyjna stali w stosunku do roku 1913 wzrosła czterokrotnie, gdy u nas w stosunku do tegoż roku obniżyła się dwukrotnie.

Nie miejsce tu na analizowanie powodów i przyczyn tego stanu. Faktem jest jednak, iż bez przywrócenia rentowności rozwój najważniejszych dla Państwa kluczowych przemysłów surowcowych jest niemożliwy.

Nie chcę wybijać otwartych drzwi! Sądzę, iż w świadomości całego społeczeństwa polskiego coraz mocniej utrwała się przekonanie, że przywrócenie rentowności warsztatów zarówno rolnych jak przemysłowych i rzemieślniczych jest zasadniczym i najważniejszym postulatem polskiej racji gospodarczej.

Jesteśmy niewątpliwie na fali koniunktury zwykłej, jak się wyraził wicepremier Kwiatkowski, stojącej w przededniu mocnego skoku wwyż. Na każdym prawie odcinku życia gospodarczego Państwa zarysowuje się wyraźna poprawa.

I tak w związku z energicznymi i celowymi zarządzeniami walutowymi i budżetowymi kryzys walutowy i budżetowy został przewyciężony. W lipcu br. zaznaczył się znowu wyraźny przyrost wkładów. Zapas złota i dewiz w Banku Polskim powiększył się. Zahamowanie ucieczki kapitałów wzrosło udział tych kapitałów na rynku wewnętrznym. Ożywił się ruch budowlany, wzrosły na skutek poprawy cen w rolnictwie zakupy rolników. Rosnące ożywienie spowodowało również wzrost wpływów z podatków.

W porównaniu z okresem kwiecień-sierpień 1935 r. ogólna suma dochodów w br. budżetowym wzrosła o 93.1 mil. zł., tj. o 10.6 proc., wpłaty przedsiębiorstw państwowych o 7.6 mil. zł., tj. o 31.5 proc., wpłaty monopolów o 6.2 mil. zł., tj. o 2.4 proc. Zrównoważenie budżetu stało się faktem realnym. Budżet państwowy nie drenuje już dziś rynku pieniężnego przez co oczywiście ułatwia ekspansję kapitału na rynek prywatny.

Jednym słowem zaistniały realne możliwości marszu naprzód ku rozbudowie gospodarczej Państwa. Powtórzę za wicepremierem Kwiatkowskim „byłoby objawem skrajnie pożałowania godnym, gdybyśmy obecnej sytuacji i otwierających się możliwości nie wykorzystali w całej pełni dla poprawienia rentowności i ekonomicznego wzmocnienia najszerzych warstw ludności w Polsce”.

Nie wiemy bowiem ile lat pozwoli nam Opatrzność w pokoju pracować by wyrównać dystans, dzielący nas w pogotowiu gospodarczym i obronnym od naszych sąsiadów.

POLSKIE ZAKŁADY PRZEMYSŁU CYNKOWEGO

SP. AKC. W BĘDZINIE

POLECAJĄ SVOJE WYROBY:

Z DZIAŁU METALOWEGO:

blachę ocynkowaną marki „C.K.H. Królewska Huta—Będzin”
blachę ocynkowaną, pomalowaną marki „C.K.H. Król. Huta—Będzin”
blachę cynkową
wiadra ocynkowane marki „C.K.H.”
wiadra z czystej blachy cynkowej marki „C.K.H.”
garnki ocynkowane i t. p. wyroby blaszane

Z DZIAŁU CHEMICZNEGO:

biel cynkową we wszystkich gatunkach handlowych
tlenek farmaceutyczny — Zincum oxydatum purissimum marki „C.K.H.” Król. Huta
chlorek cynku w proszku 98-100%, ZnCl₂
chlorek cynku w płynie o dowolnej koncentracji
tlenki żelaza (czerwień, czern)

Tow. Ochrony Mienia

pow. Będzińskiego

Dąbrowa Górna, ul. 3-go Maja 18,
telefon 2-81

Poleca p. p. Przemysłowcom i Kupcom swoich wartowników, celem pilnowania magazynów i t. p.

Złożenia kierować można telefonicznie lub przez akwizytorów.

Reperacje i odnowienie wszelkich maszyn biurowych do pisania, liczenia, kopjań, powielaczy, numeratorów wszelkich systemów i kas rejestracyjnych „National” wykonuje po cenach konkurencyjnych, ściśle dostosowanych do obecnej chwili. Praktyka zawodowa od 1908 roku

KONRAD BORTNOWSKI

Mechanik Maszyn Biurowych

SOSNOWIEC ul. Dąbrowska 1.

telefon 6-23-05

BANK LUDOWY W BĘDZINIE

SP. Z O. O.

PRZYJMUJE wszelkiego rodzaju wkłady, zapewniając członkom korzystne oprocentowanie.

INKASUJE weksle tanio i szybko.
UDZIELA swym członkom pożyczek.

MYŚL O JUTRZE!

SKŁADAJ SWOJE OSZCZĘDNOŚCI W BANKU LUDOWYM.

P. LAMPRECHT, FABRYKA PAPIERU W SOSNOWCU

Fabryka wyrabia:

tekturę surową do wyrobu papy dachowej, oraz
tekturę podkładową pod linoleum
papier pakowy w rolach i formatach

Telef. 140 i 141.

Fabryka założona w 1879 roku.

kartony wszelkiego rodzaju
tekturę techniczną uszczelniającą
torebki papierowe.

Józef Kaczkowski,
poseł na Sejm, prezydent m. Sosnowca

ZNACZENIE I ROLA MIAST

Stosunek do problemu miast na ogół nie jest w Polsce właściwy. Ani nie doceniamy roli miast w zbiorowym życiu państwowym i narodowym, ani nie umiemy się zdecydować na nasawienie polityki: miasto czy wieś. Może dlatego, że nie dotykamy zagadnień najistotniejszych, a poruszamy drobniaki, będące wykładnikiem tylko dnia bieżącego i często — pod kątem własnego podwórka.

Komunał, że Polska jest państwem rolniczym tak dalece hypnotyzuje opinię, że nie dopuszcza do zanalizowania tego problemu i wyciągnięcia właściwych wniosków.

W czasie tegorocznej debaty budżetowej poseł Sowiński zajął się tym zagadnieniem od strony gospodarczej, wykazując cyfrowo konieczność przebudowy struktury wewnętrznej państwa w kierunku na miasta, na zwiększenie ich udziału w gospodarstwie narodowym.

Ze swej strony na inne elementy tego zagadnienia chcę zwrócić uwagę.

Badając historię państw — musimy dojść do wniosku, że tworzyły ją miasta: tu był środek prężności politycznej, kulturalnej i gospodarczej.

Miasta decydowały o dynamice państwowej, o stanowisku i hierarchii w rodzinie państw i narodów.

Starożytność — to dzieje Aten, Sparty, Kartaginy. A dzieje wielkiego imperium rzymskiego miały najpełniejsze odbicie w jego stolicy, będącej mózgiem i sercem — w Rzymie.

Sredniowiecze tę prawdę potwierdza, jak potwierdzają i czasy nowsze, wysuwające te państwa na czoło, które miały bujne i kwitnące miasta. Te zaś państwa, których miasta nie zdołały osiągnąć należytego poziomu, stanowiły jakby wartości drugorzędne w wielkiej rodzinie ludzkości.

W Polsce dwum miastom zawdzięczamy krystalizację naszej państwowości: Poznaniowi i Krakowowi; takie miasta, jak Lwów, Wilno. Warszawa dorastają do godności symboli. Odrodzona Polska tworzy Gdynię — najwymowniejszy może dowód prężności gospodarczej i woli rozwoju.

Ale, — Otóż to: ale.

Od najdawniejszych czasów — wbrew znaczeniu i potrzebie — nie na miasta główny kładziony był nacisk.

Warstwa rządząca — szlachta — nie z miastem ale z rolą związana, wytworzyła fałszywą psychologię narodową, według której pojęcie: miejski, mieszczanin było czemś drugorzędnym, a „paranie się” rzemiosłem lub handlem było uważane za niegodne.

Wyrządza to w konsekwencji niepowetowaną krzywdę miastom, państwu i narodowi.

Bo: dopuszczamy do miast żywioły obce, opóźniamy rozwój rodzimego miasteczka, pozwalamy bogacić się raczej innym niż swoim, mając w pogardzie wyszydzonego typ Polaka dorobkiewicza.

Zapobiegliwość, oszczędność, przedsiębiorczość były w ten sposób plewione z naszego charakteru, paraliżując te elementy, bez których nie ma rozwoju kultury materialnej narodu.

Twierdząc, że niewola nie wyleczyła nas z tej „szlacheckiej choroby” i że w odrodzonym państwie niewiele się na lepsze zmieniło.

Jakże się układał stosunek do miast w pierwszych sejmach polskich?

Odcinek samorządowy dostarczy najwymowniejszej ilustracji.

W pierwszych sejmach zasiadały b. silne często decydujące ugrupowania chłopskie. Stosunek ich do miast nie możemy nazwać obiektywnym, był on raczej niechętny lub obojętny. A ponieważ w tym okresie ustalała się praktyka państwowa w wielu dziedzinach, nie mogła się ona nie odbić i na pozycji miast. Jedno jest wszakże niewątpliwe, wszystkie czynniki w Polsce były za wprowadzeniem w miastach samorządu — jako instrumentu ich rozwoju.

dzenia się i rozwoju. I dlatego jednym z najwcześniejszych dekretów Naczelnika Państwa był dekret o samorządzie miejskim z 4 lutego 1919 roku. — Ustawa ta, choć ramowa, dawała miastom ustrojowe podstawy rozwoju. Ale już gorzej było, gdy owe ramy zaczęto wypełniać treścią, której wszak najistotniejszy czynnik stanowiły finanse. Historia kształtowania się finansów komunalnych — to jakby złośliwy przykład niekonsekwencji, jaka w tej dziedzinie — najogólniej pojętej — panowała.

W r. 1923 wychodzi zasadnicza ustawa o uregulowaniu finansów komunalnych. Ustawa ta nie czyniła żadnego postanowienia naszej pierwszej konstytucji o rozdziale źródeł dochodów państwa i samorządu, ale zawierała ważny przepis o nienakładaniu na samorząd nowych obowiązków bez równoczesnego wskazania źródeł dochodów.

Przepis ten, gwarantujący równowagę finansową samorządu, został wkrótce naruszony i odtąd naruszanie stało się zasadą.

Samorząd, jak ktoś trafnie zauważył, był bity odrazu dwiema różgami: umniejszono mu dochody i powiększono zakres obowiązków. Nie dziwnego, że gdy przyszedł ponadto kryzys, bez radykalnego cięcia uporządkowanie finansów miejskich nie było możliwe.

Musiło przyjść oddłużenie miast.

Zechciejmy zwrócić uwagę na olbrzymi zakres czynności i zadań samorządu i sumy budżetowe, jakimi miasta operują. 600 milionów zł. wydatków rocznych samorządu i 280 milio-

nów zł. — zakładów i przedsiębiorstw samorządowych — to są sumy, które muszą wywierać duży wpływ na całą naszą gospodarkę.

Godne jest uwagi, że w takiej dziedzinie, jak zdrowie publiczne samorząd wydaje więcej niż dziesięciokrotnie, a na drogi czterokrotnie więcej niż Państwo. W dziedzinie opieki społecznej samorząd wydaje 87 proc., a na szkolnictwo powszechne prawie połowę tego, co wydaje Państwo (Gł. Urz. Statyst. rocznik 1929/30).

Mówiąc o samorządzie terytorialnym — zapomina się nieraz o tym, że niema ani jednej dziedziny administracji publicznej, w której samorząd nie wykonywałby pewnej roli, bądź samostanowienia bądź przynajmniej przez wykonywanie pewnych pomniejszych czynności dla administracji rządowej.

Pozwoliłem sobie w tym pobieżnym szkicu choć zgrubsza wykazać, jak poważna rola przypada w życiu państwowym i publicznym — miastom i emanacji funkcjonalnej miast — samorządowi. I dlatego kwestia miast — to nie tylko sprawa ulie, podatków i budżetu — choć i to są zagadnienia b. ważne i dla wewnętrznego życia miast bardzo istotne.

Sądząc, że musi być rozwiązana zasadnicza kwestia miast. Ze musi tu zapasać podstawowa decyzja. Ze stać się to musi wobec zjawisk gospodarczych u naszych sąsiadów i że w dobie namiętnych dyskusyj politycznych kwestii miast wykluczyć się nie da.

Na miastach polskich, które dotąd swej roli nie spełniły, bo jej w istniejących warunkach spełnić nie mogły, spoczywa wielkie zadanie odbudowy kulturalnej, cywilizacyjnej i gospodarczej. Bo miasta — to zagadnienie narodowościowe, to wielka kwestia przemysłu i świata pracy, narodowego handlu, rozwoju spółdzielczości i rzemiosła; to sprawa zwększenia szkolnictwa i nastawień wychowawczych, to sprawa dostępnego kredytu.

To kwestia tworzenia odpowiednich warunków rozwojowych.

To sprawa przebudowy psychiki narodu.

To to wszystko, bez czego nie ma wielkiej kultury materialnej narodu, bez czego nie ma postępu.

Miasta polskie muszą się stać centrami prężności państwowej. Bez uświadomienia sobie tych celów nie będzie konsekwentnej polityki w stosunku do miast, a bez niej — realizacji zadań, jakie miasta polskie mogą i powinny spełnić.

**Drukarskie, litograficzne
oraz introligatorskie**

maszyny i przybory

najpoważniejsze źródło

INTERPRINT Bronisław S. Szczepski
Warszawa I, ul. Królewska 23

tel. 683-38 i 683-29

**KOMUNALNA KASA OSZCZĘDNOŚCI
POWIATU BĘDZIŃSKIEGO**

W BĘDZINIE UL. SĄCZEWSKA 12

oraz Jej Oddziały w Czeladzi i Dąbrowie Górniczej

przyjmuje wkłady oszczędnościowe na oprocentowanie, otwiera rachunki czekowe, udziela pożyczek wekslowych, hipotecznych i pod zastaw papierów wartościowych, nabywa, sprzedaje i przyjmuje na przechowanie papiery procentowe, załatwia przekazy, inkasuje weksle i dokumenty oraz załatwia inne czynności bankowe.

Tajemnica wkładów ustawowo zastrzeżona. Wkłady na książeczki oszczędnościowe K. K. O. do sumy zł. 2.500. — wolne są od egzekucji.

Bank Udziałowy Spółdzielczy

Z OGR. ODP.

w Dąbrowie Górniczej

Zastępstwo Banku Polskiego dla inkasowania weksli.

Konto w P. K. O. Nr. 190-247.

Telef. Nr. 68022.

Przyjmuje wkłady na oprocentowanie. — Udziela pożyczek wekslowych i na zastaw papierów wartościowych.

LOMBARD przedmiotów złotych i srebrnych. Sprzedaż z wolnej ręki pozostałych z licytacji przedmiotów. Kupno walut zagranicznych. Kupno — sprzedaż papierów wartościowych. Realizacja kuponów. Inkaso weksli i frachtów.

KOLEKTURA LOTERII PAŃSTWOWEJ.

Kasa czynna od 9 do 2. ej.

**CEGIELNIA ELEKTRYCZNA
STANISŁAWA**

URBAŃCZYKA

ZAGÓRZE k. Dąbrowy

Telefon nr. 6

POLECA:

cegły zwyczajną-maszynową oraz dziurawkę pierwszej jakości z dostawą lub loco cegielnia

TOWARZYSTWO KOPALN I ZAKŁADÓW HUTNICZYCH SOSNOWIECKICH SP. AKC.

ZARZĄD W SOSNOWCU TEL. Nr. 6
Nr. 7
UL. 3 MAJA 27 Nr. 8

**KOPALNIE WĘGLA: MIŁOWICE — MODRZEJÓW — NIWKA — KLIMONTÓW
MORTIMER**

**FABRYKA MASZYN w NIWCE. PROJEKTY I WYKONANIE WSZELKICH:
KONSTRUKCJI ŻELAZNYCH
URZĄDZEŃ GÓRNICZYCH
KOŁ ZĘBATYCH
OBRÓBKĘ METALI
PĘDNI I ODLEWÓW**

ORAZ RADICAL PATENTOWANY ŚRODEK ZWALCZĄCY KAMIEŃ KOTŁOWY.

Władysław Mazur
radca Izby Rzemieślniczej

Rzut oka na stan rzemieślniczy w Zagłębiu

Rzemiosło polskie*) jest podzielone na siedem zasadniczych grup. Są to: 1 grupa budowlana, 2 — drzewna, 3 — włókiennicza, 4 — metalowa, 5 — spożywcza, 6 — skórzana, 7 — grupa usług osobistych.

Grupa budowlana liczy 13 zawodów: brukarstwo, dekarstwo, garncarstwo, kamieniarstwo, murarstwo, rzeźbiarstwo, studniarstwo, szklarstwo, wyrób szkła zduństwo, sztukaterstwo lakiernictwo i malarstwo.

Grupa drzewna ma 9 zawodów: bednarstwo, ciesielstwo, koszykarstwo, kołodziejstwo, kuśnierstwo, stolarstwo, tokarstwo, instrumenty muzyczne i grzebieniarnictwo.

Grupa włókiennicza obejmuje 10 zawodów: bandażnictwo, czapnictwo, kapelusznictwo, kuśnierstwo, krawiectwo, powroźnictwo, szewstwo, szmuklerstwo, tapicernictwo, frendlarnictwo.

Grupa metalowa jest najliczniejsza i ma 16 zawodów: blacharstwo, brzoźnictwo, kotlarstwo, kowalstwo, młynarstwo, ślusarstwo, tokarstwo, wyrób narzędzi optycznych, pilnikarstwo, grawerstwo, jubilerstwo, złotnictwo, wyrób przedmiotów z drutu, wyrób ze złota i srebra, pozłotnictwo.

Grupa spożywcza składa się z 8 zawodów: cukrownictwo, kuchmistrzostwo, piekarstwo, rzeźnictwo i wyroby z mięsa, wędliniarstwo, rzeź koni, wędliniarstwo koński.

W grupie skórzanej pracuje 8 różnych zawodów: białoskórnictwo, cholewkarstwo, rękawicznictwo, rymarstwo, siodlarstwo, szewstwo garbarstwo, introligatorstwo.

Grupa usług osobistych ma 5 zawodów: fotografia, fryzjerstwo, golarstwo, perukarstwo, chemiczne czyszczenie odzieży.

Kogo liczymy za rzemieślnika samodzielnego?

Tego fachowca, który jest zarejestrowany i ma kartę rzemieślniczą.

Ilu ludzi żyje w Zagłębiu z rzemiosłem

Takich rzemieślników, którzy prawie uprawiają swój zawód i prowadzą odpowiednie warsztaty mamy w naszym powiecie: 4.736 z czego na miasto Sosnowiec przypada 1636 warsztatów, a na powiat 3.100. Licząc według rejestrów kart rzemieślniczych 4.736 osób pracujących, tj. ojców rodzin, a w rodzinie przeciętnie 5 głów, to z rzemiosła żyje w Zagłębiu około 24.000 ludzi.

*) Za podstawę służy statystyka z r. 34, wydana w r. 35.

W roku statystycznym zlikwidowano 28 warsztatów.

Na 4.736 warsztatów w powiecie będzińskim mamy warsztatów wiejskich: 1.097, resztą przypada na miasta zagłębiowskie: Będzin, Dąbrowę, Czeladź: 2.003, i Sosnowiec: 1.636.

Gdy chodzi o terminatorów w stosunku do ilości warsztatów to cyfra jest przerażająca: w terminie pracuje młodzieży aż... 85!

Zagadnienie pod względem gospodarczym, socjalnym poważne do rozwiązania. Budzi się pytanie, co będzie dalej za lat kilka?

Co będzie za lat 10 z naszym rzemiosłem?

Zasadniczą przyczyną są ustawy i z nich wynikające ciężary, jakie spadają na pracodawcę, utrzymującego terminatora.

Najprościej wyjaśnia tę sprawę jeden z poważnych sosnowieckich mistrzów:

— Mam syna na uniwersytecie, który się sposobi do swego fachu medycznego, mam córkę w gimnazjum. Mam także jednego terminatora.

Moje dzieci terminują w szkołach średnich i wyższych, a terminator jest w mojej pracowni. Za to że ja uczę terminatora na fachowca — muszę mu płacić. On się u mnie uczy i ja za to mu płacić muszę (!) a dalej dochodzą ubezpieczenia ciężkie i różne inne odpowiedzialności i opiekunowie. Gdy ja swoje dzieci kształcę — ja muszę płacić ciężkie taksy administracyjne. Biją mnie więc na dwie strony. Cemuż to uniwersytet, który szkoli mego syna i ma go w terminie 7 lat, nie płaci mu dniówek, a czemu ja muszę płacić terminatorowi? Dlatego rzemiosło ustawami przygniecione, musi wymierać.

Związek Izb rzemieślniczych zna te sprawy. Musi przyjąć reforma życia rzemieślniczego w kierunku poprawy bytu, a nie kureczenia stanu posiadania tej grupy społecznej.

Na rzemiosło musimy patrzeć z bardzo poważnego punktu widzenia — wojakowego. Dostawca dla armii rzemieślnik, to część armii! To też sprawy rzemieślnicze muszą być należycie przez czynniki miarodajne rozpatrywane, a postulaty uwzględniane.

Zubożałe rzemiosło jest bez grosza

Na ogłaszane oferty, przetargi patrzy rzemieślnik ze złośliwym śmiechem. Stałoby do przetargu, wzięłby robotę, lecz grosza nie ma na wadium. W banku nie pożyczę, bo pieniądź jest

zetatyzowany. Banki rzemieślnicze wegetują tylko i nie mogą zaspokoić codziennych potrzeb rzemiosła. Jednak żyć się musi. Rodzina woła jeść. Trzeba szukać i łapać choćby najmniejsze roboty. Klient płaci dopiero po wykonaniu roboty, a często ten klient zrywa. Rzemieślnik chcąc dać dzieciom jeść bierze towar na kredyt (zwykle nie lichwiarski). Popada w długi i jest niewolnikiem dostawcy. Surowiec, brany na kredyt, jest niezmiernie drogi, a klient chce tanio. Do tego się wciśka konkurent pokątny. Cała masa robotników fabrycznych, którzy żyją ze stałej, fabrycznej płacy, po godzinach swej pracy wypłapuje roboty i wykonuje je pokątnie.

Rzemiosło nie ma swojej policji dla ochrony karty rzemieślniczej. Podatki jednak płacić się musi.

Rzemieślnik jest także niewolnikiem kupców grosistów. Kupcy żyją z chałupników. Chałupnicy są płatni od wykonanej sztuki. Cena jest tak wyśrubowana, że chałupnik od świtu do nocy bez wytchnienia uwija się musi by dzieciom na wieczór zanieść kawałek chleba. Nie sposób wyliczyć wszytkie bolączki rzemiosła.

Prawo przemysłowe nakłada na rzemieślnika wiele ciężarów, ale w praktyce mało go chroni przed tym co życie niesie.

Patronem rzemiosła są Izby Rzemieślnicze

Powiat będziński należy do kieleckiej Izby Rzemieślniczej. Razem z powiatem olkuskim i zawierciańskim stanowią trzeci obwód. Te trzy powiaty należą do jednego systemu gospodarczego — do okręgu przemysłowego. — Procentowo mała część rzemiosła korzysta z przemysłu. Większość zdana jest na samodzielne borykanie się z życiem.

Kielecka Izba Rzemieślnicza z dyrektorem dr. Axentowiczem dla rzemiosła zrobiła już bardzo wiele. By jednak było dobrze, trzeba na to czasu. Aby było dobrze, trzeba wewnętrznej konsolidacji rzemieślników. Jak dotąd szczególnie na wsi, jeszcze nie wszyscy rzemieślnicy są zarejestrowani. Powoli jednak wychodzi nasze rzemiosło z chaosu.

W ciągu ostatnich dwu lat zarejestrowano kilka tysięcy warsztatów, które dotąd nie miały „raw”

Jest to wielki postęp i wielkie dobrodziejstwo, z punktu widzenia jednej rodziny, jednego żywiciela.

Gdy w roku 1934 mieliśmy na terenie Zagłębia: 4.736 warsztatów zarejestrowanych, to w roku 1935 mamy już warsztatów: w Sosnowcu — 1782, w gminach wiejskich — 1125, a w miastach zagłębiowskich — 2.098, razem 5.005. Różnica pomiędzy rokiem 34 a 35 wynosi in plus: 209.

Do najważniejszych postulatów w kierunku rozwoju rzemiosła zaliczyć należy:

1. Współpraca Państwa z rzemiosłem, jako współczynnikiem wojakowym.
2. Doprowadzenie taniego kredytu do najmniejszych warsztatów.
3. Tworzenie spółek jednogatunkowych dla zaspokojenia potrzeb armii i eksportu.
4. Udzielanie bezprocentowego kredytu małym warsztatom na zakup ukończonych maszyn.
5. Utworzenie państwowego banku rzemieślniczego na wzór Banku Rolnego.
6. Tworzenie dużej sieci szkół średnich rzemieślniczych bez prawa wytwórstwa.
7. Uregulowanie sprawy terminatorów i czeladzi jak również ujęcia sprawy czeladniczej dla absolwentów szkół rzemieślniczych.
8. Reforma egzaminów czeladniczych.
9. Reforma egzaminów majsterskich.
10. Sprawa domów rzemieślniczych ze stałymi wystawami produkcji warsztatów.

To w ogólnym zarysie. Sami rzemieślnicy mogą wysunąć wiele, wiele spraw.

W każdym razie Państwo mieć będzie na oku stan rzemieślniczy: raz w interesie dobrobytu obywatela, a drugi w interesie obrony Państwa.

SOSNOWIECKA KOTLARNA

JÓZEF KUBALKA w Sosnowcu

TEL. Nr. 1-70 Boznica własna.
ul. Aleja Montwiła-Mireckiego 1

WYKONYWA:
KOTŁY PAROWE wszelkich systemów ich części składowe oraz naprawy tychże

Aparaty dla fabryk chemicznych Zbiorniki i kadzie do wszelkich płynów, kominy żelazne, wanny do cynkowania.

Całkowite przewody i rury kondensacyjne oraz odwadniacze.

Wszelkie konstrukcje żelazne.

Spawanie wszelkich robót elektrycznych

Na składzie kotły parowe, lokomotywy używane.

ZAGŁĘBIE

Przed łatwym zartem pióro me się
wzdryga.
Tam, gdzie sąd jest, panowie, musi być
powaga.

W bezrobocia okrutnej dobie
Dwóch starostów jest w jednej osobie.
W grodzie, w powiecie spory uspalają.
Czy się rozdwa? Raczej się podwaja.

Na wszystkie obchody i pochody szadza.
Już zdaleka to widac, że wysoka władza

Od czasu rządów Prystora
Minęła lat wiązka spora.
Ministerjalne przeminęły ciernie,
Więc politykuje, jak wszyscy w cukierni.

Z głębi biurowych sal jakiejś kopalni
Wzrost dnia pewnego do Ubezpieczalni.
Myśl jego — obóz jest wypoczynkowy.
Ma chyba słuszność, lecząc co rok zdro-
wych.

Będąc po kraju z tego wszakże syto,
Ze w malowniczej jest zamek ruinie,
Ale się zato serce raduje i dusza.
Ze się pan prezydent doczeka ratusza.

Dla Dąbrowy rok niełusty,
Oczom tu trząs, gdy mieszek pusty.

Prezydent gada
Słucha go rada,
A gdy przestanie,
Nie nie zostanie.

Swoją drogą dość już długo
Rządzi miastem Almstaedt Hugo,
A że to nawet kamień na miejscu obrasta,
Więc i Hugo nam tyje na pożytek miasta.

Kto raz cię widział, na zawsze pamięta.
Nos orli, lwia grzywę wiceprezidenta.

Trzeci Maj, sierpień, wrzesień, czy listopad
Ludzie od pióra, kiloła i lopat
Słuchają mowy, choć w narodzie trwoga
Mów mniej! Szanuj się, Kaziu, bój się
Boga.

Gdy poselskiego minął czas mandatu,
Poszedłem oto do inspektoratu.
Cóż! Bebe istnieć wszak nie mogło
wiecznia.

Jak się Konieczce wiedzieć Niekoniecznia

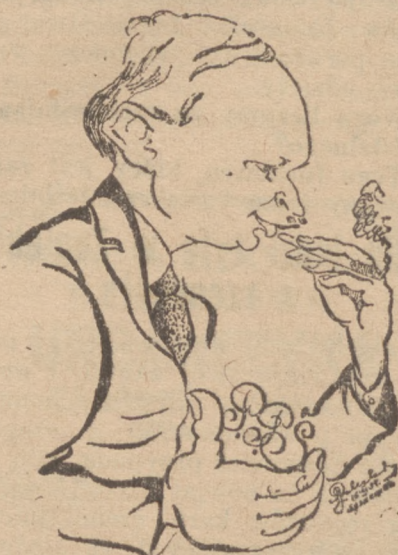
Do rady miejskiej kiedy lud wybiera,
To przede wszystkim radnego Angera,
Co się z opinią także moją zgadza,
Ze socjaliście brzuszek nie przeszkadza.

Oto korona, com pięknie znałował,
Ale Was pytam, gdzie jest dla niej głował
Przyjdzie król kiedyś, połączy wsze stany
Przyjdzie, choć miałyby być króli mało-
wany.

Gdy się złożyło, że nie został posłem,
Więc się pedagog zajmuje rzemiosłem.
Każda mu bliska krawców, szewców praca
Lawnik jest miejski i sielecki baca.

Jestem sobie chłopak chwacki,
Siedzę sobie w Kasie Brackiej
Tak to się zmieniają czasy:
Opozycja marsz do kasy.

W KARYKATURZE

Wszystkie nam światła daje
Elektrownia Okręgowa.
Ale bo też, zobaczcie,
Jest w niej światła głowa.

Podskoczył Savoy i Adria się cieszy,
Radość ogromną wśród przyjaciół szerzy.
Tudzież nieomal w biurze wszystkie spręży
Że znów jest zdrowy i że u'miechnięty.

Z tym mu jest bardzo
A bardzo do twarzy,
Że jest dziennikarz jeden pośród radnych
I jeden radny pośród dziennikarzy.

Mieszkańcy miasta na myśl tę się chmurzą
Że nauczycieli w radzie jest za dużo.

Kobiety nie bij nawet kwiatem
Tymbardziej słowem nie tu nie zbroją
Może kto inny, bo ja się boję
Takiej energii, co stąd wybucha
Každy się lęka, mileży i słucha.

Z Tobą, o Tobie gdy mówiono stało,
Nasbył to pewnie brzmiało poufale,
Więc nie zisoiła się plotka zawzięta,
Że z Tobą zrobią wiceprezydenta.

W radzie, zwadzie, pracy, czy zabawa
Wszędzie Franuś — Cholewickiego ręka
prawa.

Jeden, dni całe spędza, wieczory i noc,
Aby mu pięknie w sadzie rodziły owoce.

Zasię drugi zna innych smaków tajemnice
I zamiast kwaśne śliwki, woli śliwowie.

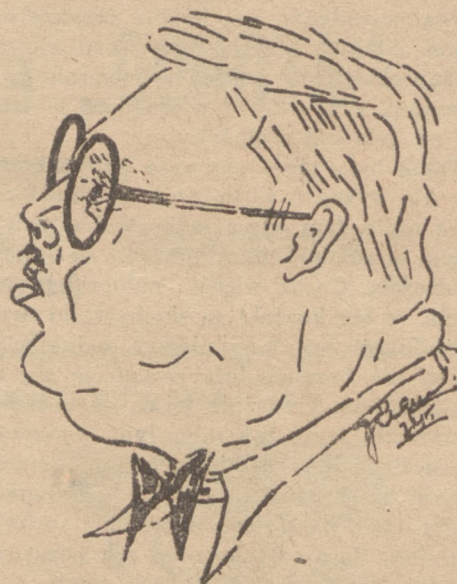
Každy ją lubi, ale ja ją wolę,
Kiedy nie zbiera fantów na tombole.

Koniaki? — wielbi; dziewczę? — równie,
Ale Naród kocha głównie.
Chłop z kośćcami nasz i w kościach.
Bardzo lubię tego gościa.

On się jak Lopek, kąpie wciąż w dowcipie
W radzie szmoncesem jak z rękawa sypie
Tudzież wojuje z żywiołem endeckim
Wiece, Oliner, wy nie bądźcie dzieckiem.

Niż Izba przemysłowa, panie dyrektora,
Lepszy jest spokój w izbie na zagórskim
dworze.

On przed Kiepurą już głos miał i śpiewał
Dziś także nuci i nikt się nie gniewa.

Pół miasta wybudował, lecz to powiem
ninie:
Gdy w dniach sądów ostatnich pierwszy
piorun trzaśnie,
To wiele jeszcze domów zniszczenie
ominie,
Lecz runie przede wszystkim ta polowa
właśnie.

Żywy lord w Izbie,
Bo to rzecz pewna,
Handluje drzewem,
Sam też jest z drewna.

Karykatury wykonał: Rojcki. — Ka
towice.

Teksty napisał: red. K. Cwierk.

Klisze wykonała firma: „Grafichem”
wł. A. Szynkowski, Sosnowiec, Wicjska 3.

Tadeusz Boy-Żeleński

Moje wrażenia przed mikrofonem

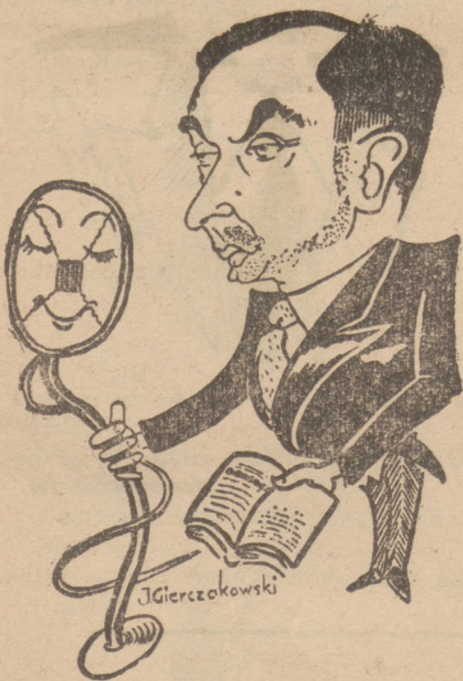
Wyznam, że uczucie, z jakim stanąłem pierwszy raz przed mikrofonem, było dość przykre. Zaraz powiem czemu. Byłem wcześniej radioprelegentem niż radio słuchaczem, nie miałem wówczas radia w domu, mało się stykałem z tym wspaniałym wynalazkiem. Ale zdarzało mi się czasem bywać w domach, gdzie było radio z głośnikami. I utrwalił mi się w pamięci taki obraz. Półki była muzyka, wszystko słuchało z zadowoleniem; ale kiedy nadszła zapowiedź odczytu i rozległy się pierwsze słowa prelegenta mówiącego upo-ko-królu Władysławie Hermanie albo o sztucznych nawozach, gospodarz domu zbliżał się zdecydowanym krokiem do aparatu i przekreślał guzik. Rozlegał się suchy trzask, potem jeszcze przez chwilę charkot ostatnich słów prelegenta, przypominających dźwiękiem zarzynanego indora, i następowała śmiertelna cisza.

Znałem ludzi, którzy dochodzili do szaleństwa w takim uśmiercaniu prelegentów i mówili, że to prawo doraźnej egzekucji jest jedną z największych przyjemności jaką im daje radio.

To wspomnienie onieśmielało mnie trochę. Paraliżowało mnie to za bliskie sąsiedztwo z muzyką. Muzyka to jest straszliwie groźna konkurencja dla słowa. Któryż prelegent może sobie pochwalić, że posiada czar walca wiedeńskiego, lub gielę symfonii Beethovena? Zarazem, z tym moim pierwszym występem kojarzyło się bezwiednie poczucie, że teraz ja mam być owym indykiem, którego każdy może zarżnąć bezkarnie przekreśnięciem guzika, i budziło to we mnie uczucie jakiegoś irracjonalnego lęku.

Nie przyczyniło się do uspokojenia moich nerwów przestąpienie progu ubikacji.

RED. K. Cwierk

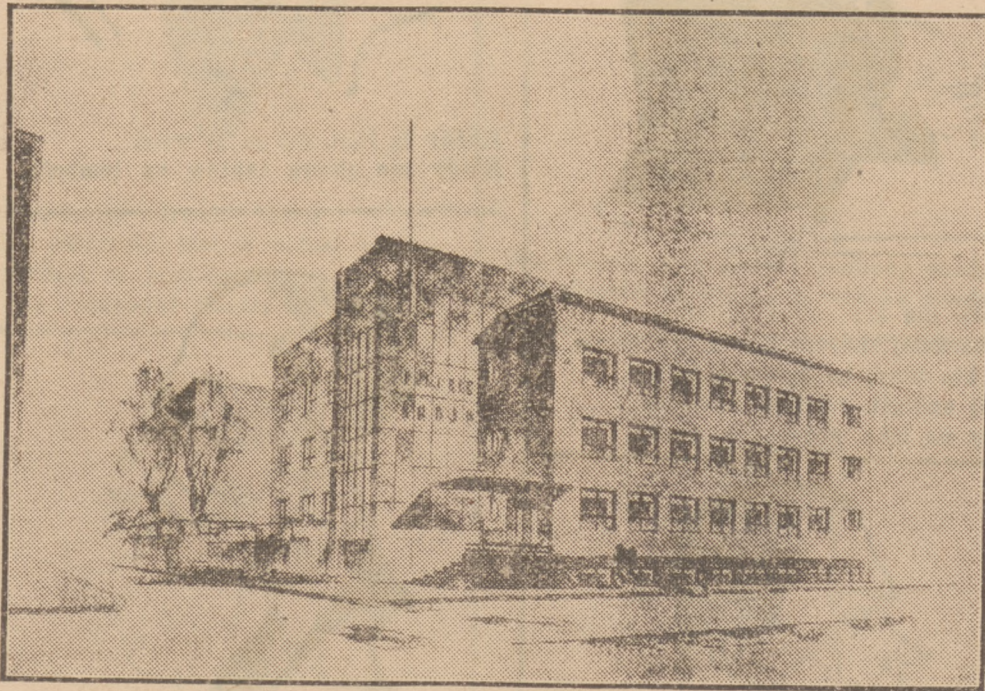
Oddaje się nalogowo radiu. Jak inni ludzie pijaństwu. Odyby tu mógł przemówić z tej szpalty, Rzekłby: „Dobry wieczór państwu“.

z której miałem przemawiać. Trudno sobie wyobrazić idealniejszą ramę na to aby zostać zarżniętym i zginąć bez wieści. Wyobraźcie sobie państwo małą izdebkę bez okna, coś w rodzaju kabiny do prześwietlania Rentgenem, o ścianach niemal czarnych, jakby przeznaczoną na to, aby się w niej spełniały jakieś rzeczy tajemnicze i straszne. Dodajmy do tego sygnały świetlne, czerwone, zielone, które mi na wstępie objaśniono, głos z za grobu oznajmiający tytuł odczytu „A teraz doktor Tadeusz Boy-Żeleński...“ zegar umieszczony naprost prelegenta drżącego, aby nie przekroczył ani o sekundę swoich piętnastu minut, napisy, które wyskakują mu przed oczyma zredagowane w formie grzecznej ale kategorycznej, jak np. „przedzej“, albo „kończyć“ — aby zrozumieć uczucia człowieka, który ma z siebie wydobyć maksimum swobody, dobroduszości i radiofoniczności.

Ale przede wszystkim onieśmielał nowi- cjusza cudowność samego radia. To nie było co, mieć się stać za sekundę składową ośmiadką cudu! Oto skłębione uczucia, jakie poruszają człowieka w chwili, gdy ujrzy sygnał oznaczający „Już“, a

raczej „Nuż“! i kiedy, opamiętawszy się, nieswoim głosem zaczyna mówić. Mówić w pustkę, mówić do nikogo!

Każdy początkujący radioprelegent popełnia typowe błędy. Wiem to nie tylko przez siebie, ale zwłaszcza ze zwierzeń innych kolegów. I taki popełnia błędów tem więcej, im jest „doświadczalszym“ prelegentem odczytowym, im więcej ma nawyku przemawiać do pełnej sali, do żywej pu-

Tak będzie wyglądał gmach Polskiego Radia w Katowicach.

bliczności. Mówi za głośno, za dobitnie, tak jakby chciał aby jego głos dotarł do najdalszych zakątków sali. Robi pauzy, by dać publiczności wytchnąć, aby się każdy mógł poruszać, zakaszać, szurnąć nogami. Rozkłada tempo na całą godzinę. Kiedy powie coś, co mu się wydaje do śmiechu, robi pauzę, daje się publiczności wysmiać, aby mu nie zginęły następne słowa. Wszystkie te ostrożności zbyt-eczne są oczywiście w radio, które zisz- cza ten cud, że prelegent może mówić do dziesiątków tysięcy słuchaczy, ale zawsze mówi do jednego; że jest zarazem wobec tłumów i sam na sam z każdym, niemal z każdym. Wszystkie zatem nawyki i doświadczenia odczytowe są tutaj zawadą.

Druga rzecz, do której trudno jest przy- wyknąć zrazu, to to, że się nikogo nie wi- dzi. Jeżeli brak widoku prelegenta może zawadzić komuś z publiczności, naodwrot brak widoku publiczności przeszkadza z początku prelegentowi bardzo.

Kiedy się mówi publicznie na sali, mi- mowoli przebiega się oczami sale, wytie- ra się parę fizjognomii budzących zaufa- nie, życzliwych i mówi się do nich, ina- czej byłoby trudno znaleźć właściwy ton. Tutaj mówi się przed siebie, w pustkę — żadnej podniety, zachęty. Mrozi prelegen- ta brak reakcji, brak żywej i współczują- cej twarzy, poczucie owego obojętnego i tepego mileżenia, tak groźnego dla mów- cy mówiącego na sali. A kiedy skończy nareszcie swoje piętnaście minut — które wydają mu się śmiertelnie długie — i nie usłyszy ani odrobin brawa, — mimowoli wbrew rozsądkowi, ma bardzo przykre u- czucie „klapy“. Idzie ze zwieszoną głową do kancelarii aby podjąć w kopcercie ho- norarium, z przykrym poczuciem, że na- wet na tyle nie zasłużył.

Takie były moje pierwsze doświadcze- nia. Ale wyznaję, że im częściej mówiłem przez radio, tem więcej odkrywałem zalet w tym sposobie komunikowania się z pu- blicznością. Coraz więcej nabierałem u- czucia, że ten kontakt ze słuchaczami nie- widzialnymi jest rzetelniejszy, pełniejszy nawet, niż bezpośrednie zetknięcie się z publicznością. I właśnie to, co na począt- ku mroziło mnie tak nieprzyjemnym obrazem, owo uczucie indyka, któremu każdy może jednym przekreśnięciem guzika poderżnąć gardło, stało się dla mnie źródłem spoko- ju i ulgi. Zaraz wytłumaczę ten pozorny paradoks.

Swojego czasu — jakże się to wydaje dawno, coś niby epoka dyktando! — miałem dość dużo odczytów po całej Polsce. Wystarczy gdzieś wystąpić raz, a dostaje się aż za wiele zaproszeń z całego kraju. Ale po tym coraz trudniej ulegałem tym pokusom. Coś mnie hamowało; przeska- dzała mi niepewność, czy to co mówię bę-

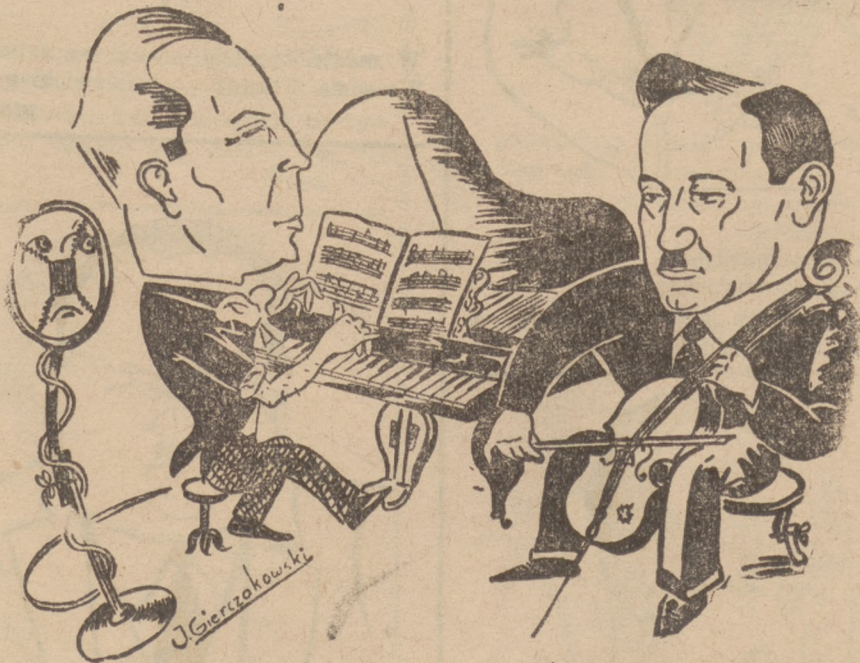
dzie dla słuchaczy dość interesujące. Cią- żyła mi ta odpowiedzialność zabawienia sali. Bo, proszę państwa, przyjeść na od- czyt, kupić bilet, nie jest jeszcze dowodem kontaktu z prelegentem, zwłaszcza na pio- wineji. Państwo X idą, więc wybiorą się i państwo Y; ktoś idzie aby zobaczyć te- go Boya o którym słyszał tyle złego, uczy- niowie idą dlatego, że im nauczyciel za- kazał, a dyrektor zabronił (miałem tamte

czytu widzę, że ktoś z publiczności kręci się niespokojnie, czerwienieje na twarzy, wygląda tak, jakby sam chciał przemó- wić. W końcu wstaje ten jegomość i dość agresywnym tonem pyta mnie głośno: „Przepraszam pana prelegenta, jaki jest tytuł odczytu?“ Nie wiedziałem, co to znaczy; szczęściem publiczność posadziła faceta na miejscu i domówiłem do końca, ale dość zakłopotany. Po odczycie rzecz się wyjaśniła. Mając mówić o Balzacu i biorąc za punkt wyjścia jego najgłośniejszą i najbardziej znaną powieść „Kobio- tę trzydziestoletnią“ podał tytuł w tym brzmieniu:

„O kobiecie trzydziestoletniej, o Ko- medii Ludzkiej i o ich twórcy“. Otoż mój scoway impresarjo uważał, że będzie ka- kowskie opuścić wszystko inne, a zostawić na afiszu tylko „O kobiecie trzydziesto- letniej“. Widocznie ten interpelant miał jakieś prywatne przyczyny interesować się kobietami trzydziestoletnimi i uwa- żał, że moje ujęcie tematu ma za dużo niezrozumiałego i zbyt ciężkiego balastu. — Nie mu się nie dziwie.

Otoż, proszę państwa, w radio takie rzeczy są niemożliwe. Tutaj stosunek pu- bliczności do prelegenta zawsze jest ra- telnym i szczerym. Nikt nie nastawia radia przez snobizm, nikt nie słucha tego co go nie bawi. I nikt nie przychodzi umyślnie, nikt się nie przebiera i nie myje specjal- nie, aby mnie posłuchać. Pośród pół mi- liona odbiorców, zawsze znajdzie się pew- na liczba takich, których interesuje dany przedmiot; — liczba, z którą nie może iść w porównanie najlepsza sala odczytowa. A kto z jakiegokolwiek przyczyn nie jest zadowolony, kto doznał jakiego zawodu, zawsze pozostaje mu niezawodny sposób: zakreślić guzik i wydobyć z gardła prele- genta ów ostatni przedśmiertny charkot zarzynanego indora. I oto wyjaśnienie, czemu to, co budziło we mnie zrazu grozę, stało się dla mnie gwarancją bezpieczeń- stwa i ulgi, przez to, że zdejmuję mi z bark ten olbrzymi ciężar odpowiedzialno- ści, odpowiedzialności za waszą zabawę.

I przyznaję się, że tak „nawykłem do tego sposobu komunikowania się, że nie łatwym się odważył na odczyt przed żywymi ludźmi. Ciężałoby mi ta odpowie- dzialność. Tu, w tej kabine czuję się swo- bodny, lekkomyślny. Przyznaję zarazem, że bardzo przywykłem do tego abstrak- cyjnego sposobu obcowania. Mówiąc przez radio, czuję się niejako czystym duchem: nic cielesnego nie staje między mną a wa- mi. Nie grożą mi panienki z albumikami, podchodzące po odczycie do stołu prele- genta i mówiące: „Zupełnie sobie pana inaczej wyobrażałam. Miałam, że pan jest wysoki, szczupły blondyn i bardzo

ZYGMUNT KUHCIEŃSKI i ANTONI SZYNKOWSKI.
(fortepian i wiolonczela).

ki, ale proszę sobie wyobrazić moje po- łożenie, gdy po takich afiszach miałem sta- rać przed przepełnioną salą, aby wygło- sić odczyt o skromnej treści literackiej!

Drugi raz miałem odczyt w Łodzi. Przy- jechałem na ostatnią chwilę, ot tyle, aby się przebrać i wyjść na salę. Miałem mó- wić o Balzacu, który mnie wtedy pasjo- nował. Afisza nie widziałem. Podczas od-

wesolych. Ta maleńka kabina radio, a po- czątku dla mnie tak groźna, wydaje mi się dziś idealnym, symbolem: całą samotni- ką, połączoną tysiącem niematerialnych nici z tysiącami niewidzialnych dusz. I nawet nie tęsknię za dźwiękiem, — co nieba- wem pewno nastąpi — z którym będę się mógł państwu pokazać zapomocą tele- wizji.

T-wo Mijaczowskich Odlewni Stali i Zakładów Mechanicznych „BRACIA BAUERERTZ” Spółka Akcyjna

MIJACZÓW, p. i st. kol. MYSZKÓW

Adres telegraficzny: BAUERERTZ MYSZKÓW Telefon 6

Biuro WARSZAWSKIE Mazowiecka 16

Telefon 688-42

Odlewy stalowe surowe i obrobione dla wszystkich celów.

Zagłębie ma głos

Największa gmina w Polsce

Z cyklu pogadanek propagandowych z podstudia w Sosnowcu

Swego nie znacie — sami nie wiecie, co posiadacie. Niejeden z zagłębiowskich radiosłuchaczy pewnie nie wie o tym, że w obrębie jego nawet rodzinnego Zagłębia jest największa gmina w Polsce. Nosi ona nazwę gminy Olkusko-Siewierskiej, choć nie ma w niej ani Olkusza ani Siewierza, ale za to leży na prastarym szlaku królewskim między Olkuszem a Siewierzem. Podczas wojny światowej nazwano tę jednostkę administracyjną gminą Golonogą, jako że w Golonogu mieścił się urząd gminny, ale po wojnie powrócono do nazwy historycznej, a urząd umieszczono w Strzemieszycach. Niewiele brakowało, aby owe prawdziwe Wielkie i tak zwane niestuszące

Małe Strzemieszyce

nie otrzymały podczas wojny od okupantów austriackich nazwy Hetzendorfu ku uczczeniu ówczesnego szefa sztabu austriackiego i dla względów praktycznych, wymawianie bowiem nazwy Strzemieszyce, a robiono to dość często, bo była to też nazwa węzłowej stacji kolejowej, sprawiało niesłychaną trudność przybyłym z nadmorskiego Dunaju. Rada gminna jednak sprzeciwiła się zmianie nazwy wsi i tak jakoś wszystko pozostało po dawnemu. Wiele natomiast jest zmian na innych polach życia gminnego. Gmina się rozrosła. Ma ona obecnie ponad 50 tysięcy mieszkańców, a więc więcej, niż gdziekolwiek indziej i to wcale nie mały powiat, a budżet jej wyraża się cyfrą ponad trzysta tysięcy złotych, co znów nie jest udziałem każdego w Polsce, choć i nienajbiedniejszego powinno. Dlatego to powiadają o gminie Olkusko-Siewierskiej, że jest największą z gmin w Polsce. Ale nie dlatego tylko, bo, jeżeli się zważy, że na budowę dróg gmina przeznacza co rok około 70 tysięcy złotych, że wybudowała w ostatnich latach

sześć gmachów szkolnych, i w projekcie są jeszcze trzy gmachy i że budowane są one bez pomocy państwa, a jest to kwestia honoru i ambicji gminy, żeby w budownictwie liczyć na własne siły — to wynika z tego jasno, że nie tylko ilość mieszkańców gminy Olkusko-Siewierskiej daje jej przodujące miejsce wśród innych gmin wiejskich w kraju. Kierując się zasadą samowystarczalności finansowej, gmina nie zaciągała nigdzie pożyczek długoterminowych, co przecież nie jest zjawiskiem powszechnym.

Niewątpliwie są to rezultaty dobrej gospodarki ojców gminy, wśród których nie brak wybitnych działaczy, zasłużonych i na innych, szerszych polach pracy społecznej, ale też i to prawda, że warunki gospodarcze gminy są bardzo sprzyjające dla jej rozwoju.

Dziwięć fabryk i pięć kopalń oraz około 700 drobnych zakładów handlowych i przemysłowych — to źródła poważnych wpływów do kasy gminnej. Największa gmina wiejska bije rekord i pod innym względem, w granicach jej bowiem jest nie mniej niż więcej tylko sześć stacji kolejowych w tym aż pięć węzłowych.

Zapewne zdziwiłby się niejeden pasażer, jadący z Warszawy do Krakowa, że począwszy od Zabkowic, a skończywszy na Maczkach — pociąg zatrzymuje się cztery razy ciągle jeszcze w ob-

rzębie jednej gminy. Łatwość korzystania z komunikacji kolejowej oczywiście nie wystarcza i gmina bardzo energicznie zabrała się do budowy i remontu dróg, z których 80 proc. jest walcowanych.

Kiedy już największa gmina, to i organizacja społeczno-kulturalna jest aż 130, a samego tylko LOPP-u i Ligi Morskiej cztery i pół tys. członków. Kiedy jeszcze dodamy, że w granicach gminy mieści się sześć parafii, to będziemy mieli, jeżeli chodzi o dane statystyczne, mniej więcej całkowity obraz tego, co umożliwiło nam danie temu felietonowi tytułu: „Największa gmina w Polsce”.

Nie na tym jeszcze kończą się wszystkie „naj”, bo w jednej z większych wsi tej gminy, w Porąbce buduje się obecnie najwzrośszy w Polsce dom gromadzk-

ki. W nowoczesnie urządzonej sali teatralnej na czterysta osób. W Domu znajdują dla siebie pomieszczenia: kółko rolnicze, Kasa Stefczyka, chór, kółko gospodyń, świetlica i wszystko to, co będzie chciało społecznie w Porąbce pracować. Ta to wspaniała ośrodek kultury wiejskiej powstania w gminie Olkusko-Siewierskiej.

Gmina, mimo uprzemysłowienia, zachowała naturalne źródła legend bzdurzących najpiękniejszych w Zagłębiu. Mam tu na myśli przede wszystkim górę golonogą, która jest jedynym w Zagłębiu miejscem, gdzie kwitną fiołki.

A nie każdy może wie dlaczego

Legenda ta, jak setki innych legend w Zagłębiu, na Śląsku i ziemi krakowskiej, związana jest z imieniem królowej Jadwigi. Przed wiekami na górę Golonogą stała kapliczka, cudami słynąca. Odbiła do niej pielgrzymkę królowa Jadwiga. Stanąwszy u stóp góry, pobożna królowa postanowiła wejść boso na jej szczyt. Ale zbocza góry były łamieniste, obawiał się tedy dwór królowej, że Jadwiga pokaleczy sobie stopy. Ona jednak obstawała przy swoim i poczęła się pisać ku górze. Wtedy stał się cud, bo gdzie królowa stąpała bosą nogą, tam wyrastały pachnące fiołki. Kwiaty te do dziś przyrośnięte niemało uroku górę Golonogą będącej zasadniczym motywem malowideł okolicy.

A już najpopularniejszą w Zagłębiu legendą jest legenda o samym Golonogu, tajemniczym pustelniku, który zamieszkałszy w kaphcy na gorze, stał się dobroczyńcą dla okolicznych mieszkańców, a że boso chodził, Golonogiem go nazwano. Na łożu śmierci wyznał, że za młodu był

panem zamku bzdurskiego, okrutnym dla swoich poddanych, że niejedną popełnił zbrodnię i niejeden ma ciężki grzech na sumieniu.

Aż kiedyś przyszedł sen, w którym tyran bzdurski usłyszał głos, iżby rzucił dostatki i rozpoczął pokutę. Golonóg posłuchał głosu i po dłuższej tułaczce wspiął się na szczyt góry, gdzie spotkał resztę swego życia.

Niebylejaką mają też przeszłość Zabkowice, gdzie ongi były sławne kopalnie rudy ołowianej i Strzemieszyce, gdzie kopano rudę cynkową. Dobrą się w Zagłębiu cieszą sławą Niemce, Kazimierz i Porąbka, że są to centra bujnego życia społecznego, przy kopalniach Warszawskiego Towarzystwa. — Interesujące są też niewielkie Maczki, nie tylko dlatego, że znajdują się w nich Państwowe Zakłady Wodociągowe, ale z tej racji przede wszystkim, że jest tam duży dworzec kolejowy — za czasów zaborców tak zwana stacja Granica.

Tu kończył się wschód ze swoimi szerokotorowymi kolejami, a zaczynał się świat inny, który naprawdę z różnych powodów, ale jednakowo silnie pociągał zarówno wielkich książąt panujących do domu ówczesnej Rosji, jak i spiskowców, którzy właśnie z tym domem prowadzili walkę na śmierć i życie. I dziwnych, doprawdy wysoce dramatycznych scen był świadkiem niezwykle obszerny, reprezentacyjny dworzec w tak zwanej Granicy. Oto obok najwyższych reprezentantów władzy carskiej, jadących tedy dla rozrywki na Riwierę lub do Paryża, albo po zdrowie do wód zagranicznych przemykał się milczący spiskowiec z bibułą i instrukcją dla tych, którzy mieli wkrótce podważyć tron panującego. Pasażerowie musieli w Granicy wysiadać z pociągu nie tylko ze względu na zmianę szerokości toru, ale by, szczególnie w drodze powrotnej

poddać się ścisłej rewizji osobistej. Któż wie, ilu bojowników o wolność polski tu właśnie wpadł w ręce carskich żandarmów. Któż wie, w ilu tu piersiach zamierał oddech w krytycznym momencie dokonywania rewizji paszportów, jakże często na cudze nazwisko dla tych, którym ciasno było w Kongresówce i spieszyli się do Krakowa, tak bliskiego obecnie, a wówczas bardzo od Maczek odległego. Dnia dworzec zamął, olbrzymie sale opustoszały, a wąskotorowe linie kolejowe z zachodu pobiegły daleko na wschód. — Granica przestała istnieć, a stacja robi wrażenie dworzyszcza, gdzie byli dziadzi i gdzie po nocach straszy. — Dworzec ten często jest wspominany w piśmiennictwie polskim z czasów rewolucji 1905 roku. Dużo wody od tamtych czasów upłynęło w Białej Przemyślu. Pasażerowie mijają stację Maczki obojętnie, jak sto innych stacji na polskich kolejach. Pociąg jedzie bez przeszkód na jednoktorowym torze.

K. CWiERK.

„OLKUSZ”

Fabryka Naczyni Emaliowanych Spółka Akcyjna w Olkuszu

PRODUKUJE:

poza naczyniami emaliowanymi, aluminiowymi, ocynkowanymi, ocynowanymi i lakierowanymi

STAŁOWE WANNY

kąpielowe obustronnie emaliowane, a to: normalne, wąskie, prostokątne, ludowe i dziecięce oraz zlewy i płóczki klozetowe.

DLA KĄPIELI LECZNICZYCH PRODUKUJE SIĘ SPECJALNE WANNY KWASOODPORNE

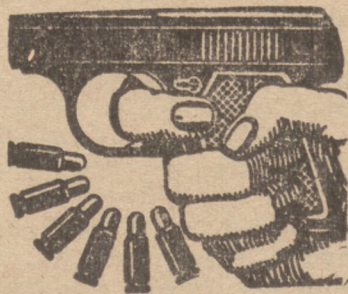
Kopalnia Węgla „DOROTA”

w Ostrowach

Biuro sprzedaży w Sosnowcu, ul. Małachowskiego 9
tel. 61808

PREZENT Z BANDYTAMI

Przedpisać bandytę, złodzieja, posiadającego nasz automat magazynkowy, system belgijski, całkowicie imitujący prawdziwy Mauser, kal. 6 m/m., strzelający do celu specjalnymi nabojami i sprzętem do strzelania. Huk ogłuszający. — Gwarantujemy na 8 lat. Automat wpasowany jest do specjalnego futerału. Stanowi prawdziwą rewelację w dziedzinie broni. Cena rekl. zł. 5.95, 2 szt. zł. 11, 100 szt. naboju, specjal. zł. 3.60. „Stop” W/R. 25. Dodajemy szczotkę do lufy darmo. Bez pozwolenia policji. Wysyłamy na listowne zamówienie. Płaci się przy odbiorze. Adres: Przedst. Fabr. „KOMERCJA” Warszawa, Dzielna 45/E. Z Uwaga! Posiadamy tysiące listów dziękczynnych. — — —

GWARECTWO „HRABIA RENARD”

KOPALNIE WĘGLA KAMIENNEGO ♦ WALCOWNIA RUR I ŻELAZA
I GOSPODARSTWA ROLNE

Adres telegr.: Renard—Sosnowiec.
Adres pocztowy—Sosnowiec, ul. Zamkowa 5.

TELEFON: Nr. 6-21-01
Rachunek P.K.O. Nr. 60.785

POLECA:

Węgiel

kamienny pierwszorzędnej jakości z kopalni „Hrabia Renard” do zapotrzebowania wszelkiego rodzaju, jak przemysł, koleje żelazne, żegluga morska i rzeczna i t. p.

▶ ZNAKOMITY WĘGIEL DO OPAŁU DOMOWEGO ◀

Węgiel poszukiwany w eksporcie lądowym i zamorskim.

KOLEKTURA POLSKIEJ PAŃSTWOWEJ
LOTERJI KLASOWEJ Nr. 488.

E. Gruszczyński

Sosnowiec, ul. 3-go Maja 10.

RESTAURACJA KABARET

„SAVOY”

Sosnowiec, 3-go Maja 8,
tel. 6-19-31.

Najwytworniejszy lokal
w Sosnowcu

Zjeść smacznie, spędzić miło czas
można tylko w „SAVOY”

Codziennie dancing towarzyski i wy-
stępy szt. art. krajowych i zagr.

Lokal otwarty do rana.

Od roku 1854 uznane za najlepsze:

LAKIERY RDZOCHRONNE „BITUMASTIC”

produkuje na zasadzie angielskiej
licencji

Sp. Akc. Chemiczna Fabryka
Dr. Rattner

Warszawa, Al. Jerozolimska 105.

Gen. Przedst.

D/H. Franciszek Ożarowski
WARSZAWA, ul. TRAUĞUITA 3

PRZEPROWADZKI
EKSPEDYCJA
PRZEWÓZ TOWARÓW

„WYGODA”

SOSNOWIEC, PIŁSUDSKIEGO 48 :—: TELEFON 10-14

G. Saper i Syn

Skład Drzewa

Sosnowiec
ul. Małachowskiego 4, tel. 612-15

PIERWSZORZĘDNY ZAKŁAD
KRAWIECKI MĘSKI

St. Orzażewskiego

Sosnowiec, Piłsudskiego 14-a tel. 12-30

Wykonuje: wszelkie roboty w za-
kres krawiectwa wchodzące z włas-
nych i powierzonych materiałów.

Poleca oryginalne angielskie
materjały

„Modrzejów - Hantke”

Zjednoczone Zakłady Górniczo-Hutnicze Spółka Akcyjna
ZAKŁADY OBEJMUJĄ:

Kopalnie rudy w Konopiskach, 5 hut żelaznych: 1) huta „Młowice”, 2) huta „Katarzyna”, 3) huta „Staszic” — w Sosnowcu
4) huta „Częstochowa” w Rakowie, 5) huta „Błachownia” st. Błachownia i 2 fabryki przetwórcze:
1) F-ka „Światowit” w Myszkowie, 2) Warszawska Fabryka.

Zjednoczone Zakłady zajmują przestrzeń 1329 ha. rozmieszczone są w 949 budynkach o kubaturze 1.253.000 mtr. i zatrudniają przeszło 8500 robotni-
ków i 525 urzędników

Zdolność wytwórcza roczna żelaza i stali wynosi	180.000 ton
wydobycie rudy surowej za rok ubiegły wyniosło	120.000 „
wyprażono rudy ogółem	90.000 „
wytapiono surowki	50.000 „
wyprodukowano żelaza i stali	130.000 „
z czego 30.000 ton eksport zagraniczny.	

W ZAKRES WYTWÓRCZOŚCI ZAKŁADÓW „MODRZEJÓW — HANTKE” WCHODZĄ:

1) na hucie „Częstochowa”: produkty wielkopiecowe, martenowskie, odlewy stalowe wielkości do 15 ton sztuka, produkty walcownicze: szyny kolejowe, żelazo handlowe, drut walcowany;

2) na hucie „Katarzyna”: produkty wielkopiecowe, martenowskie, odlewy żelazne do 20 ton sztuka, odlewy utwardzone, ognioodporne, walec i stojaki do nich oraz produkty walcownicze: blachy faliste, blachy cienkie czarne i ocynkowane, rury gazowe z łącznikami, bednarka ocynkowana, blachy aluminiowe, łopaty i szpadle;

3) na hucie „Młowice”: produkty walcownicze żelaza i stali, akcesoria kolejowe prasowane butle do gazów sprężonych i rury prostokątne do kotłów wysokiego ciśnienia, sprzęt do na wierzchni kolejowych, telefonicznych, telegraficznych, przedmioty kuto-tłoczone, narzędzia rolnicze, podkowy dla wojska i handlowe i t. p.

4) na hucie „Staszic”: żelazo handlowe, zimna bednarka od 0,1 mm. do 4 mm. w gatunkach twardych i miękkich i wszelkie druty żelazne, krzemobrazowe i t. p.

5) na hucie „Błachownia”: odlewy surowe, rury, kształtki, naczynia żelazne, oraz artykuły dla potrzeb domowych przemysłowych i sanitarnych;

6) Fabryka „Światowit”: części rowerowe, naczynia kuchenne aluminiowe, ocynkowane, pocynowane, blaszane, beczki żelazne, manierki, menażki i sprzęt sportowy;

7) Fabryka Warszawska: drut, gwoździe, widły, grabie i podkówek.

8) W kopalniach rudy w okręgu Konopiska, Zjednoczone Zakłady wydobywają rudy żelazne. Zakłady posiadają piece prażalne dla prażenia rud.

OBRÓT SPRZEDAŻY ROCZNY ZAKŁADÓW ZA 1935 R. WYNIÓSŁ 35 MILIONÓW ŻŁ.

Z działalności Ubezpieczalni Społecznej W SOSNOWCU

Ubezpieczalnia Społeczna w Sosnowcu zajmuje 4-te miejsce pomiędzy Ubezpieczalniami w całym państwie według liczby osób uprawnionych do świadczeń (około 175.000), zamieszkałych w powiecie będzińskim i zawierciańskim. Powstała w roku 1920, działając na mocy ustawy z dnia 19.V.1920 r. jako ubezpieczenie na wypadek choroby, przymusowe dla pracowników fizycznych i umysłowych pod nazwą Powiatowej Kasy Chorych w Sosnowcu i udzielając świadczeń:

a) w postaci pomocy leczniczej (porady lekarskie, leki, zębolecznictwo, leżenie szpitalne, pomoc położnicza).

b) w postaci pieniężnej (zasiłek w razie niezdolności do pracy, zasiłek po lożniczy, szpitalny, pokarmowy, pogrzebowy).

Powiatowa Kasa Chorych przetrwała do 31.12.1933 r. Jako organizację leczniczą cechuje ją system leczenia w przychodniach (ambulatoriach), których posiadała na całym terenie 46. Składka na ubezpieczenie chorobowe w okresie działania Kasy Chorych stanowiła 7,8 proc. od zarobku i przeciętnie wynosiła zł. 141,93 rocznie na jednego ubezpieczonego.

Od 1. I. 1934 r. wchodzi w życie nowa ustawa o ubezpieczeniu społecznym, która scala wszystkie rodzaje ubezpieczeń, wprowadzając jeszcze ubezpieczenie emerytalne robotników. Jako zasadnicza organizacyjna jednostka scalonych ubezpieczeń powstaje na terenie powiatu będzińskiego i zawierciańskiego zamiast Kasy Chorych — Ubezpieczalnia Społeczna w Sosnowcu.

Wymiar składek na ubezpieczenie chorobowe zostaje obniżony do 5 proc. a fizycznych, do 4,6 proc. u umysłowych pracowników od zarobku i przeciętnie wynosi zł. 72,72 rocznie na jednego ubezpieczonego. Przy czym od 1.IV.1935 r. przestają podlegać przymusowemu ubezpieczeniu chorobowemu pracownicy umysłowi, zarabiający ponad zł. 725 miesięcznie.

Rodzaj świadczeń chorobowych pozostaje ten sam, co w Kasie Chorych. W tym czasie jednak zostaje częściowo zmieniony system podania świad-

czeń leczniczych przez wprowadzenie od 15.III.1934 r. organizacji lekarzy domowego. Zamiast przychodni (ambulatoriów) powstaje 52 rejony lecznicze o przeciętnej liczbie 3.500 uprawnionych do świadczeń w jednym rejonie.

W każdym rejonie pomocy leczniczej udziela jeden lekarz domowy w swym prywatnym gabinecie, który znajduje się w obrębie tego rejonu. — Pomocy specjalistycznej udzielają lekarze — specjaliści chorób, skierowanym doń przez lekarzy domowych. — Do lekarzy położników i wenerologów chorzy mogą się zwracać o pomoc z pominięciem swego lekarza domowego.

Lekarze specjaliści z zakresu chorób chirurgicznych, ocznych, gardła, uszu i nosa, kobiecych, skórnych i wenerycznych przyjmują w ośrodkach specjalistycznych, znajdujących się w Sosnowcu, Będzinie, Dąbrowie i Zawierciu.

W roku 1935 udzielono porad i zabiegów leczniczych w gabinetach lekarzy domowych — 596.812, w gabinetach lekarzy specjalistów — 178.057, w domach u choroźni chorych — 65.997.

Ubezpieczalnia posiada własnych szpitali 4 (w Sosnowcu, Dąbrowie, Zawierciu i Czeladzi), w których znajduje się 565 łóżek.

W roku 1935 przebywało w szpitalach własnych 13.147 osób w ciągu 169.775 dni. Średni okres przebywania jednego chorego w szpitalu wyniósł 13 dni. Dokonano zabiegów operacyjnych 3.425.

W innych szpitalach na koszt Ubezpieczalni przebywało 886 osób w ciągu 34.749 dni.

W roku 1935 dokonano 142.587 zabiegów dentystycznych i wstawiono 21.623 plomb i 789 protez zębnych.

Dla zaopatrywania chorych w środki lecznicze Ubezpieczalnia posiada 5 aptek własnych, własną składnicę środków aptecznych, wytwórnię, która przygotowuje leki w formie zakończonych, celem wydawania choremu odręcznie. W 1935 roku wydano leków z aptek własnych na 974.969 numerów recept. Przygotowano w wytwórni własnej około 420.000 leków. Wydano leki z aptek prywatnych na koszt Ubezpieczalni na 40.964 recept.

Dla celów rozpoznawczych i leczniczych Ubezpieczalnia posiada w Sosnowcu:

1) Zakład Roentgenowski i Fizykalnego Leczenia, w którym w roku 1935 dokonano: 22.462 zabiegów roentgenowskich i 47.255 zabiegów fizykalnego leczenia.

2) Laboratorium lekarskie (Analityczne), w którym w roku 1935 dokonano 21.358 analiz.

Dla udzielania pomocy w nagłych zachorowaniach i w przypadkach położniczych jest zorganizowane w Sosnowcu, Będzinie, Dąbrowie i Zawierciu pogotowie ogólne i położnicze.

W celu zapobiegania chorobom Ubezpieczalnia prowadzi: 1) wspólnie z Zarządem Miejskim w Sosnowcu i Będzinie przychodnie przeciwgruźlicze: w Sosnowcu — Teatralna 4, w Będzinie — Krakowska 16, w których mogą zasięgać porad lekarskich i nieubezpieczeni. 2) zapobiegawcze przychodnie przeciwweneryczne, 3) poradnie dla ciężarnych w Sosnowcu, 4) szpitala ochronne, 5) kolonie letnie

Oto pudełko zawierające

Karo Franck
przyprawę do kawy w kostkach!

dla dzieci, 6) półkolonie i dożywianie dzieci w okresie zimowym, prowadzone przez instytucje społeczne, 7) obozy wypoczynkowe dla robotników, z których korzystało w miesiącach letnich 564 osób.

Liczba osób zatrudnionych w lecznictwie wynosi: lekarzy — 88 osób, lekarzy - dentystów — 28, pomocy lekarskiej — 124, usługi (porządkowych, woźnych, kucharek, praczek) — 162 i personelu biurowego — 19.

Jako świadczenia nadzwyczajne w miarę możliwości finansowych Ubezpieczalnia udzieliła leczenia sanatoryjnego i zdrojowego w 1935 r. 221 osobom na ogólną liczbę dni pobytu 10.892.

Ogólny koszt świadczeń chorobowych w r. 1935 wyniósł zł. 4.245.491,32, z czego poszczególne rodzaje świadczeń kosztowały: zasiłki — zł. 542.880 gr. 19, opieka lekarska — zł. 1.427.997 gr. 90, leki i środki lecznicze — zł. 705.022,89, szpitale i zakłady lecznicze — zł. 1.245.562,97, przewozy chorych i lekarzy — zł. 175.314,97, pozostałe wydatki ustawowe — zł. 48.712,40.

Poza ubezpieczeniem na wypadek choroby Ubezpieczalnia Społeczna w Sosnowcu pełni zastępczo pewne zleczone jej czynności z zakresu ubezpieczenia od wypadku, emerytalne robotników, emerytalne pracowników umysłowych oraz bezrobotnych pracowników umysłowych, co do których prawo decydowania zachowuje Zakład Ubezpieczeń w Warszawie (raz jego oddziały).

„PALAIS de DANSE” RESTAURACJA-DANCING Sosnowiec, ul. Sadowa 3 — Tel. 6-22-32

NAJWIWYTWORNIEJSZY LOKAL ZAGŁĘBIA.
CODZIENNE WYSTĘPY WYBITNYCH SIŁ ARTYSTYCZNYCH. — CENY KRYZYSOWE.

Noś przy sobie Togal!

Wrazie przeziębienia, gorączki, łamania w kościach odda Ci dobre usługi. Tabletki Togal stosuje się również w cierpieniach reumatycznych, artretycznych i podagrze. Togal uśmierza ból i przynosi ulgę w tych cierpieniach.

PRZETWORY TECHNO CHEMICZNE

MAURYCY REINER

SPÓŁKA FIRMOWA

Sosnowiec, ul. Prez. Mościckiego 41 Tel. 61548

Terpentyna, karbolineum żywiczne,
smoła drzewna, węgiel drzewny
i sadze

Reprezentacja i skład produktów fy: „Terebenthen” S. A. w Warszawie

Jaka gdziekolwiek odbywa się praca
Uczystości, zebranie, zabawa,
Zimą czy wiosną, jesienią czy latem —
Zjawia się Lazar ze swym aparatem.

„Grafochemia”

Antoni Szynkowski

Sosnowiec, Wieśka 8 Tel. 624-63

Wykonuje klisze do druku na cynku, miedzi i mosiądzu, kreskowe i siatkowe, jedno i wielobarwne, klisze dla cynkotypii przeźroczyste do reklam kinowych

Projekty i Rysunki

Wykonanie staranne!
Ceny konkurencyjne!

ZAKŁADY DRUCIANE
GRÜNWALD,
BĘDZIN

P. K. O. Katowice 302 931. Telefon Nr. 7 12 25

WYKONUJEMY:

TKANINY metalowe, żelazne stalowe, ocynkowane, cynowane, mosiężne i miedziane.

SIATKI DRUCIANE

SIATKI „RABITZ”

TKANINY DO FILTRÓW

BLACHY DZIURKOWANE

PRZETAKI

MASKI DRUCIANE I OKULARY

TRAN

Świeży Tran leczniczy

poleca

SKŁAD APTECZNY

Joskowicz i Lancman

Sosnowiec, Modrzewskiego 19. telef. 61-312.

KLINKIERNIA „GRÓDKÓW“

Będzińskiego Powiatowego Związku Samorządowego
w GRÓDKOWIE

produkuje wysokowartościowy klinkier drogowy o wytrzymałości ponad 2000 kg./cm²,

wykonywa wszelkie typy nawierzchni klinkierowych na ulicach, podwórzach, w lokalach fabrycznych i t. p.

opracowuje fachowo projekty, udziela rad i wskazówek co do zastosowania klinkieru przy budowie nawierzchni drogowych,

buduje drogi o ulepszonych nawierzchniach. —

Będzin, skrzynka poczt. 36

Telefon Nr. 714-60.

BROWAR KSIĄŻĘCY TYCHY

poleca swoje słynne piwa:

jasne (pełne)

ciemne Książęce

Kuracyjne słodowe

== Od 300 lat najwyższa klasa produkcji światowej. ==
Reprezentacje we wszystkich większych miastach Polski.

HURTOWNIE W WOJEWODZTWIE KIELECKIM:

Kielce, Pionki, Miechów, Wolbrom, Olkusz, Strzemieszyce.

TOWARZYSTWO SOSNOWIECKICH FABRYK RUR I ŻELAZA

S.P. A.K.C.

Zarząd: Warszawa, ul. Moniuszki 10.

Biuro sprzedaży: Sosnowiec, ul. Nowopogońska 1.

Adres telegr. „HULCZYŃSKI” — Telefon 6 21-51.

WYTWÓRCZOŚĆ:

Rury spawane i bez szwu do przewodów gazowych i wodociagowych
 Rury bez szwu do kotłów, przewodowe, do 165 mm. średnicy
 Rury precyzyjne, cienkościenne, ze specjalnej stali, sprężynujące do wyrobu nowoczesnych mebli i innych celów
 Rury ze stali z pieca elektrycznego: węglistej, niklowej, chromo-niklowej, chromowej, chromo-molibdenowej, molibdenowej
 Rury elektrycznie spawane do przewodów elektrycznych, wyrobu rowerów, mebli i łóżek
 Rury szczelinowe do ogrodzeń i mebli
 Rury gięte, wszelkie węzownice, przegrzewacze, różne kształtki, konstrukcje z rur i t. p.
 Rury żebrowe kute, wysokiej jakości, patentu „Favier” oraz grzejniki z nich do ogrzewania centralnego i chłodni
 Aparaty ogrzewcze o dużej wydajności
 Rury splączkowe

Rury blaszane, czarne i ocynkowane
 Rury kielichowe i kształtki do nich
 Konstrukcje z rur
 Słupy z rur do oświetlenia i przewodów, lekkie i estetyczne
 Beezki żelazne, czarne, ocynkowane i malowane
 Butle do gazów pod wysokim ciśnieniem
 Blachy pancerne trzywarstwowe, blachy odporne na kwasy
 Wysokogatunkowe stalowe odlewy, armaturowe i maszynowe z pieca elektrycznego
 Części do pługów
 Płyty kuchenne
 Kule do cementowni
 Noże do tytoniu
 Różnego rodzaju wyroby żelazne i blaszane.

SOSNOWIECKA FABRYKA ARMATUR I ODLEWNIA BRONZOW FOSFOROWYCH

ST. KRAUPE

skrz. poczt. 42

Produkuje:

Zasuwy i hydranty wodociagowe
 Zdroje czerpalne i czerpalno-przeciwpożarowe
 Stojaki czerpalne do hydrantów podziemnych
 Odpowietrzniki

Zawory i zasuwki do pary nasyconej i przegrzanej
 Wodooddzielacze i odwadniacze
 Zawory redukcyjne i bezpieczeństwa
 Wodowskazy i plynowskazy

Pompy hydrauliczne
 oraz inną armaturę do najwyższych ciśnień i wszelkiego rodzaju przeznaczeń.

Produkuje:

„TEPT”

Towarzystwo Eksploatacyjne Przemysłu
 Trykotażowego S. z o. o.

Sosnowiec, ul. Żeromskiego 4, tel. 6-10-27.

Poleca znane ze swej jakości pończochy damskie, męskie i dziecięce oraz skarpetki i tenisówki wełniane, bawełniane, melanga z jedwabiem i macco.

Zakłady Przemysłu Włókienniczego

C. G. SCHÖN Sp. Akc.

W SOSNOWCU

Przędzalnia Wełny Czesankowej

Firma egzystuje od 1803 r.

Wytwórnia
wędlin

„ZAGŁĘBIANKA”

poleca: wędliny pierwszej jakości
 w wielkim wyborze w sklepach własnych w Sosnowcu

3-go Maja 11.

prez. Mościckiego 8.

1-go Maja 14.

„ Narutowicza 19

TELEFON 61.780

61.813.

HOTEL „VICTORIA”

Sosnowiec, 3-go maja 23, telefon 6-19-80

vis à vis dworca kolejowego

POLECA POKOJE PO CENACH PRZYSTĘPNYCH

S. A. FABRYK CHEMICZNYCH

„RADOCHA”

W SOSNOWCU

PRODUKUJE:

Chloran Potasu
 Nadchloran Potasu
 Chloran Sodu

Fosforan dwusodowy
 „ trójsodowy
 Kwas Cytrynowy

PRODUKUJE:

Kwas Winowy
 Sole kwasów winowego
 i cytrynowego

DĄBROWSKI PRZEMYSŁ DRUCIANY

BRACIA KLEIN

w Dąbrowie Górniczej

TELEFONY 68091 i 68291.

FABRYKA POLECA: Łańcuchy elektrycznie spawane i patent „Victor” oraz do materaców. Wyroby druciane. Druty wszelkiego rodzaju, także do spawania, kolczasty oraz miedziany elektrolityczny. Gwoździe, teksty, nity, śruby, nakrętki, podkładki.

SPRĘŻYNY DO MEBLI, SIATKI OGRODZENIOWE.

Linki żelazne oraz miedziane przewodowe elektrolityczne.

JAK POWSTAJE

Zarząd Wydawnictwa w otoczeniu współpracowników Redakcji, Administracji i Drukarni.

Stoją od lewej (w pierwszym rzędzie) pp.: St. Jarzyński, J. Kanczewski, E. Bednarek, A. Antyporowicz, red. T. Lipski, red. J. Kozubski, członkowie zarządu: dyr. W. Zieliński, red. H. Monsiorska i R. Monsiorski, red. J. Oskólski, J. Kania, B. Piątek, H. Grincejger, Wł. Pańta, L. Leszczyński. W drugim rzędzie pp.: I. Warkiewicz, J. Gębka, E. Sroka, M. Bednarkowa, S. Kruzel, Wł. Sochowa, Fr. Kaleta, Z. Frankiewiczówna, G. Kuskówna, Z. Szweczyk, St. Szczepa, Wł. Fortuna, Wł. Odorowa, B. Grincejger, J. Cesarz.

Codziennie o jednej i tej samej porze Czytelnicy nasi otrzymują egzemplarze „Expresu Zgłębia”. Oczekują go z niecierpliwością, chcą się bowiem dowiedzieć co wydarzyło się w ciągu ubiegłej doby na szerokim świecie. Życie płynie bowiem wartko, co parę godzin prawie inne wydarzenia zajmują naszą uwagę. Dziennik zaś ma za zadanie

szybką i wyczerpującą poinformowanie Czytelników o przejawach życia. I tak płyną godziny, dni, miesiące i lata, a dziennik ciągle służy

swym Czytelnikom. Nie wielu z Czytelników zastanawia się nad tym w jaki sposób tworzy się dziennik. A przecież zanim pismo ukaże się na ulicy lub zawiąta do domów Czytelników odbywa się gorączkowa praca

nad jego tworzeniem. Praca ta jest wyczerpująca i szybka, gdyż trwa zaledwie kilkanaście godzin.

O tym właśnie, jak powstaje „Expres Zgłębia” chcemy poinformować Czytelników w dniu Jubileuszu

10-lecia istnienia naszego pisma.

Zacniemy więc od

REDAKCJI

Grupa współpracowników „Expresu Zgłębia” bezpośrednio po śmierci s. p. red. W. Monsiorskiego.

Stoją od lewej pp. red. L. Hórski, dyr. W. Zieliński, red. J. Oskólski, red. W. Fabrycy, sprawozdawca sądowy T. Pałocki, red. T. Lipski i buchalter Wł. Mostiński.

od tego pierwszego etapu tworzenia pisma. Do Redakcji płyną pośrednio i bezpośrednio, telefonicznie od korespondentów i listownie informacje o wszelkich wydarzeniach. Tu przysyłane są przeróżne agencje prasowe i fotograficzne, tek-

sty i artykuły. Biurka redakcyjne zajęte są więc

od rana do późnej nocy do chwili aż dziennik znajdzie się na maszynie rotacyjnej. W Redakcji stale trwa

Gabinet dyrekcji Wydawnictwa, gdzie często odbywają się konferencje współpracowników pisma.

ruch. Jeden z pracowników, załatwia interesantów, inny telefonuje, tamten pisze i tak bez przerwy. W Redakcji co-dziennie zjawiają się reporterzy, którzy przelewają na papier

zdobyte informacje.

Z Redakcji niezwłocznie teksty artykułów i notatek wędrują do

LINOTYPÓW,

na których zecerzy szybko je składają — Maszynki linotypowe zastępują ręczną pracę zecerów. Przy tym teksty artykułów są obecnie składane

wielokrotnie prędzej

niż przez zecerów ręcznych.

Na szufelce rośnie rząd metalowych wierszy, które

co kilka sekund

wypadają z otworu linotypu.

Gorące jeszcze metalowe wiersze, ułożone w długie, równe szpalty przechodzą obecnie w ręce t. zw.

METRAMPĄZA,

który robi próbną odbitkę do korekty.

W międzyczasie w zecerni ręcznej zecerzy składają tytuły do artykułów i ogłoszenia.

Czcionki drukarskie rozmaitej wielkości znajdują się w specjalnych szufladach zwanych

kasztami.

Po ukończeniu tej pracy metrampaż

wśród braci drukarskiej „lamaniem”.

W tym czasie w Redakcji

KOREKTOR

poci się nad wyłapywaniem błędów, poprawianiem błędów, których i tak nie da się wszystkich wyłapać, cała strona przez noszona jest na prasę zwaną

„KALANDREM”,

która na ogniotrwałej tekturze azbestowej wytłacza całą stronę dziennika. Jest to przygotowanie

matryce.

Gotowe matryce przechodzą w ręce

STEREOTYPERA.

Ten wkłada matryce do aparatu odlewniczego, który się wypełnia roztopioną kompozycją metalu.

tworząc w ten sposób z matryce

odlewy półcyndryczne,

gotowych do druku stronic pisma. I oto zbliża się ostatnia faza tworzenia gazety. Półcyndryczne płyty metalowe po wyrównaniu ich zakłada maszynista na

MASZYNIE ROTACYJNEJ.

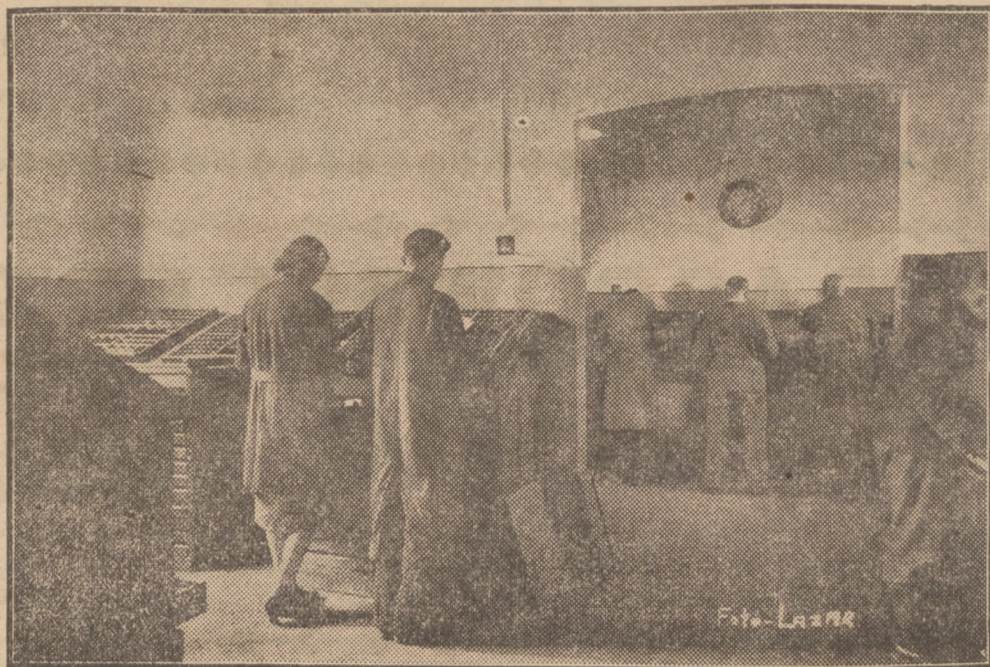
Jeszcze tylko sprawdzenie nasów, kółek śrub i maszynista włącza prąd.

Olbrzymi wał papieru obraca się szybko, a spod wałców maszyny rotacyjnej wysuwają się

gotowe egzemplarze

„Expresu Zgłębia”.

Co chwilę rozlega się metaliczny dźwięk

Fragm. zecerz. ręcznej.

„EXPRES ZAGŁĘBIA”

dzwonka. To znak, że maszyna rotacyjna wydrukowała

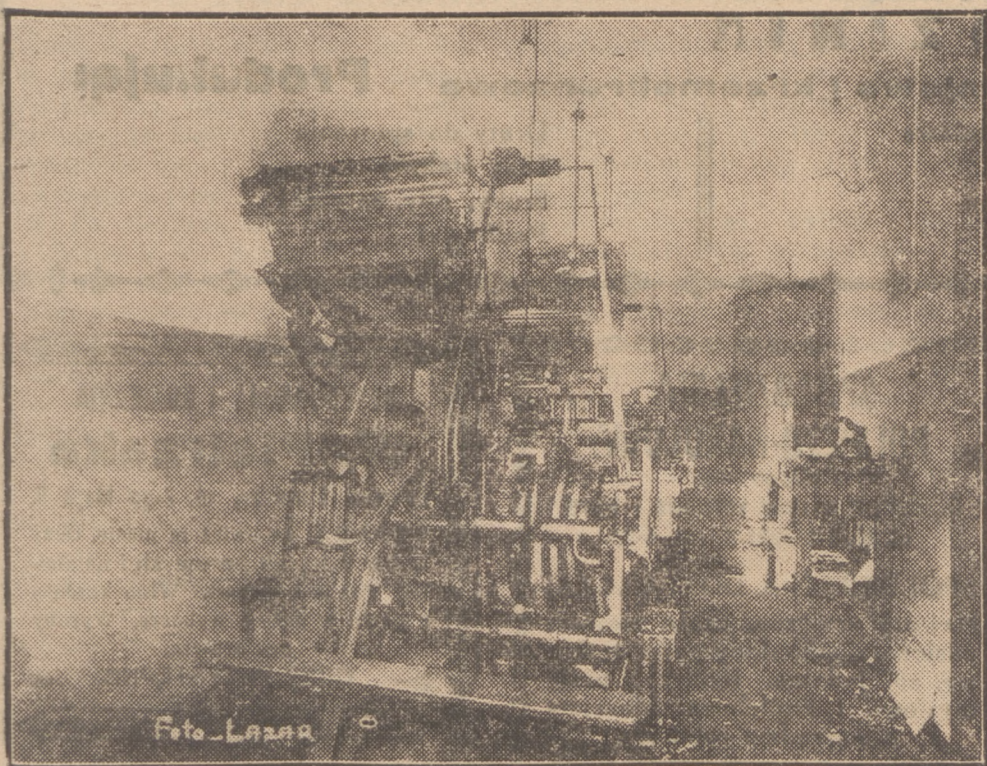
25 sztuk gazet.

Niezmordowanie obracają się walce, szczęka maszyna rotacyjna, aż

te niejednokrotnie już oglądały różne wycieczki,

przeważnie młodzieży szkolnej.

Corocznie przez drukarnię „Expresu Zagłębia” przewinie się kilkadziesiąt ta-

Fragment sali maszyn do składania (linotypy).

specjalny licznik,

umieszczony z boku maszyny, wskazuje że cały nakład został wydrukowany.

W międzyczasie

W EKSPEDYCYI

trwa gorączkowa praca.

Ekspedjowane są paczki z gazetami na liczne pociągi

kich wycieczek. Uczestnicy ich mogą naocznie zapoznać się z powstawaniem gazet i uzyskują fachowe wyjaśnienia, dotyczące działania maszyn linotypowych i maszyn rotacyjnych itd.

***

W ciągu 10-ciu lat istnienia „Expresu Zagłębia” współpracownikami Redakcji

LEANDR LESZCZYŃSKI.

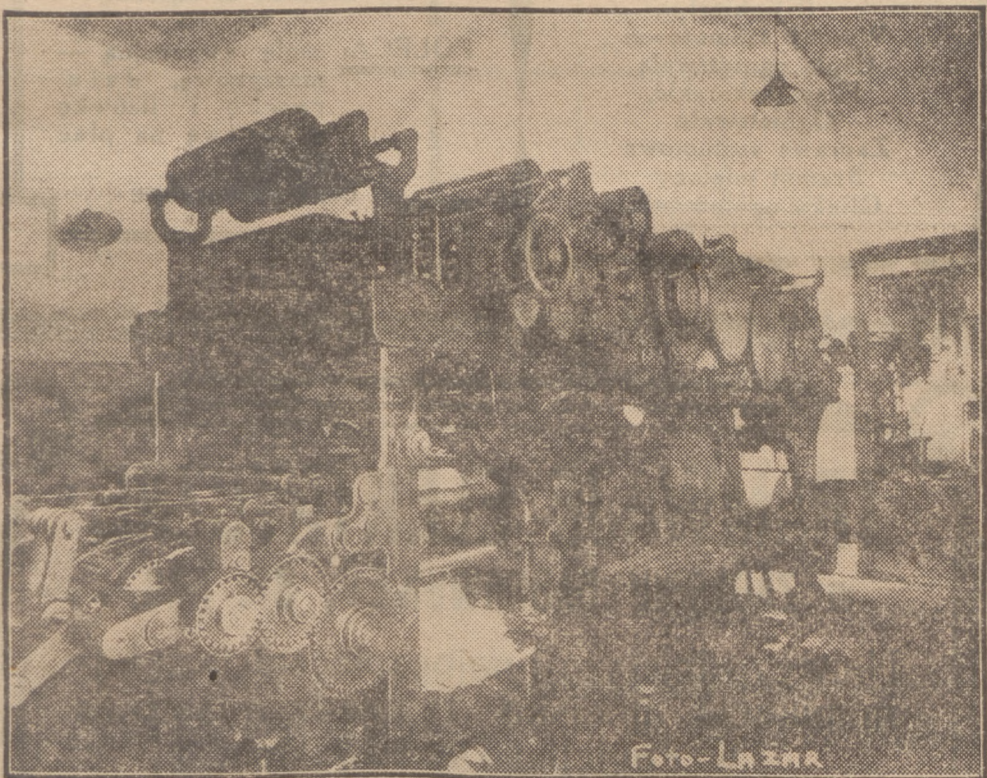
GAZETA

Klaskają linotypów klawisze wylarte.
Drżą maszyny. Gazeta musi być gotowa!
Metalowe potwory, na betonie wsparte,
Tną w bismucie i cynku rekordów słowa.
Z ich przepastnych gardzieli wypadają z brzękiem
Srebrne paski zastygłe ledwie przed sekunda,
W dźwigniach, kółkach zrodzone jakąś wścieklą rundą
Wypadają na pulpit z metalicznym szczękiem.
Jest ich mnóstwo — jak wojsko ustawione w szyki —
Wyciągnięte, gorące, swą świeżością dumne.
Tylko złożone tytuły, kropki, wykrzykniki —
A ręka metrapaży złamie je w kolumnę.

Mózg dziennika — Redakcja, G orączkowe tętno.
Skrzypią pióra. Czas nagli zdarzeń kołowrotem.
Życie pędzi, wyciska swe znamienne piętno —
Życie trzeba „już” chwycić — bo za późno „potem”...
Morderstwo!... Znowu strajk!... Polityczna sensacja!..
W Hiszpanii bratobójcza wciąż leje się krew!..
Przyjęcie dostojników!... Burzliwa owacja!..
„Michalek”: starą pannę porwał młody lew!..
Wersalik... petit... kursywa..
Garmondu zwykła forma, lecz niezwykła treść.
Depesza! List! Telefon znowu się odzywa:
Halo! Tak, redakcja. Co poprawkę wniesie?!
Nie można. Numer jest już na maszynie..
Z naczelnym, proszę bardzo — oddaję słuchawkę.
Zbiera się snop wydarzeń, a nim dzień upłynie
Zły chochlik z korektora uczy ni zabawkę.

W gabinecie dyrektor z zachmurzonym czołem
Dane, cyfry, rachunki, obrót i wydatki,
Kontrakty, weksle, składki, podatki, dodatki —
Trzeba mieć zdrowe nerwy, al bo być aniołem!..

Rotacyjna maszyna gazetę drukuje
Wielki bęben papieru kręci się bez przerwy.
Snuje się długa taśma, w północną noc się snuje,
Napiecie mózgowi słabnie, spoczywają nerwy..
A gdy już świt wystrzeli światła błyskawice
Ostatnia spada strona jak skrzydło gołębia,
Py w rękach gazetiarza wypaść na ulicę
I krzyżeć z nim tytułem „Expresu Zagłębia”.

Maszyna rotacyjna, na której drukowany jest „Expres Zagłębia”.

do odległych miejscowości.

Rotacyjna maszyna jeszcze pracuje, gdy zjawiają się

ROZNOŚCIELE.

Szybko zabierają gazety i rozlatują się po mieście i niebawem słychać ich głosy:

„Expres Zagłębia! „Expres Zagłębia!” — Bardzo ciekawe wiadomości!

I gdy zawita poranek Czytelnicy otrzymują już nowy numer „Expresu Zagłębia”, pachnący jeszcze świeżą farbą drukarską..

O szybkie i sprawne dostarczenie gazet Czytelnikom dba już osobny dział Wydawnictwa:

ADMINISTRACJA.

Tu załatwiana jest wspólnie z dyrekcją sprawa kolportażu, przyjmowania ogłoszeń, zgłoszeń prenumeratorów itp.

Nie trzeba też zapomnieć

o dziale akcydensowym,

który również prowadzi „Expres Zagłębia”. Wykonywane są tu różne druki, afisze i klepsydry.

Tak oto przedstawia się w skrócie praca nad tworzeniem każdego numeru „Expresu Zagłębia”.

W końcu zaznaczyć należy, że pracą

obok założyciela i naczelnego redaktora sp. Wiktora Monsiorskiego byli pp.: Wiktold Fabrycy, Lucjan Horski, Jan Kozubski, Józef Oskolski, Tadeusz Lipski, Ta-

Grupa sprzedawców gazet p rzed lokalem ekspedycji.

Część hali, w której mieści się drukarnia akcydensowa. Na zdjęciu widoczna jest maszyna płaska.

deusz Patocki, Bronisława Klainerówna, Marian Szkonter, Eugeniusz Niedzielski, Witalis Krajewski, Aleksander Antyporowicz, Józef Bocian, Jan Kania, Józef Kondek, Jan Baryski, Bolesław Piątek i Leandr Leszczyński.

Obecnie zaś dzień jubileuszu w skład Redakcji wchodzi pp.: Konstanty Cwik — redaktor naczelny, T. Lipski, Józef Oskolski, T. Patocki i A. Antyporowicz — współredaktorzy.

Korespondenci oddziałów „Expresu Zagłębia” pp.:

B. Piątek — w Czeladzi,

J. Kania — w Zawierciu,

J. Kondek — w Olkuszu

i S. Bocianowa — w Kielcach.

Poza tym współpracownikami niestającymi Redakcji naszego pisma było kilkadziesiąt osób.

Ogółem zaś „Expres Zagłębia” pośrednio czy bezpośrednio daje utrzymanie z górą 400 rodzinom, zatrudniając wielu osób w drukarni, administracji i przy kolportażu pisma.

ZAKŁADY PRZEMYSŁU METALOWEGO BRACIA SZAJN

SP. AKC.
W BĘDZINIE

Produkują: DRUTY I LINKI miedziane, aluminiowe i krzemobronzowe **Produkują:**

Pręty i szyny miedziane
Druty jezdne Trolley
Druty do plombowania
Druty, pręty i szyny mosiężne

Druty żelazne i stalowe
Gwoździe, sztyfty
Siatki do ogrodzeń
Wyroby druciane

Druty do spawania
Liny stalowe
Śruby, nity, zatyczki
Podkówki

PRZEDŁUŻAJCIE WASZE ŻYCIE

Życie można przedłużyć, chorób uniknąć,
chorych leczyć, słabych wzmacniać, nie-
szczęśliwych pocieszać:

Co jest źródłem wszystkich chorób?

Oslabienie systemu nerwowego, przygne-
bienie, strata osób bliskich, zawody życio-
we, obawa przed chorobą, zły system
życiowy, wiele innych przyczyn.

Pogodne usposobienie

jest najlepszym lekarzem! Jest tylko jedna
droga, która prowadzi do uspokojenia,
do podniesienia na duchu, do rozbudzenia
nadziei a drogę tę wskaże Wam broszur-
ka, którą może otrzymać każdy, kto o to
poprosi.

zupełnie darmo

Z tej małej broszurki dowie się każdy,
jak można w krótkim przeciągu czasu
wzmocnić nerwy i mięśnie, jak usunąć
zmęczenie, utratę pamięci, zniechęcenie
do pracy i wiele innych objawów choro-
by. Żądajcie tej broszurki a przyniesie
Wam ona wiele chwil radosnych i pełnych
nadziei.

Adresować:

PANNONIA — APOTHEKE,
Budapest 72 Postfach 83 Abt. 947.

Nyszedł z druku

SPIS GAZET i CZASOPISM

RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
ORAZ PORADNIK REKLAMOWY NA ROK 1936/37

Zawiera:

Wszystkie pisma w Polsce. Dokładne adresy wydawnictw.
Nazwiska wydawców i redaktorów, — ceny ogłoszeń, prenumeraty i t. p.
oraz pisma polskie w Ameryce i innych krajach.

Nakładem

BIURA OGŁOSZEŃ TEOFIL PIETRASZEK
WARSZAWA, MARSZAŁKOWSKA 115, TEL. 509-72 i 509-73

Do nabycia w księgarniach i u wydawcy.

SPÓŁDZIELNIA ROLNICZO-HANDLOWA

z odpow. ogr.

BĘDZIN, Magazyny kolejowe i biuro
ul. Kościuszki 3, tel. 6-55

SPÓŁDZIELNIA DOSTARCZA:

Nawozy sztuczne, zboża siewne,
nasiona, ziemiopłody pasze treści-
we, sól jadalna, bydłęca, prze-
mysłowa i kąpielowa. Maszyny
i narzędzia rolnicze.

Dachówkę, papę, smołę, cement i żela-
zo, oraz kupuje zboże.

RESTAURACJA i CUKIERNIA

W. Pietrzaka

Dąbrowa Górnicza, ul. 3-go Maja 9.

OBIADY na świeżym maśle. Duży
wybór **zakąsek barowych** i na zim-
no. Porcje à la cart. Wino koniaki
i wódki w dużym wyborze. Wyroby
cukiernicze.

CENY PRZYSTĘPNE.

Cegielnia Sejmiku Będzińskiego

w Będzinie, ul. Okrzei 11
Telefon Nr. 71806.

Cegła maszynowa
(Klinkier)

Wyroby szamotowe:

Cegła ogniotrwała

Flisy piekarskie,

Ogniotrwałe

Zaprawa szamotowa

Szamot mielony

Glinka ogniotrwała.

Cegielnia Mechaniczna WŁADYSŁAWA

Zielińskiego

ZAGÓRZE k. Dąbrowy

tel. 3-25

POLECA: cegłę zwyczajną —
maszynową, dziu-
rawkę i licówkę
z dostawą na plac
budowy.

CENY PRZYSTĘPNE

TRAMWAJE ELEKTRYCZNE

w ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM, SP. AKC.

Najwygodniejsza i najbezpieczniejsza ko-
munikacja miejska i międzymiastowa
w Zagłębiu Dąbrowskim

RUCH POCIĄGÓW

między Sosnowcem i Będzinem w odstępach 10-0
minutowych,

między Sosnowcem a Dąbrową, Czeladzią i Kato-
wicami w odstępach 20-min.

na linii miejskiej w Sosnowcu Huta Miłowice — ul.
Okrzei w odstępach 12-min.

FABRYKA LIN I DRUTU

dawn. A. Deichsel S. A.

wyrabia liny druciane dla wszystkich celów, wszelkich konstrukcyj, liny konopne,
druty stalowe i żelazne wszelkiego rodzaju, oraz różnorodne siatki.

Inż. CZESŁAW KRAUSE

Konsumpcja wody jest miernikiem poziomu kulturalnego

10-lecie uruchomienia wodociągów w Zagłębiu Dąbr.

Woda do życia potrzebna jest tak samo, jak światło i powietrze. Dostarczenie zdrowej, kontrolowanej wody w dostatecznej ilości jest, warunkiem zdrowotności gminy, domu, mieszkania, warsztatu pracy, szkoły itd.

Dr. Fr. Seymudz, delegat Ministerstwa Zdrowia W. Brytanii, który w r. 1933 brał udział w wycieczce lekarzy Ligi Narodów do Polski, tak streścił swój pogląd na sprawę podniesienia zdrowotności miast w Polsce. Potrzeba wam dużo małych mieszkań z doskonałymi urządzeniami wodociągowymi, kanalizacją, z dużą ilością przestrzeni i powietrza. — To będzie najlepsza droga do walki z chorobami. Jeżeli postaracie się o dostateczną ilość kontrolowanych wodociągów, jeżeli rozszerzycie dostatecznie wasze sieci kanalizacyjne — wówczas nie trzeba wam będzie nie tylko nowych klinik i szpitali, lecz i stare, dziś

przepełnione stać będą pustkami.

Nie wiele zrobiono w Polsce do tychczas w celu zrealizowania tego mądrego programu, głównie z powodu braku zrozumienia tej sprawy u szerokiego ogółu.

Niewłaściwym byłoby porównywanie statystyki wodociągów i kanalizacji Polski ze statystyką krajów Europy Zachodniej, Niemiec, lub krajów Skandynawskich, gdyż różnica bogactwa społecznego i stopy życiowej mieszkańców, tych krajów a Polski jest zbyt duża.

Jeśli jednak zadamy sobie trud porównania naszych poczyniń na tym polu z rezultatami osiągniętymi przez narody o mniej więcej zbliżonej strukturze społecznej — z naszymi sąsiadami Czechami i Węgrami, conajmniej smutno wypadnie to porównanie.

Oto tabelka z cyframi z r. 1934.

TABELA

	Polska	Czechosłowacja
Liczba mieszkańców	33.000.000	16.000.000
Długość sieci wodociągów	3.500 km.	15.000 km.

Rozmieszczenie zakładów wodociągów w gminach

	Polska		Czechosłowacja	
Ilość mieszkańców	na gmin	posiada wodociąg	na gmin	posiada wodociąg
ponad 100.000	11	9	4	4
" 50.000	11	8	6	6
od 10 do 50.000	51	17	82	76
od 5 do 10.000	89	18	174	98
od 2 do 5.000	192	27	814	299
poniżej 2.000	350	28	19.600	1860

W roku 1935 i 1936 stosunek nie wiele zmienił się na naszą korzyść.

Na Węgrzech wydano w r. 1907 ustawę, mocą której każde miasto mające powyżej 10.000 mieszkańców musiało zbudować wodociąg miejski utrzymując od rządu odpowiednie na ten cel pożyczki.

Wyjątkowe „wysuszenie” Zagl. Dąbr. i Śląskiego przez kopalnie zmusiło do silnej rozbudowy wodociągów w tej dzielnicy. Powstały Państwowe Zakłady Wodociągowe w Katowicach, zasilane głównie przez Stację Pomp w Mączkach, Wodociągi powiatu katowickiego, wodociągi miast Sosnowca, Będzina i Dąbrowy G. Zdawałoby się, że głównemu warunkowi podniesienia stanu higieny naszych miast stało się zadość.

W rzeczywistości pomimo 50-cio kilometrowej sieci wodociągowej w

Sosnowcu, wielka ilość mieszkańców nie zaopatrzonych w wodociągi używa złej, zakażonej wody gruntowej z prymitywnych studni, a w ulicach skanalizowanych rynsztokami płyną wody brudne, cuchnące, odprowadzane z domów zamiast do rur kanalizacyjnych, na ulicę.

Niewątpliwie znane argumenty o biedzie, kryzysie etc. tłómaczą te zjawiska — ale tylko do pewnego stopnia. Przyczyną należałoby szukać głębiej.

Trudno oczekiwać cudów i nadzwyczajnej poprawy zewnętrznego wyglądu naszych miast, jak długo troska o nie będzie wyłącznie prawie udziałem władz i urzędów, jak długo każdy obywatel nie będzie czuł i rozumiał potrzeby współdziałania czynnego, a na wet ponoszenia pewnych ofiar dla wydzwignięcia swego miasta ze stanu zaniedbania, jak długo zrozumienie, że dobra woda na terenie miasta do starczania mieszkańcom jest dobrodziejstwem — nie stanie się powszechnym. Konsumpcja wody jest miarą cywilizacji ludności i używać jej należy jaknajwięcej, lecz nie wolno jej marnotrawić.

Solidna instalacja, umiejętnie obchodzenie się z urządzeniami wodociągowo-kanalizacyjnymi, należyta konserwacja armatury zawsze się opłaca.

Błędna instalacja, niezauważone jej uszkodzenia, lub uszkodzenia spowodowane niedbalym jej użyciem jak że często są przyczyną niepotrzebnych i nadmiernych kosztów a w rezultacie i nieporozumień z Zarządem Zakładu Kanalizacyjno-Wodociągowego.

Tak Prezydent Miasta, jak i kierownictwo Zakładu Kan. - Wod. dokładają starań, aby szerokim sferom swych klientów ułatwić zaprowadzanie racjonalnych instalacji domowych, czy to przez kontrolowanie projektów i udzielanie rad fachowych, czy też nawet przez udzielanie na bardzo dogodnych warunkach, pożyczek na realizację tych projektów. Sześć funduszy, które na ten cel udało się zmobilizować, nie pozwala na zaspakanie życzeń wszystkich petentów, temniemniej liczba osób, które w r. skorzystały z pożyczek na instalację udzielanych, przenosi 50, a suma udzielonych pożyczek — 80.000 zł.

Dzięki usilnym zabiegom Władz Miejskich otrzymuje również w roku bieżącym gospodarka finansowa Zakładu Kan. - Wod. zdrową podstawę; niepomniemy ciężar obsługi pożyczek na cele budowy Kanalizacji i Wodociągów Miejskich zaciągniętych, został w dużej części umorzony; a tym sa-

Wygraliśmy
na numer 154269
na numer 185547
wznanej i szczęśliwej KOLEKTURZE

EUG. KORZUSZARZA
KATOWICE, DYREKCYJNA 10

ODDZIAŁY: BIELSKO, MIKOŁÓW, RYNEK 12, MYSŁOWICE, RYBNIK, SIEMIANOWICE, PILSUDSKIEGO 1, SOBIESKIEGO 3, BYTOMSKA 3

Konto P. K. O. 303.568.
Zamówienia listowne załatwia się odroczną pocztą.

mym otrzymał Zakład jako Przedsiębiorstwo Wydzielone, samowystarczalne, możność oparcia swej gospodarki o zrównoważony budżet.

W roku bieżącym mija lat 10 od chwili uruchomienia pierwszych ciągów kanalizacyjnych.

Projekty, budowa, organizacja eksploatacji, wreszcie walka o uzdrowienie gospodarki finansowej Zakładu, pochłonęły ogrom pracy szeregu ludzi: tych, co dali inicjatywę, tych którzy plany i projekty stworzyli, tych, którzy znaleźli środki i możność realizacji zamiarów, fachowców, którzy projekty w realne kształty zmienili i w formy organizacji użytkowanie ich ujęli, tych wreszcie, którzy słabe i chwiejne oparcie Zakładu, na mocne podstawy zmienili. Ta praca i zabiegi i wysiłki dały miastu Zakład w pełni zdolny do spełniania swych zadań i rozwoju na przyszłość odpowiadającego, w co wierzę mocno, świetnemu rozwojowi samego miasta Sosnowca.

Miód

świeży lipcowy, gwarantowany 100 proc. czysto pszczołny, wysyłamy za pobraniem pocztowym ku największemu zadowoleniu. Poczta 3 kg. 6.10 zł., 5 kg. 8.90 zł., 10 kg. 16.90 zł., 20 kg. 31.70 zł. Kolejną 30 kg. 43 zł., 60 kg. 83 zł., wraz z blaszankami i kosztami przesyłki „PASIEKA” w Trembowli Nr. 35/10 Małopolska. Na żądanie nauczmy bezpłatnie naszych odbiorców wyrobu miodu do picia.

M. ŁEMPICKI Spółka Akcyjna

Przedsiębiorstwo Górnicze, Wiertnicze i Hydrotechniczne

Sosnowiec, Małachowskiego 26
tel. 626-09.

Warszawa, Al. Jerozolimskie 15
tel. 9.59.50 8.20.11.

Roboty górniczo-wiertnicze. — Budowa szybów, przekopów, tuneli. — Studnie artezyjskie, wiercenia głębokie i płytkie, wiercenia rdzeniowe. — Budowa i wzmacnianie fundamentów, palowanie, obniżanie poziomu wód terenowych. Urządzenia kanalizacyjne, centralnego ogrzewania i wodociągowe. — Aparaty i narzędzia wiertnicze. — Aspraty Craellius'a i części do nich. — Koronki diamentowe i inne do wierceń rdzeniowych. — Warsztaty mechaniczne. —

SKŁAD MATERJAŁÓW APTECZNYCH I PERFUMERJA

M. JAGIEŁŁOWICZ i S-ka

ul. 3-go Maja 7

SOSNOWIEC

Telefon 62-6-71

POLECA:

Towary apteczne, higieniczne, kosmetyczne i t. p. Wycieraczki, szczotki, froterki, pokosty, oraz artykuły gospodarczego użytku. Ceny konkurencyjne.

ZNANY OD 30 LAT

HOTEL CENTRALNY

SOSNOWIEC, ul. 3-go Maja 11, tel. 61.415.

Centrum miasta vis-a-vis dworca kolejowego

Poleca pokoje w cenie od 5 zł. obsługa szybka i solidna

SKŁAD FUTER I PRACOWNIA KUŚNIERSKA

BERNARD ROSENBAUM

B. kierownik firm wiedeńskich.

SOSNOWIEC, PILSUDSKIEGO 18 (obok tunelu), Tel. 6-15-45.

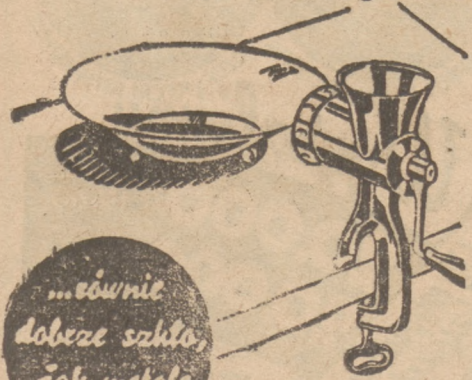
POLECA: FUTRA DAMSKIE I MĘSKIE w wielkim wyborze.

Wykonanie solidne. Ceny stałe. Dogodne warunki.

VIM

czyści wszystko

Vim czyści delikatne przedmioty, nie niszczy ich i nie rysuje. Bez trudu usuwa wszelki brud.

Cena puszki 40 gr., paczki 20 gr.

Wyrób firmy SCHICHT-LEVER S.A.

„ZGODA“

WŁ. OJDANOWSKI
SOSNOWIEC, ul. Piłsudskiego Nr. 8
Tel. 6.26.83

MATERIAŁY PISMENNE, „FLAMINGO“,
PRZEBORY SZKOLNE I WYROBY PA-
PIEROWE
WIELKI WYBÓR KOPERT I PAPE-
TERY

PAPIERY: listowe, kancelaryjne, ma-
szynowe, przebitkowe, szybkościenne
oraz pakowe
TEKIURY I WSZELKIEGO RODZAJU DRUKI
Znaki dla filatelistów
CENY PRZYSTĘPNE

Bar Teatralny

Sosnowiec, ul. Piłsudskiego 2
telefon 61.792

POLECA wyborowe trunki
pierwszorzędą
kuchnię,
zakąski zimne
i barowe.

CENY NISKIE.

Nowy ład w starym grodzie

Gospodarka samorządowa w Będzinie

Obeony zarząd miejski w Będzinie na czele którego stoi prezydent mgr. Antoni Izydorezyk gospodaruje zgórą półtora roku.

Trzeba przyznać, że w tak bądź co bądź krótkim okresie czasu, mimo ciężkiej sytuacji finansowej, jaką samorząd przechodzi, w Będzinie zrobiono dużo.

Do jednej z większych inwestycji jakie zostały przeprowadzone na terenie Będzina i przy których znalazło pracę setki bezrobotnych, to była budowa dróg oraz roboty wodociągowo-kanalizacyjne.

O ile chodzi o roboty drogowe, to szczególną uwagę zwrócono na przebudowę głównych ulic, których jezdnie wykonano z materiałów trwałych (kostka porfirowa lub klinkier).

Obeenie magistrat kończy przebu-

dowę jezdni ul. Małachowskiego i planu przed dworcem. Tu układana jest kostka porfirowa na przestrzeni 726 mtr. Przebudowano również jezdnię ulicy Sączewskiego na nawierzchnię klinkierową 412 mtr. b.

W roku ubiegłym wybudowano dróg 1672 mtr. b., przebudowano nawierzchni 4.738 mtr. b. oraz przeprowadzono remontu dróg 2.182 mtr. b.

W roku bieżącym wybudowano dróg 1596 mtr. b., przebudowano zaś kostkę porfirową i klinkierem około 1.500 mtr.

Ogólnie więc można powiedzieć, że stan dróg na terenie Będzina uległ znacznej poprawie, nadając miastu wygląd europejski.

Roboty wodociągowo - kanalizacyjne w mieście i na peryferiach prowa-

dzone były w roku bieżącym w znacznym przyspieszonym tempie.

Sieci kanalizacyjnej w ostatnim okresie ułożono zgórą 2000 mtr., sieci wodociągowej w roku ubiegłym 2094 mtr. Wszelkie roboty drogowe - budowlane i kanalizacyjno - wodociągowe prowadzone były pod kierownictwem inż. Wintera.

Dużą opieką otacza zarząd miasta szkoły powszechne, których jest na terenie Będzina — dziesięć. W ostatnim okresie przeprowadzono w tych szkołach szereg inwestycji oraz wykończono budynek mieszkalny - nauczycielski. W roku bieżącym rozpoczęto budowę gmachu szkolnego o 13 salach i obszernej sali gimnastycznej.

Poza tym magistrat wybudował duży budynek dla kolonii letnich w Okradzionowie oraz przeprowadzono gruntowny remont koszar 23 p. a. l.

Na polecenie urzędu wojewódzkiego w Kielcach magistrat opracował plan robót miejskich na okres najbliższych 4 lat.

W opracowanym planie nie zapomniano umieścić większych sum, potrzebnych na budowę szkół.

W roku przyszłym magistrat przystąpi do budowy zbiornika wodociągowego o pojemności 6 tysięcy mtr. sześć. Rozbudowana zostanie stacja oczyszczania ścieków kanalizacyjnych, kosztem 216 tys. zł. W projekcie jest również budowa nowoczesnego gmachu pod ratusz.

Do ważnych zagadnień gospodarki miasta w nowo opracowanym planie zaliczono również sprawę budowy dróg i ulic oraz budowę chłodni dla rzeźni i hal targowych.

W skład obecnego zarządu miejskiego wchodzi: prezydent miasta mgr. A. Izydorezyk, wiceprez. T. Goc i ławnicy Łaskowski, St. Morys, Rechnio i L. Rubinlicht. Sekretarzem rady miejskiej jest naz. K. Lengas.

UŚMIECHNIJ SIĘ!

W całej Ameryce, jak długa i szeroka, widzi się na każdym kroku wezwanie do publiczności: „Keep smiling!“, co znaczy: „Uśmiechnij się!“ W biurze, w fabryce, w sklepie, w wozie, w autobusie, w barze, czy drogerii — wszędzie widnieją plakaty z napisem: „Uśmiechnij się!“

W gigantycznej kuźni pracy, tempa i pośpiechu, jaką są Stany Zjednoczone, w kraju, gdzie czas to naprawdę pieniądź, a pogoń za dolarem jest treścią dnia, w takim kraju wezwanie „Uśmiechnij się!“ ma znaczenie wskazówki życiowej, nie jest tylko przypomnieniem o obowiązku uprzejmości sprzedawcy wobec klienta. — Ten kto to wymyślił, ci, którzy ów typowo amerykański „slogan“ spopularyzowali, podnieśli go do wysokości nakazu moralnego — wiedzieli dobrze, co czynią, znali swój kraj i swoje społeczeństwo. Stany Zjednoczone są ojczyzną optymistów, ludzi o niewzruszonej wierze w powodzenie, które jest wwieńczeniem wyłączonej pracy.

Kryzys wziął swój początek w Ameryce i tam się też najwcześniej skończył. — Przełamanie kryzysu, powrót do lepszych czasów zawdzięczają Amerykanie różnym czynnikom, ale w największym może stopniu nieopitymu optymizmowi. Jak prawda jest opinia znakomitych wódców, że o zwycięstwie decyduje ostatecznie „morale“ armii, tak samo prawdą jest i to, że o wyjściu kraju z ciężkiej sytuacji decyduje „morale“ obywateli, społeczeństwa, narodu.

Nie przejmować się niepowodzeniem, nie ulegać depresji, nie opuszczać rąk — to są najważniejsze atuty w walce o powodzenie.

Takie właśnie, a nie inne znaczenie ma amerykański nakaz „Uśmiechnij się!“ Bo kto ma dobry humor, kto umie się zdobyć na uśmiech w walce o byt, ten ma o sto szans więcej od człowieka słabego ducha, niedowiarka, zgorzkniałego pesymisty.

Amerykańskie „Uśmiechnij się!“ zasługuje na jaknajwiększe rozpowszechnienie u nas w najszerszych sferach społeczeństwa. Dobry przykład w tym kierunku mogą i powinni dać ci, którzy swej wytrwałości i wierze w powodzenie zawdzięczają dobrą sytuację materialną, spokój i piękne widoki na przyszłość. Do takich należą przede wszystkim ludzie, którzy wygrali większe lub mniejsze sumy na Loterii Państwowej.

Za ich przykładem powinni pójść i ci maruderzy, którzy ograniczają się tylko do narzekania na ciężkie czasy, na brak szczęścia i powodzenia. Jeśli wczoraj wygrał ktoś, to Ygrek ma te same szanse wygrania jutro lub pojutrze.

Zamiast żrzyć, martwić się bezpodstawnie, odbierać humor sobie i innym, najlepiej jest pójść za przykładem „jankesów“, rozjaśnić twarz i duszę nadzieją. — „To tak postąpi, znajdzie się na pewnej drodze do powodzenia, przełamie „złą passę“ Uśmiechnij się do Fortuny, a ona odpowie ci tym samym.

— Może należałoby spytać, kto tam jest...

— Jest?! — Marski wyjął z kieszeni rewolwer. — Jeżeli pan ma słusność, to ten zuchwały łotr nani nie ujdzie!... Proponuję, aby panie pozostały tutaj, a my mężczyźni zapalimy na tego ptaszka.

Panie nie chciały jednak tu pozostać. W „ekspedycji“ mieli więc wziąć udział wszystkie, nie wyłączając Michała Boltona, w którym „duch sportowy“ zapanował od razu nad „młodym bo przez upadek z drzewa potłuczonym ciałem“.

Dowództwo objął Marski. Chęć uniemożliwić ucieczkę tajemniczemu intruzowi, pozostał przy bramie dwóch ludzi, to jest Tytusa Dorna i kucharza Marcina. Władaw Dorazil awansował na wojskiego, czyli objął pieczę nad paniami, które miały zacząć na dole w hallu.

— Tylko proszę światła nie zapalać, ani nie rozmawiać! — upominał Marski szeptem, zanim ruszył w dalszą drogę z pozostałymi mężczyznami.

Ponieważ wiedzieli, że schody w hallu trochę skrzypią, udali się do tylnej klatki schodowej. Przybywszy na drugie piętro, przystanęli na chwilę. Nie, cisza.

— A tam wciąż się świeci!

W tym miejscu, gdzie korytarz łączył się z gankiem, obiegającym hall dokoła znajdowały się drzwi wiodące do gabinetu gospodarza; przed nimi to właśnie jaśniała na podłodze żółta kresa światła.

antoni marczyński

straszna przygoda

powieść sensacyjna

(STRESZCZENIE POCZĄTKU
POWIEŚCI).

Jan Bolton, właściciel dóbr ziemskich, zdziwaczka samotnik przed sporządzeniem testamentu, sprosił do siebie całą rodzinę.

W nadziei uzyskania spadku zjechali się chętnie: siostra, Elżbieta Reyowa z synem Witoldem, siostra Magdalena Dorn z synami Tytusem, Wawrzynem i córką Lidia. Poza tym przyjechał Ludwik Bolton z żoną i kuzynką Julia Dorazilowa. Po niezbyt przyjemnej wspólniej wieszce, w której wziął również udział administrator Boltona, Kazimierz Mar-
ski, goście rozeszli się do swoich pokoi. W nocy zbudził wszystkich huk strzała. Zbudzeni goście znaleźli w gabinecie właściciela majątku jego trupa.

Wszczął się popłoch. Samobójstwo, czy zbrodnia? W tym czasie przybiegł posłaniec od Marskiego, który podobno schwył zabójcę. Wszyscy udali się do administratora. Schwytyany tłumaczył się iż jest również krewnym J. Boltona nazywa się Michał Bolton i przybył tu na jego wezwanie motocyklem. Z powodu spóźnionej pory nie mógł się dostać do

wnętrza zabudowań, błędził, pokrwawił się o różę na klombie.

Kto więc dokonał zabójstwa? — niech wyjaśni policja, po której wola ogon-
ca.

7. — Można oszaleć! — zirykował się Marski, przebiegłszy raz jeszcze zabrane tu osoby i z tym samym wynikiem. — Jesteśmy tutaj wszyscy, a tam, w pokoju nieboszczyka... w pokoju, który własnoręcznie zamknąłem na klucz... pali się światło!

ROZDZIAŁ IV.

Jak zahipnotyzowani stali w miejscu przez dłuższą chwilę, nie mogąc oderwać wzroku od okna pokoju, w którym o północy rozegrał się tajemniczy dramat. Wpatrywali się w ten wysoko nad ziemią zawieszony prostokąt światła, w oczekiwaniu pełnym grozy, że lada chwila ujrzą na tle firanki jakiś cień. Ale czekali napróżno...

— To nie świeca, tam lampa się pali — mruknął Wawrzyniec Dorn.

— Lecz kto ją zapalił! Kto tam był, w tam!

— Czyli, że drab jeszcze nie wyszedł i nakryjemy go in flagranti — mruknął Ludwik Bolton, odsuwając bezpiecznik swojego rewolweru.

Na palcach podeszli do drzwi i Marski pchnął je gwałtownie, naciskając równocześnie klamkę.

— Zamknięte?!

Michał Bolton miał przy sobie kieszonkową latarkę elektryczną. Gdy ją zapalił stwierdził, że klucz tkwi w zamku jak przedtem. Marski przekręcił go jak najciszej, poczynił zniechęca otworzył drzwi na oścież, wpadł do pokoju, a za nim Michał, Ludwik, Witold, Wawrzyniec i sędziwy Maciej. Szybкими spojrzeniami przeszukali każdy kąt gabinetu, gospodarza, lecz bez rezultatu; intruza, którego spodziewali się zastać już tutaj nie było.

— Czy macie pewność, że wogóle był? — spytał Michał.

— A kto lampę zaświecił?!

— Może wy sami, tylko zapomnieliście o tym.

— Niechże pan nie gada głupstw, bo stracę cierpliwość — zaczął się Marski. — Kiedy zważeni wystraszili przybyliśmy tutaj o północy, zapaliliśmy świece w tych dwóch kandelabrach. Lampy nie, za to dam sobie uciąć rękę!.. Zresztą ta lampa nigdy tu nie stała.

— Hm, prawdę rzekłszy, taka ordynarna lampa nawet nie pasuje do tego przepychu — myślał głośno Michał, rozglądając się po gabinecie.

Przyszłość Dąbrowy Górniczej

Co zrobił zarząd miasta i co jeszcze robi

Kierownictwo gospodarki miejskiej w Dąbrowie spoczywa w rękach prez. Teofila Trzęsimiecha, b. długoletniego wiceprezydenta miasta, oraz niedawno mianowanego wiceprezydentem J. Cupiała.

W okresie ostatnich dwóch lat, mimo ciężkiej sytuacji finansowej zarząd miejski przeprowadził na terenie Dąbrowy szereg poważnych inwestycji.

Do jednych z większych inwestycji, jakie zostały wykonane zaliczyć należy budowę parku ludowego i stadionu sportowego, w którego skład wchodzi zamknięty tor motocyklowy wielkości 800 mb. Położenie toru, jego sposób wykonania oparty na ścisłych obliczeniach, zapewniają mu pierwszeństwo nie tylko w Zagłębiu, ale i na Śląsku Górnym i Cieszyńskim.

Rozplanowanie parku ludowego zostało dokonane w ten sposób, że część

północną około 12 ha przeznaczono na urządzenia sportowe, południową zaś dla spacerów, zabaw ludowych itp.

Stadion wraz z torowiskiem zajmuje północno-wschodnią część parku, mając od wschodu, jako granicę wolne przestrzenie, a od północy lasy i rzeczkę — Czarną Przemszę, od zachodu wzorowe kąpielisko sportowe i lasy. Stadion wraz z urządzeniami zajmuje najwyższe wzniesienie parku, grunt piaszczysty i suchy.

Stadion obejmuje: boisko piłki nożnej 65×100, bieżnię lekkoatletyczną 6×400 i 8×100, boisko do gry w siatkówkę, koszykówkę, 4 koła do pełnienia kula, rzutu dyskiem, rozbieżnię do skoków, torowisko motocyklowe 800 mb., trybuny kryte na 1800 osób i zielone na 3000 osób.

Roboty wodociągowe i kanalizacyjne w Dąbrowie prowadzi kierownik miejskiego zakładu wodociągowo-kanalizacyjnego inż. C. Uthke.

Obecnie długość sieci wodociągowej wynosi 15.646,60 mb. Ciśnienie w sieci waha się od 2 do 8 atm. Wzrost

sto posiada kilka ulic, których jezdnie położone są trwałą kostką lub klinkierem.

Nowooprojektowany plan robót publicznych magistratu przewiduje również szereg inwestycji na ogólną sumę kilku milionów zł.

Sieć kanalizacyjna ma być powiększona o 5 km, sieć wodociągowa o 8

Oszczędzisz bieliznę, czas

UZYWAJAC

Henko

DO MOCZENIA BIELIZNY

Pijcie doskonałe, pełnowartościowe
znane ze swej dobroci
piwo sieleckie:

jasne pilzneńskie
ciemne monachijskie
„słodowo-słodkie

z Browaru Gwarectwa „Hrabia Renard“
w Sosnowcu (Telef. Nr. 6 21-01).

Polecamy również lód sztuczny z wody źródlanej.

to spowodowane jest znacznymi różnicami wysokości terenu. Średnie zużycie wody wzrasta z roku na rok i obecnie wynosi 1500 mtr. sześciennych dziennie. W najbliższym czasie miasto projektuje budowę wieży ciśnieniowej i zbiornika wyrównawczego. Punkt najwyższy dla wieży ciśnieniowej potrzebny jest 313 m. nad poziomem morza.

Długość kanałów kanalizacji fekalnej wynosi obecnie 12.829,75 mb, natomiast długość kanalizacji ogólnospławnej wynosi 3.198,85 mb.

Ponadto magistrat prowadził w szerszym zakresie roboty drogowe - budowlane, zatrudniając przy nich setki bezrobotnych. W związku z tym mia-

klm. z 3 komorami (jedna jest już w stadium budowy). Wybudowana została rzeźnia kosztem 360 tys. zł.

W roku przyszłym magistrat przystąpi do budowy szkoły powszechnej. Ulice: Narutowicza, Górnicza, Sobieskiego, Sienkiewicza będą wyłożone kostką lub klinkierem.

Bezrobotni znajdują pracę przy regulacji rzeki Pogorii. W projekcie jest również budowa Ratusza.

W skład zarządu miasta Dąbrowy wchodzi prez. T. Trzęsimiech, wicepr. J. Cupiał, ławnicy: Z. Cieplak, inż. A. Jackiewicz, P. Oraczewski i J. Szary. Sekretarzem rady miejskiej jest nacz. B. Dulski.

BIURO TECHNICZNE
STANISŁAW KOWALSKI I SYN

Sp. z o. odp.
SOSNOWIEC, UL. DEBLIŃSKA 7.
Uskutecznia dla przemysłu dostawę węgla, koksu oleje samochodowe, smary i t. p. artykuły techniczne.

ZAKŁADY SOLVAY w POLSCE

TOW. Z O. P.

Cementownia „GRODZIEC”

przy stacji Ząbkowice.

Produkują cement portlandzki pierwszorzędnej jakości o wytrzymałościach znacznie przekraczających wymagania polskich norm dla cementu portlandzkiego

Zdolność produkcyjna 350.000 ton rocznie

Specjalny cement wysokowartościowy: z marką: „Zubr”

Zamówienia wykonywane są niezwłocznie na najdogodniejszych warunkach.

Zamówienia należy kierować do ZAKŁADÓW SOLVAY W POLSCE Tow. z o. p.

Warszawa, Czackiego nr. 14, tel. nr. nr. 532-30, 532-44, 208-97.

TOWARZYSTWO AKCYJNE ZAKŁADÓW HUTNICZYCH HUTA BANKOWA

Rok założenia Zakładów: 1834.

Dyrekcja i Zakłady Hutnicze: Dąbrowa Górnicza

Rok założenia Towarzystwa: 1877

Biuro Warszawskie ul. Pierackiego 11

Ruda żelazna, żelazo i stal. Belki żelazne. Szyny kolejowe i kopalniane. Stal sprężynowa i reserowa. Drut żelazny i stalowy. Drut na sprężyny i kable. Blachy żelazne i stalowe. Blachy dekarowane. Blachy faliste. Obwódki i osie parowozowe i wagonowe. Sztaki kute wszelkich wymiarów do 15 tonn wagi. Wały fasonowe i kolanowe. Kule do mielenia cementu. Żerdzie wiertnicze i pompowe. Wszelkie odlewy żeliwne i odlewy stalowe do 35 tonn sztuka. Koła parowozowe i wagonowe. Wszelkie części do parowozów. Walce żeliwne utwardzone i stalowe. Stal Isteg do żelazo-betonu.

Oświetlajcie! Prasujcie! Gotujcie! Elektrycznością

Jedynie stosowanie aparatów-grzejników elektrycznych w gospodarstwie domowym daje oszczędność, czystość i wygodę.

4 Tygodnie propagandowej sprzedaży grzejników elektrycznych.

W czasie od 19 października 1936 r. do 16 listopada 1936 r. prowadzić będziemy propagandową sprzedaż grzejników elektrycznych. Na wszystkie aparaty zakupione w tym okresie udzielać będziemy 15 proc. upustu.

Sprzedaż grzejników na spłaty w ratach miesięcznych.

**MIEJSKI ZAKŁAD ELEKTRYCZNY
w Będzinie.**

Kopalnia Węgla Kamiennego „VIKTORJA”

Poleca pierwszorzędną węgiel opałowy
Dąbrowa, tel. 6-83-30. Zarząd Sosnowiec, tel. 61098

Spółka Akcyjna Towarzystwo Ubezpieczeń „PIAST” w Warszawie

przyjmuje ubezpieczenia od ognia, kradzieży z włamaniem, szys, transportów, od nieszczęśliwych wypadków, auto-casco i od odpowiedzialności cywilnej prawnej.

Bliższych informacji udziela:

Oddział w Sosnowcu, ul. Czysa Nr. 8. Telefony: Nr. 626.83 i 614.83

Miejsce zarezerwowane dla firmy

„MASZYNY GRAFICZNE”

sp. z o. o.

KATOWICE, Sienkiewicza 23

Magazyn Bławatny

Marian Kepiński

Będzin, ul. Kołtąja 36.

Poleca: Materiały wełniane
na płaszcze.

Kostiumy i suknie.

Flanele

Kołdry

Watoliny i t. p.

FABRYKI TEKTUR

Natalin, Klepaczka i Poraj

poczta Poraj, koło Częstochowy

Tektura we wszelkich gatunkach.

Huta Szkła „Staszic”

W. BAJER

Dąbrowa Górnicza, tel. 6-82-89

Poleca swoje wyroby.

Specjalność butelki do wina

Jan Nowak

Zakład Ogrodniczy

ul. Prez. Mościckiego 22
tel. 62.418.

Pawilon ul. 3-go Maja tel. 61,6,8?

Poleca w dużym wyborze
chryzantemy na dzień **Wszyst-
kich Świętych** jak również de-
koracje grobów.

Hotel Warszawski i Jadłodajnia

Sosnowiec, ul. 3-go Maja 19, telefon 61200

vis à vis dworca kolejowego.

Poleca pokoje po cenach przystępnych.

PIERWSZA DĄBROWSKA FABRYKA

Wyrobow z kamienia i cementu oraz Pracownia artystyczna - rzeźbiarska

„VIKTORJA”

właścicielka: WIKTORJA URBANCIK

w DĄBROWIE GÓRNICZEJ, ul. Narutowicza 35. Tel. 68436.

Kierownik techniczny FRANCISZEK FOCHTMAN

wykonywa się: pomniki i grobowce, rzeźby artystyczne i t. p. z piasku, granitu i marmuru oraz sztucznych kamieni. Roboty z cementu i t. p. schody mozaikowe po 6 zł. za sztukę, słupy ogrodzeniowe, rury kanalizacyjne i drenażowe, płyty trotuarowe, posadzki, krawężniki, słupy do lamp elektrycznych. Toczaki do szlifowania narzędzi. Szybkie murowanie grobów z gotowych płyt betonowych. Najstarsza tego rodzaju wytwórnia w Zagłębiu. Pierwszorządne materiały. Ceny kryzysowe. Solidne wykonanie. Wygodne — spłaty. —

Emil Woźniak

Dąbrowa, Sobieskiego 23.

Wina krymskie i kaukaskie

Konserwy rybne i mięsne

Miód pszczołny

Ryby żywe

SKŁAD TOWARÓW ŻELAZNYCH

Bracia Rucińscy

Będzin, Kołtąja 24

poleca po cenach niskich:

wszelkiego rodzaju naczynia kuchenne żelazne i aluminiowe, nakrycia stołowe metalowe i platerowane, materiały budowlane, okucia i t. p. również uskuteczniamy wszelkiego rodzaju dostawy do fabryk i kopalń.

J. KRAWCZYK

(dawn. WŁ. BIAŁAS)

SOSNOWIEC, ul. 3 MAJA 8, tel. 900

Posiada na składzie w dużym wyborze: broń krótką i myśliwską. Naboje, proch strzelniczy, kapiszony, gilzy przybłki oraz wszelkie inne przybory myśliwskie. Artykuły sportowe, do rybołówstwa i przybory podróżne. Laski. Wyroby skórzane. — Teczki i tornistry szkolne. Gramofony i płyty. Instrumenty muzyczne. Wózki dziecięce i lalkowe. Zabawki. Galanterię stołową. Żarówki elektryczne. Rowery i części do rowerów.

Ajentura sprzedaży maszyn do pisania F. K. Państwowych Wytwórni Uzbrojenia w Warszawie.

Fryzjerna Damska

ŻEŃSKIEJ SZKOŁY RZEMIOSŁ
W SOSNOWCU

pod kierownictwem specjalistów, fachowców wykonuje: ONDULACJE TRWAŁE, ELEKTRYCZNA I PAROWA, ZABIEGI KOSMETYCZNE jak: usuwanie zmarszczek, węgry, prosaków i wszelkich defektów cery, zabiegi odmładzające, odtłuszczające, depilacja włosów, wyrównanie i trwałe przyściemnianie brwi i rzęs, maquilage.

CENY BARDZO PRZYSTĘPNE.

Od 29. 160 NOWE SYST. „SINGER”
benkowne, do szycia i haftu, zwiace
wpród, i wstecz a 30-letnia gwarancja.
— Dostawa na koszt firmy —
Ilustrowane cenniki bezpłatnie.
„DOBROMASZYN”
WARSZAWA, CHMIELNA 32

Spółdzielnia Kredytowa Zagłębia Dąbrowskiego z ogr. odpow.

w Sosnowcu, ul. Piłsudskiego 14, telefon 62-074

Załatwia wszelkie operacje bankowe

Udziela pożyczek kupcom, drobnym przedsiębiorcom i t. p. na podniesienie przedsiębiorstw.

Rzemieślnikom udziela pożyczek na bardzo dogodnych warunkach i niskim oprocentowaniu.

Przyjmuje oszczędności od najmniejszej kwoty, dając najwyższe oprocentowanie i pełną gwarancję.

Zawiercie 10 lat temu, a dziś

Miasto bez żadnych widoków na przyszłość

Dziesięć lat temu, a mianowicie we wrześniu 1926 roku po raz pierwszy na ulicach miasta Zawiercia ukazał się kolporter, sprzedający dziennik „Expres Zagłębia”, założony wtedy przez śp. redaktora Wiktora Monsiorskiego.

Kolporter ów nie miał wielkiego kłopotu ze sprzedażą tego nowego dziennika, gdyż „Expres Zagłębia” od razu stał się pismem popularnym.

Ale też w owe czasy Zawiercie zupełnie inaczej wyglądało pod każdym względem. Ludzie czytali gazety, bo

mieli pieniądze,

bo miasto wówczas kwitło. Żyłono i rozwijało się w tempie iście amerykańskim, stwierdzić bowiem trzeba, że jest to miasto, którego 80 proc. ludności dorosłej, zatrudnione było w miejscowym przemyśle. Codziennie na odgłos syren fabrycznych wylęgało na ulice przeszło 12.000 robotników obojga płci.

Olbrzymie zakłady włókiennicze T. A. Z. zatrudniały około 6000 robotników, przeszło 2000 robotników zatrudniała firma Sosnowieckie Towarzystwo Fabryk Rur i Żelaza, około 1000 ludzi huta szklana. Sporo też ludzi zatrudniały firmy: E. Erbe, Krawczyk i Ska, T. Berndt, Chłimiński i inne mniejsze zakłady i warsztaty pracy. Rozwijał się też handel i rzemiosło.

Ten stan rzeczy odbijał się również dodatnio na finansach miasta, budżety miejskie były wtedy mocno rozдутe, choć stwierdzić trzeba, że miasto pod względem estetycznym pozostawiało bardzo wiele do życzenia. Inaczej również wyglądało życie w ośrodkach wiejskich, w stosunku do dzisiejszego było ono krańcowo przeciwnie. Ubożsi rolnicy

opuszczali ziemię

i wędrowali do Zawiercia, gdzie z łatwością znajdowali pracę w przemyśle.

Dobre czasy dla Zawiercia trwały do 1929 roku. Rok ten w życiu gospodarczym miasta był rokiem przełomowym.

Nad miastem poczęła rozpościerać się dla zmore kryzysu, która z całą siłą wzięła się do zakładów przemysłowych i handlowych.

Zaczęły się redukcje. Robotnicy, którzy całe lata strawili przy warsztatach pracy musieli je opuszczać. Jak ostre zęby miał tu kryzys, świadczyć o tym może fakt, że fabryka T. A. Z. zatrudnia obecnie tylko

1260 robotników

(dawniej 6000), Sosnowieckie Towarzystwo Fabryk Rur i Żelaza około 300 (dawniej przeszło 2000). Natomiast nieźle się tu trzyma fabryka szkła, zatrudnia ona bowiem obecnie przeszło 800 robotników. — Dobrze również prosperuje fabryka łączników i wyrobów lano - kutych firmy Ernest Erbe, której wyroby znane są nie tylko na rynku polskim, ale również cieszą się bardzo wielkim popytem na wielu rynkach zagranicznych. Pozostałe zakłady pracy pracują również przy zalogach znacznie zmniejszonych. Zakłady włókiennicze H. Berndta od paru już lat są zupełnie nieczynne.

Zastój w przemyśle spowodował skolei zastój w handlu. Ilość sklepów zmniejsza

się corocznie. Taki sam los spotyka warsztaty rękodzielnicze. Rzemieślników wykwalifikowanych, którzy kiedyś posiadali własne warsztaty pracy, — dziś można widzieć, pracujących łopatami

na robotach publicznych.

Świat pracy stworzył tu kaskę bezrobotnych, która dziś jest już na terenie naszego miasta potężną armią, bo liczącą w okresach zimowych do 20.000, a nawet i więcej głów. W lecie ilość ta zmniejsza się, bo prawie corocznie około 2000 ludzi pracuje w sezonie letnim na robotach publicznych, prowadzonych przez zarząd miejski. Odbiło się to również katastrofalnie na budżecie miejskim. Przed paru laty budżet miejski wynosił około dwa miliony złotych, gdy tymczasem w b. r. preliminarz budżetowy nie osiąga

nawet pół miliona.

Natomiast wydatki miasta w związku z szalejącym bezrobociem znacznie się zwiększyły, zwłaszcza olbrzymie sumy pochłania opieka społeczna. Bezrobotni nie mają żadnych środków do życia, eila rze, czy korzystać muszą z doraźnej akcji Funduszu Pracy, zarządu miejskiego i instytucji dobroczynnych. Nadmienić należy,

że wiele w tym kierunku robi Stowarzyszenie pań miłosierdzia św. Wincentego a Paulo.

Niemal wszyscy bezrobotni korzystają z dobrodziejstwa akcji Funduszu Pracy, która nosi nazwę „doraźnej akcji żywnościowej”. W zimie wynosi ona 12-13 groszy dziennie na jedną osobę, zaś latem do 8 groszy dziennie.

Co prawda corocznie w pewnym okresie miejski komitet Funduszu Pracy prowadzi w szkołach dożywianie, lecz niestety tego rodzaju akcja dorywcza nie ratuje całkowicie sytuacji. Sprawozdania miejskiego lekarza szkolnego mówią o opłakanym stanie ich zdrowia. Sporo jest dzieci

chorych na gruźlicę,

a bardzo jest wiele anemicznych. Dużą pozycję stanowią tu również dzieci zawszone. Poza akcją doraźną zarząd miejski prowadzi roboty publiczne, przy których corocznie, jak to już wyżej zaznaczyłem, zatrudnia około 2000 ludzi, lecz tylko w sezonie letnim. Roboty te prowadzone są z dotacji i pożyczek Funduszu Pracy. — Przeważnie prowadzone są tu roboty drogowe, ostatnio budowa kolei. Dzięki te-

mu w ostatnich latach uporządkowanych zostało cały szereg ulic, na których przed paru laty żaby się leżały, a obecnie zostały one wyszosowane, a wiele z nich ujęto zostało w krawężniki. Niestety, ulice te budowane są tylko z żużla wielkopiecowego. Nawierzchni granitowych nie ma tu żadna ulica.

W ostatnich latach dzięki dotacjom i pożyczkom Funduszu Pracy zostały wybudowane koszary dla konnej policji, piękny gmach państwowego gimnazjum koadunkacyjnego, wodociąg miejski, których rozbudowa trwa w dalszym ciągu. Zbudowano wiadukt kolejowy obok fabryki T. A. Z., buduje się odcinek kolejowy Zawiercie — Poręba — Siewierz — Tarnowskie Góry. Prowadzone są warsztaty miejskie, w których wykonuje się niezbędne roboty stolarskie, ciesielskie i ślusarsko - kowalskie.

Zarobki na robotach publicznych są jednak minimalne i nie pozwalają one pracującym na poczynienie żadnych oszczędności na marny sezon zimowy. Dzięki go spodarczemu upadkowi miasta, daje się tu zauważyć

zanik życia społecznego.

Robotnicze związki zawodowe świecą pustkami, zresztą działalność ich ogranicza się obecnie w lwiej części do szukania swym ludziom pracy. Trzymają się jako tako organizacje młodzieżowe, gdyż młodzież zawierciańska, mimo głodu chce żyć. Natomiast ożywiona działalność wykazują związki byłych wojskowych, chociaż i one zwalczają muszą cały szereg trudności. Najgorszym złem jest dla nich bezrobocie członków.

Nędza zawierciańska znana jest dzisiaj w całej Polsce, albowiem niejednokrotnie omawiana ona już była na szpaltach bardziej wszystkich dzienników polskich. — Niestety samo opisywanie tej nędzy — miasta od zagłady nie uratuje. Miasto kiedyś kwitające, rozbudowujące się w tempie amerykańskim, dziś przedstawia zimny i beznadziejny grób, a przecież ma ono prawo do życia. Tutaj bowiem zamieszkuje 32.000 ludzi, tutaj istnieje kilkanaście zakładów przemysłowych, setki placówek handlowych i rękodzielniczych, z których b. wiele jest nieczynnych, a i pozostałe ledwo dysza.

Co prawda zarząd miejski z prezydentem Szczodrowskim na czele, który okazuje się naprawdę dobrym gospodarzem miasta, stara się o miasto jak może. Zabiega on u miarodajnych czynników o subwencje i dotacje, które, niestety, wydaje się tylko na roboty publiczne i akcje doraźne - żywnościową.

Dla ratowania Zawiercia należałoby pomyśleć o

uruchomieniu fabryk

na całą parę. Szczególniejszą uwagę trzeba tu zwrócić na fabrykę T. A. Z. i fabrykę Sosnowieckiego Towarzystwa Fabryk Rur i Żelaza, tymbardziej, że ta ostatnia unieruchomiona została na skutek wyższych kombinacji kartelowych.

Baczną uwagę powinno się tu również zwrócić na handel. Z Zawiercia należałoby uczynić ośrodek, w którym zogniskowałyby się handel produktów rolnych, bydła i nierogacizny, lecz nie tylko z powiatu zawierciańskiego, ale nawet powiatów sąsiednich, pozwala bowiem na to coraz bardziej rozszerzająca się sieć dróg bitych.

Pewna ilość ludzi powinna być z Zawiercia przeniesiona gdzieś indziej. — Dla nich stworzyć trzeba kolonie rolnicze, tym bardziej, że tego rodzaju projekty akcji kolonizacyjnej w łonie głównego zarządu Funduszu Pracy były już podobno rozpatrywane.

Zawiercie domaga się od władz i od społeczeństwa co rychlejszego ratunku.

JAN KANIA

FABRYKA SZKŁA

dawn. S. Reich i S-ka, Spółka Akcyjna
w Zawierciu

Jedna z najstarszych w Polsce fabryk szkła wysokogatunkowego poleca.

SZKŁO STOŁOWE

gładkie, szlifowane, pantografowane, serwisy, zastawy do wódek, likierów, wina i wody, garnitury do owoców, ciasta i kompotów, przybory toaletowe, galanterie, wazony do kwiatów malowane i szlifowane, flaszki i słoje apteczne.

SZKŁA DO OŚWIECZENIA:

elektrycznego, gazowego, naftowego, szkła do lamp, szkła pod nazwą „Incassatle” do oświetleń żarowych, wytrzymujące wysoką temperaturę i nagłe jej zmiany.

Szkło wyrobu Fabryki Szkła dawn. S. Reich i S-ka Sp. Akc. w Zawierciu w niczem nie ustępuje wyrobom szklanym hut czeskich, belgijskich i niemieckich i dobrze wprowadzone jest na rynkach angielskim, kanadyjskim, w Stanach Zjednoczonych A. P. i w Środkowej Ameryce. Na rynku krajowym powyższa huta dostarcza szkła stołowego i galanterii oświetleniowej do najpoważniejszych w kraju placówek handlowych tej branży, jak również dostarcza szkła do najpoważniejszych instytucji reprezentacyjnych prywatnych i państwowych. W ostatnim czasie huta ta dostarczyła szkło stołowe i oświetleniowe dla polskich transatlantyków M/S „Pilsudski” i M/S „Batory”.

Fabryka Szkła dawn. S. Reich i S-ka poleca po bardzo dostępnych cenach szkło wykonane według najnowocześniejszych modeli i ostatnich nowości, zarówno w dziedzinie szkła stołowego, jak i oświetleniowego, zwłaszcza w dziale srebrzonych i metalizowanych reflektorów szklanych, które w jakości i trwałości swej nie ustępują wykonaniom zagranicznym.

Wydział Powiatowy w Zawierciu

podaje do publicznej wiadomości co następuje: Ubój zwierząt rzeźnych odbywać się może tylko w rzeźniach publicznych.

W miejscowościach nieposiadających rzeźni publicznych ubój odbywać się może wyłącznie w miejscach uboju na ten cel przeznaczonych. Zwierzęta rzeźne których mięso ma być spożyte podlegają urzędowemu badaniu przed ubojem i po uboju.

Za wykrycie potajemnego uboju lub wskazanie miejsca takowego Wydział Powiatowy przyznaje odpowiednie nagrody.

Winnym naruszenia powyższego zarządzenia, prócz konfiskaty mięsa lub wędlin, grozi kara pozbawienia wolności do jednego miesiąca lub kara grzywny do zł. 500 na zasadzie art. 32 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 88 poz. 361).

Powiatowy Związek Samorządowy Powiatu Będzińskiego

Zakład Lecznicy dla dzieci z gruźlicą kostno-stawową im. D-ra K. Dłuskiego w Siewierzu przyjmuje chore dzieci od 1 roku życia do lat 15.

Zakład czynny przez cały rok.

Rentgen na miejscu, lampy kwarcowe, aparaty do elektryzacji, werandy. Dogodne połączenie autobusowe z powiatami: zawierciańskim, będzińskim i częstochowskim,

Poczta Siewierz powiat zawierciański.

Odległość od Będzina 20 kilometrów, Zawiercia 15, Myszkowa 14, Częstochowy 42. Górnego Śląska 20 kilometrów.

Znawcy piją tylko
lemoniady i wody gazowe
Fabryki Wód Gazowych
Henryka Gramze
w Myszkowie

Najlepsze piwo dla smakoszków
książęco-tyskie i browaru
gwarectwa Hrabiego Renarda

HURTOWNIA PIWA
Henryka Gramze w Myszkowie
powiat zawierciański

Myszkowska Przedziałnia
August Schmelzer
Spółka Akcyjna

Fabryka w Myszkowie.
Zarząd
w Warszawie, ul. Trębacka 4.
Biuro Sprzedaży
Łódź, Traugutta 4.

ZNANA OD WIELU LAT PIEKARNIA MECHANICZNA

JANA BLAJERA w Zawierciu ul. Piekarska 3

poleca doskonale swe pieczywo.

Specjalność chleb zdrowotny Dra A. WANDERA S. A.

FABRYKA ŁĄCZNIKÓW I WYROBÓW LANO-KUTYCH „ERNEST ERBE”

telefon Nr. 6

w Zawierciu

ul. Min. Br. Pierackiego 2

Adres telegraficzny „ERBE ZAWIERCIE”

Adres telegraficzny „ERBE ZAWIERCIE”

poleca wyroby z kutej leżnicy z pieców Martenowskich jako specjalność łączniki (złącza) do rur wodnych i gazowych marki fabrycznej „E. E.”, oraz wszelkie odlewy lano-kute z modeli własnych i powierzonych, oraz rysunków, w szczególności zaś części do parowozów, hamulców, samochodów, motocykli i rowerów, podkowy otwarte i zamknięte dla koni, wszelkie odlewy lano-kute dla kolejnictwa, przemysłu hutniczego i włókienniczego, jak również części do bron i kultywatorów systemu Osborna i Ventzkiego, części do maszyn młyńskich i innych.

STAN GOSPODARKI DROGOWEJ W POWIECIE ZAWIERCIAŃSKIM i jej zadania na przyszłość

W artykule niniejszym pragnę przedstawić obecny stan gospodarki drogowej oraz wskazać jakie zadania w najbliższej przyszłości w tym zakresie ma wykonać samorząd powiatowy. W celu zobrażenia obecnego stanu posiadania w zakresie dróg przedstawię kilka cyfr ilustrujących stan gęstości sieci drogowej w innych krajach, poszczególnych dzielnicach i w naszym powiecie.

I tak we Francji na kilometr kwadratowy przypada 1.114 m. na 100 mieszkańców 1.430 m., w Niemczech 9.530 i 9.396, Prusy Wschodnie 0.344 i 0.320, b. zabór Pruski 0.299 i 0.349, Małopolska 0.206 i 0.218, b. Kongresówka 0.084 i 0.103, powiat Zawierciański 6.250 i 6.250. Jak zatem widać z powyższych cyfr gęstość sieci drogowej jest w powiecie zawierciańskim znacznie większa niż w pozostałych powiatach i. Kongresówce. Jeżeli chodzi o poszczególne kategorie dróg to stan na 1.1.1936 r. wynosi 701.571 km. z tego — państwowe 27.018 km. bitych 27.018 km., wojewódzkie 68.065 km. bitych 68.065 km., powiatowe 56.497 km. bitych 75.476 km., gminne 526.000 km. bitych 81.474 km. Razem 701.571 km. bitych 253.033 km.

W związku z wzrastającymi wymogami władz ze względu na obronność państwa i potrzeby lokalne spowodowane rozwijającym się życiem gospodarczym, sieć dróg nie tylko powinna być zwiększona ale i wymaga coraz więcej nakładów na prostowanie dróg, poszerzenie jezdni i korony, a przede wszystkim przebudowy jezdni szabrowych (tłuczonych) na utracone (klinkier, beton, kostka itp.) co równocześnie powoduje i przebudowę mostów (drewnianych prowizorycznych na mosty stałe: żelbetonowe itp.).

Powiat zawierciański jest zasobny w kamień wapienny; i w tym kierunku samowystarczający — jednak w obecnych warunkach i wymogach technicznych wapien ten z małymi wyjątkami (Brudzewice, Poręba, Siewierz, Niegowa, Łgota) nie nadaje się nawet do budowy nawierzchni tłuczniowej na drogach o średnim ruchu i używany jest jedynie z braku środków na kapno trwalszych materiałów kamiennych spoza powiatu.

Natomiast posiada powiat wartościowe złoża żwiru w Łgocie i w Markowicach, jednak materiał ten z uwagi na ograniczenia

czone ilości może być tylko stosowany w niewielkich ilościach i w pierwszym rzędzie na konserwację jezdni wapiennych. Żwirówki, to jest jezdnie z samego żwiru wytrzymują ruch od 200—300 tonn dziennie, jednak przy większym ruchu łatwo ulegają zniszczeniu.

W przeciwieństwie do wzrastających potrzeb drogowych, fundusze drogowe powiatu rokrocznie ulegają kurczeniu co zwiększa trudności gospodarki drogowej, których bez pomocy finansowej państwa względnie z innych źródeł pozytywnie rozwiązać się nie da.

Typowym przykładem może być rok 1936/37; prelimitowane opłaty i dopłaty drogowe wynoszą 134.000 zł., dają w efekcie 120.000 zł., z czego na spłatę długów 34.000 zł., administracja 26.000 zł., już ba liniowa i kosztu wymiaru podatków 40.000 zł., pozostaje więc na drogi 20.000 zł.

Tymczasem zapotrzebowanie na najskromniejszą konserwację 253 km. dróg licząc średnio po 50 m. sześć. tłucznia na 1 km. łącznie z remontem kapitalnym i na prawą mostów, wyniesie 125.000 zł. A więc deficyt 105.000 zł., bez których drogi muszą ulec zupełnemu zniszczeniu.

Na konserwacji, gospodarki drogowej skończyć jednak nie wolno — bo życie idzie naprzód, trzeba więc wobec tego uwzględnić:

- 1) budowę dróg dla celów ogólnopowiatowych,
- 2) wykończenie budów już rozpoczętych,
- 3) odbudowę mostów,
- 4) przebudowę dróg na ulepszone na odcinkach obciążonych powyżej 500 tonn na dobę,
- 5) rozbudowę dróg powiatowych i gminnych.

Stąd też gospodarka drogowa hamowana brakiem funduszy własnych, zależy na jest od corocznej pomocy z zewnątrz powiatu, a przede wszystkim Funduszu Pracy.

Stąd też kolosalne dysproporcje między

własnymi funduszami drogowymi, a wydatkami na cele drogowe. Tu znowu może być przykładem wykonanie za rok 1935/36.

Ogółem wydatkowano na drogi 429.676 zł. 54 gr. z tego: z funduszy własnych zł. 134.556.69, z Państw. Funduszu Drog. zł. 78.569.94, z Funduszu Pracy zł. 115.665.71, odrobienie podatków zł. 4.826.84, mąka Funduszu Pracy zł. 1.357.36, żyto Min. Siar. Wewnętrznych zł. 59.625.91, fundusze szarwark. zł. 7.058.24, szarwarki gminne zł. 12.791.25, akcja doraźna gotówka zł. 1.074.70, akcja doraźna mąka zł. 1.806.60.

Jak widać z powyższego własne fundusze stanowią zaledwie 28 proc. całkowitych wydatków, przy czym jak wyżej powiedziano, te 28 proc. to wydatki ściśle niezmiennie za pokrywające zaledwie część potrzeb drogowych.

Ten stan rzeczy istnieje już od roku 1931/32, lata gdy powiat otrzymywał z tytułu opłat drogowych i podatku inwestycyjnego 300.000 zł. i więcej należało do przejęcia.

Koszta budowy 1 kilometra kształtują się zależnie od warunków 15—30.000 zł. za 1 km.

W okresie 10-lecia wybudowano 96 km. w tym: dróg powiatowych 26 km., dróg gminnych 70 km.

Z tytułu sąsiedztwa z jednej strony z Zagłębiem Dąbrowskim, z drugiej, powiatem częstochowskim drogi w powiecie mają charakter wybitnie tranzytowy w kierunku północnym i południowym. Tęże rozdziały właśnie położenie terytorialne do kłopotów własnych i potrzeb drogowych narzucone zadania wtórne nie mniej ważne.

Ogromny ruch węglowy i to przeważnie kołowy do 1000 tonn na dobę, plynie omal nieprzerwaną falą z południa ku północy, drogami: państwową N. 13/6, z rozdziałem w Siewierzu na drogę wojewódzką do Zawiercia i powiatową Siewierza — Janów na Myszków i Żarki drugi szlak biegnie drogą wojewódzką na O.

grodzieniec, trzeci drogą powiatową Dąbrowa — Zawiercie i sąsiednimi gminami i wreszcie czwarty drogami gminnymi na Mierzęcice, a siódma drogą 9-wą do Siewierza. To samo dotyczy i ruchu samochodowego. Przy tym ogromnym ruchu i oplakany stan kredytów na utrzymanie i budowę dróg, jadnie mimo wysiłku personelu drogowego wyglądają smutnie. Wesóło, a gęsto jedynie z pod kół pojazdów wytryskają jak gdyby gejzery węgla i nialego wapiennego kurzu.

Powiat nekany i gnębiony jest kolosalnym ruchem tranzytowym, bez jakiegokolwiek ekwiwalentu.

Aby rozłożyć ten ciężar równomiernie a z drugiej strony zadość uczynić i własnym potrzebom, podyktowanym koniecznością podniesienia stanu gospodarczego powiatu oraz wykonanie zadań powierzonych przez państwo (20 km. nowych dróg) powiat winien wybudować 174 km. nowych dróg w ciągu 20 lat. Odnosne programy obejmują w pierwszym 10-leciu budowę 86 km., a w drugim 88 km. dróg nowych.

Biorąc te inwestycje pod uwagę, jak również i konieczność konserwacji dróg istniejących oraz stopniową przebudowę dróg na ulepszone, potrzebne fundusze wyniosą rocznie: budowa 86 km. po 172.00 zł., utrzymanie 256 km. x 500 — 128.000 zł., przebudowa 5 km. x 60.000 — 300.000 zł., spłata długów — 30.000 zł., administracja, służba, pobór itp. 60.000 zł. Razem 687.000 zł. Maksymalne dochody drogowe 137.000 zł. Deficyt 550.000 zł.

Jak wynika z zestawienia przy zaniechaniu przebudowy deficyt wyniesie zł. 230.000, zaś w razie zaniechania budowy, przy pozostawieniu przebudowy na ulepszone nawierzchnie zł. 478.000.

Nie ulega wątpliwości, że szosy wapienne nie będą mogły pełnić wiecznie swych zadań, a z drugiej strony jest nie do pomyślenia, aby można przeciwstawić się rozbudowie sieci drogowej posilkując się drogami gruntowymi.

Ze program wyżej nakreślony jest nie oderwanym od życia świadczy to, że po 20 latach sieć dróg bitych w powiecie wyniesie 0.42 km. dróg na 1 km. kw. pow., a więc jeszcze znacznie mniej niż dzisiaj w Niemczech i Województwie Śląskim (0.68 i 0.53).

A przecież i tam z biegiem czasu sieć dróg proporcjonalnie będzie gęstniała.

X Z

Towarzystwo Budowlane

INŻYNIEROWIE:
K. STRONCZYŃSKI
R. CZARNOTA-BOJARSKI i SKA
SP. AKC.

Warszawa, Marszałkowska 17.

Tartak Parowy i Heblarnie

Fabryka Beczek, Dykt i Skrzyń

F. i Ch. Szwarc

ZAWIERCIE

Górnośląska 28, tel. 45

Składy: Nowy-Rynek i Widok.

Filja: Myszków, ul. Kościuszki

Koncesjonowane Biuro REKLAMY

Związku Inwalidów wojennych R. P. w Zawierciu

WYKONYWUJE:

plakatowanie wszelkiego rodzaju reklam i afiszów, oraz prowadzi dział reklamy świetlnej na terenie miasta Zawiercia.

Ceny przystępne.

Obsługa solidna.

Wykonanie terminowe

To nie wysiłek, ale rozmach Funduszu Pracy w akcji ratowania zamierającego Zawiercia

Zawiercie liczące 32.000 mieszkańców posiada 20.000 bezrobotnych. Nędzę bezrobotnych zawiercian znana jest już dzisiaj całej Polsce, niejednokrotnie opisywały ją wszystkie dzienniki polskie. Olbrzymie naliczenie bezrobocia datuje się tu prawie od 1928 r.

Osiem lat bezrobocia, 8 lat nędzy i wyczekiwania końca kryzysu — to straszna tragedia 20.000 ludzi, z których większość jest zdolna do wszelkiej pracy zarobkowej, a znalezienie której na terenie miasta z wielkim trudem przychodzi. Znalezienie tu ślady pracy jest wielką uroczystością w rodzinie bezrobotnego. Bezrobotni, nie mający żadnych środków materialnych do życia zmuszeni są korzystać z doraźnej pomocy zarządu miejskiego. Oczywiście, że skromne budżety miejskie nie pozwalają żadną miarą na tak olbrzymie wydatki, jakich wymaga doraźna akcja pomocy bezrobotnym. To też akcje doraźnej pomocy prowadzi miejski komitet Funduszu Pracy, który wszystkie swoje zasoby materialne czerpie z głównego zarządu Funduszu Pracy w Warszawie. Przypadać trzeba, że pomoc Funduszu Pracy jest tu naprawdę olbrzymia i imponująca, a datuje się ona od pierwszej chwili powstania tej instytucji. Pierwszym etapem w ratowaniu nędzy bezrobotnych to

doraźna akcja żywnościowa.

Z akcji tej w roku budżetowym 1933 korzystało w styczniu 15487 osób, w grudniu 10854. Wśród lata cyfra ta była znacznie mniejsza, albowiem część bezrobotnych znalazła pracę przy robotach inwestycyjnych, prowadzonych przez zarząd miejski. Ogółem na doraźną akcję żywnościową w okre-

sie tym wydano zł. 380.915.95. W roku 1934 na akcję tę wydano zł. 291.536.15, w 1935 r. zł. 178.375.59, w roku bieżącym do dnia 1 lipca wydatki na akcję tę wyniosły tylko zł. 45.115.82. Zaznać oczywiście należy, że od 1 lipca br. akcja doraźna została zaistniona. Począwszy od 1933 do połowy 1936 r. na doraźną akcję żywnościową Miejski Komitet Funduszu Pracy wydał 895.943 zł. 51 gr.

W sezonie letnim każdego roku prowadzi zarząd miejski na wielką skalę

roboty publiczne.

Przy robotach zatrudnienie znajduje do 2000 bezrobotnych. Przede wszystkim zatrudniani są żywciele większych rodzin. W okresie istnienia Funduszu Pracy wykonano tu bardzo wiele robót inwestycyjnych. Prawie co roku prowadzi się budowę nowych dróg, remont dróg zniszczonych. Cały szereg ulic ujętych zostało w krawężniki i chodniki. Wybudowane zostały, a nawet dalej rozbudowuje się wodociągi miejskie, których brak dawał się szczególnie pewnym dzielnicom we znaki. Wybudowano piękny gmach państwowego gimnazjum koedukacyjnego, wiadukt kolejowy obok fabryki TAZ., prowadzi się budowę odcinka kolejowego Zawiercie — Siewierz — Tarnowskie Góry, który w pierwszym etapie, a mianowicie z Zawiercia do Poręby został już ostatecznie wykonany. — Poza tym wykonano tu cały szereg innych inwestycji, które doprowadziły miasto do należytego wyglądu. Ogółem na roboty inwestycyjne w okresie od 1933 r. do chwili obecnej wydano zł. 3708.912.12.

Przypadać trzeba, że wszystkie roboty inwestycyjne prowadzone są pod

kątem jak najdalej idących oszczędności.

Dla wyrobu krawężników i chodników zarząd miejski prowadzi własną **betoniarnię.**

w której przez całe lato bywają zatrudnieni wszyscy fachowcy z tej branży, a co za tym idzie wyprodukowane przez nich chodniki i krawężniki są znacznie tańsze od cen rynkowych. Dawniej zarząd miejski zmuszony był kupować je w przedsiębiorstwach prywatnych, a wiadomo, że ceny były tam i są znacznie wyższe od obecnych cen własnej wytwórczości zarządu miejskiego.

Niemalą też pomoc dla bezrobotnych stanowią

ogródki działkowe,

których tereny położone są w południowo - zachodniej stronie miasta. Akcja ogródków działkowych prowadzona jest również od paru już lat. Olbrzymie tereny dzierżawione od Stowarzyszenia Mechaników Polskich z Ameryki (Zakłady Przemysłowe w Porębie) podzielone obecnie są na 300 działek liczących po 600 metrów kwadratowych każda. Dawniej było ich więcej, obecnie pewna część tych gruntów zabrana została pod budowę odcinka kolejowego Zawiercie — Poręba. W ogródkach tych bezrobotni pracują chętnie. Uprawiają oni tu najrozmaitsze warzywa i ziemniaki. Wiosną każdego roku miejski komitet Funduszu Pracy przycina im z pomocą materialną. Otrzymują oni bezpłatnie nawóz sztuczny, flance warzyw i ziemniaki do sadzenia. Tereny ogródków działkowych dzierżawione są na krótki czas. Obecnie zarząd miejski czyni starania o nabycie ich na własność. Wartość plonów zebranych jesienią z każ-

dej działki wynosi przeszło 100 złotych nie licząc warzywa skonsumowanego przez działkowca w ciągu lata. Pomoc działkowcom w okresie ostatnich 4 lat wynosiła zł. 19.783.57.

Dla dzieci rodziców bezrobotnych, a zwłaszcza dla dzieci uczęszczających do szkół powszechnych prowadzi się corocznie

kolonie letnie,

które dla młodzieży szkolnej są nadzwyczaj wielkim dobrodziejstwem. — Dzieci rodziców bezrobotnych, to istny obraz nędzy. Sprawozdania lekarza szkolnego mówią, że jest ich bardzo wiele chorych na gruźlicę, anemię i inne choroby. Zupełnie zdrowych jest wśród nich niewiele. Cóż dobrego może być z dziecka, które bardzo często przychodzi głodne do szkoły, a które wogóle wychowuje się w domu w okropnych warunkach. To też z upragnieniem czekają dzieci czasu wakacji, albowiem właśnie co rocznie w tym czasie urządzane są półkolonie i kolonie letnie. Z dobrodziejstwa tej akcji korzysta co roku do 2000 dzieci obojętnej płci. Półkolonie urządzane są na miejscu — kolonie w malowniczych okolicach Zawiercia. Akcja ta bywa prowadzona w 2 turnusach po 4 tygodnie każdy. Dzieci na koloniach czują się nadzwyczaj dobrze, nie brak im świeżego powietrza, a dobrego pożywienia mają pod dostatkiem. Na akcję tę w latach 1933, 4, 5 i 1936 wydał miejski komitet Funduszu Pracy zł. 106.760.50.

W okresie miesięcy zimowych w szkołach powszechnych prowadzi Fundusz Pracy

dożywianie dzieci

z dobrodziejstwa którego korzystają wyłącznie dzieci rodziców bezrobotnych i najbiedniejszych. Akcja ta obejmuje w każdej szkole dość poważną liczbę dzieci. Dziecko dożywiane otrzymuje w każdy dzień na śniadanie kawałek chleba z masłem, smalcem lub wędliną, albo też miseczkę gorącej zupy. Akcja ta w okresie ostatnich 4 lat pochłonęła zł. 53.661.41.

Pewne mniejsze i większe kwoty pochłonęły

inne wydatki

a mianowicie: na gwiazdkę i święcone dla dzieci szkolnych wydano 16.326 zł. 61 gr. na leczenie bezrobotnych zł. 9043.50, na zakup biletów dla bezrobotnych, którzy wyjeżdżali do pracy w dalsze okolice (kamieniołomy w Zagwańsku, w Jaworowej Dolinie, obwałowanie Wisły itd.) wydano w ostatnich 4 latach zł. 19.268.40. Wydatki w tym czasie na administrację tej olbrzymiej rozmiarów akcji wynosiły 44.311 zł. 75 gr. zaś łączny koszt tych akcji za okres 4 ostatnich lat stanowi sumę zł. 1.165.799.07. Ogólna pomoc udzielona na miasto przez główny zarząd Funduszu Pracy w latach 1933, 1934, 1935 i 1936 przedstawia się w łącznej kwocie zł. 4.874.711.19.

Jest to piękna i imponująca suma wydana przez Fundusz Pracy dla ratowania zamierającego miasta Zawiercia.

Dodać należy, że przewodniczącym miejskiego komitetu Funduszu Pracy w Zawierciu jest prezydent Jan Szyszowski, który też często czyni starania o nowe subwencje, albowiem jako dobry gospodarz miasta, chce miasto powierzone jego pieczy utrzymywać przy życiu, a stwierdzić trzeba, że w tym kierunku zrobił już b. wiele.

Obserwacja działalności Funduszu Pracy nie tylko na odcinku tutejszego miasta i powiatu, ale na obszarze całego państwa upoważnia mnie do stwierdzenia, że istotnie Fundusz Pracy spełnia wielkie i szczerne posłannictwo walki z bezrobociem, której owocem są nowe linie kolejowe, tysiące kilometrów nowych dróg i wiele innych bardzo pożytecznych inwestycji.

Jan Kania.

M
Z
E
W

Prosimy P. T. Abonentów **Miejskiego Zakładu Elektrycznego w Zawierciu** o zaznajomienie się

Z TARYFĄ BLOKOWĄ, która pozwoli na szerokie zastosowanie elektryczności w gospodarstwie domowym.

Informacje w Miejskim Zakładzie Elektrycznym i Wodociągowym w Zawierciu, ul. Piłsudskiego 39.

SKŁAD
Materiałów Aptecznych
Farb i Lakierów
MIECZYSLAW KLOSS
w ZAWIERCIU, ul. Kościuszki 39
poleca po cenach konkurencyjnych:
pokosty, farby, lakiery, podzie, szczotki

Najtaniej i najsolidniej
wszelkiego rodzaju
odlewy bronzowe
wykonuje
ODLEWNIA BRONZU
JANA RAJCHLA
w Myszkowie
powiat zawierciański

Komunalna Kasa Oszczędności
Powiatu Zawierciańskiego w Zawierciu

Przyjmuje wkłady poczynszy od 1 złotego przy oprocentowaniu, 4%, do 5%, od sta, oraz załatwia wszelkie czynności bankowe.

Zawiercka Fabryka Świec „LUNA“
w Zawierciu, ul. Towarowa 22/24, tel. 37
POLECA WYBOROWEJ JAKOŚCI:
świece stołowe, parafinowe, stearynowe, kompozycyjne,
świece kościelne białe, kremowe i woskowe,
świece choinkowe kolorowe, kręcone i gładkie,
lampki na groby.

— — — CENY KONKURENCYJNE — — —

Towarzystwo Fabryk Portland - Cementu

WYSOKA SPÓŁKA AKCYJNA

Zarząd: Warszawa, Mazowiecka 7 — Telefony: 6-12-87 i 6-87-62 — Adres telegraficzny: WYSOKA WARSZAWA

Fabryki: 1) w Wysokiej - Pilickiej, st. Łazy, Warsz. Dyr. Kol. Państw.
2) w Podrosi, st. Roś, Wileńska Dyr. Kol. Państw.

produkują piecami rotacyjnymi cement portlandzki normalny, wysokowartościowy i specjalny, wydatnie przewyższający normy. Roczna sprawność produkcyjna 490.000 tonn.

3) w Wrzosowej, st. Częstochowa, Warsz. Dyr. Kol. Państw.

przy cementowni w Wrzosowej istnieje dział chemiczny produkujący: dwuchromian potasu oraz dwuchromian sodu.

Gimnazjum Męskie w Zawierciu 30-lecie jego istnienia

Jeden z najstarszych zakładów naukowych w naszym mieście, gimnazjum męskie Zrzeszenia Naucz. „Szkoła Średnia” w Zawierciu obchodzić będzie w roku bieżącym 30-lecie swego istnienia. Założone w 1906 r. przez dyr. Meyera przy wydatnej pomocy społeczeństwa zawierciańskiego, kierowane przez szereg następnych lat przez pełną ofiarności Radę Opiekunów, staje się gimnazjum poważną placówką naukową i wychowawczą, rozwijającą w swych wychowankach zawsze patriotyzm — wynikiem tego czynny udział uczniów gimnazjum w walkach o niepodległość. Uczniowie wyższych klas zgłaszają się w 1914 r. do Legionów, a w 1917 roku powstaje na terenie gimnazjum organizacja P. O. W., w roku 1920 wstępują wychowankowie w szeregi armii ochotniczej z ówczesnym kierownikiem zakładu dyr. Kubińskim i obecnym dyrektorem p. L. Kasprzyckim.

W 1922 r. obejmuje kierownictwo szkoły p. Jan Nowiński, który pozostaje na tym stanowisku nieprzerwanie do r. 1934. Rok 1923 jest rokiem największego rozkwitu zakładu, który liczy wówczas 480 uczniów. Rozwój zakładu doprowadza kierującą szkołą Radę Pedagogiczną do myśli o własnym gmachu; w wyniku czego tworzy się w r. 1931 Komitet Budowy Gimnazjum. Nie doprowadza on niestety swych zamierzeń do celu. Kryzys gospodarczy nie oszczędza również i gimnazjum. Spada wydatnie frekwencja uczniów i w r. 1934 liczy już szkoła tylko 87 uczniów. Rok ten jest dla zakładu rokiem przełomowym, gdyż w związku z zwiększającymi się trudnościami Rada Opiekunów zrzeka się dalszego prowadzenia zakładu, a dotychczasowy dyrektor p. Jan Nowiński, przechodzi na emeryturę. By ratować byt placówki, tworzy się Zrzeszenie Nauczycieli „Szkoła Średnia”, które przejmując gimnazjum i prowadzi go dotąd i mimo iż ciężkie warunki ciągle utrudniają prowadzenie szkoły można w ostatnich latach zanotować duży postęp w pracach nad dalszym utrwaleniem i rozwojem zakładu przy wydatnej pomocy zarządu miasta, prezydenta Szezechowskiego, p. inż. Sowińskiego oraz p. dyr. A. Erhego.

Szereg inwestycji zdąża do ulepszenia szkoły i podnoszenia jej na coraz wyższy poziom. Silny nacisk kładzie też Zrzeszenie w latach ostatnich na rozszerzenie lokalu gimnazjum i dostosowanie go do nowoczesnych wymogów. Zwiększa się stale frekwencja uczniów i w b. r. szkolnym dochodzi do 150. Wydatnie rozszerzył się w latach ostatnich zakres oddziaływania zakładu, który swym zasięgiem obejmuje teraz 3 powiaty: zawierciański, olkuski i włoszczowski. Ponieważ ilość uczniów zamiejscowych stale się zwiększa, gimnazjum, chcąc przyjąć z pomocą niezamożnej ludności rolniczej i robotniczej, obniża wpisy, czyni starania w celu uruchomienia w roku bieżącym internatu.

O istotnej wartości zakładu może też świadczyć fakt, że od roku 1918 gimna-

zjum wypuściło z swych murów 245 absolwentów z pomyślnie złożonym egzaminem dojrzałości. Większość absolwentów ukończyła studia wyższe, zajmując w poszczególnych wypadkach b. poważne stanowiska. Duży też odsetek uczniów przechodzi po skończeniu kilku klas gimnazjum do szkół zawodowych.

W roku 1935 dla uczczenia pamięci Pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego Rada Pedagogiczna uchwaliła stypendium dla ucznia niezamożnego, w pierwszym rzędzie syna bojownika o niepodległość Polski.

Ten krótki rys rozwoju zakładu nie daje całkowitego obrazu prac i trudów w ideę utrzymania przez lat 30 tak pożytecznej placówki, pozwala jednak stwierdzić, że gimnazjum spełnia całkowicie swe zadanie.

Rozmach gospodarki gminnej w Żarkach Budowa dróg i szkół na pierwszym miejscu

Kryzys gospodarczy szalejący od kilku lat szczególnie boleśnie dotknął powiat zawierciański. Mimo to są tu pewne komórki samorządu gminnego, które żyją i pracują z pożytkiem dla państwa, gminy i gminniaków.

Jedną z takich komórek jest gmina Żarki, która dzięki umiejętnemu gospodarowaniu postawiła gospodarkę gminną na odpowiednim poziomie. Przysnąć trzeba, że istotnie Żarki mają się z czym pochwalić, zwłaszcza bardzo dużo zrobiono w ostatnich 8 latach we wszystkich niemal dziedzinach.

Baczną uwagę zwraca się przede wszystkim na dział drogowy. Ostatnio wybudowano odcinek drogi bitej Żarki — Przybynow, który doskonale połączył tę wieś z Żarkami. W samej osadzie przebudowano ulice: Kościuski, Marszałka Piłsudskiego, Szkolną, Plac Żwirki i Wigury.

Na ulicach tych ułożono chodniki i krawężniki, czego niestety nie spotka się w innych ośrodkach naszego powiatu. — Krawężniki i chodniki wyrabia zarząd gminny sposobem gospodarczym. W ulicy Kościuski, prowadzącej do siedziby zarządu gminnego pozakładano piękne zieleńce, nad, którymi pieczę sprawują właściciele przyległych domów, a przysnąć trzeba, że wykonywują ją bez najmniejszego szemrania.

Szkolnictwo jest niemiernie zarządowi gminnemu drogie i bliskie sercu, czego najlepszym dowodem są powstające w ostatnich latach nowe gmachy szkolne. W Żarkach wybudowano ładny gmach szkolny, w którym 7 sal oddano już do użytku. W roku 1935 rozpoczęto budowę szkoły w pobliskim Jaworzniku. Budynek ten obecnie w stanie surowym stoi już pod dachem. Budowa szkół prowadzona jest równie sposobem gospodarczym, a lwia część wydatków w tym dziale pokrywana jest z funduszy gminnych. W dalszej realizacji planu, a raczej programu inwestycyjnego, uporządkowano 15 studzien publicznych oraz przebudowano gmach zarządu gminnego, a przysnąć trzeba, że takim pomieszczeniem nie będzie się mogła poszczycić żadna gmina powiatu zawierciańskiego.

Gospodarka i wszelkie inwestycje prowadzone są tu zawsze według specjalnie opracowanego planu inwestycyjnego. Obecnie już na najbliższą przyszłość opracowany został nowy plan robót inwestycyjnych. Przewiduje on: nowoczesne urządzenie targowicy, która dla Żarek jest i będzie małym Elderadem, budowę hal mięsnych, gruntowny remont rzeźni gminnej. Następnie przewidziana jest budowa gmachów szkolnych w Przybynowie i Nowej Wsi. Specjalny plan robót drogowych przewiduje dalszą rozbudowę dróg Żarki — Przybynow do granicy częstochowskiej, Żarki — Polowia do granicy gminy Myszków, Żarki — Przewodzisławice przez Leśniów.

Pewne roboty drogowe przewidziane są również w samej osadzie, a mianowicie w najbliższym czasie przebudowana ma być ulica Częstochowska, która przy przebudowie otrzyma chodniki z płyt betonowych. Ze względu na bezpieczeństwo przebiegające, do dzielnic osady, nieposiadających studzien, przeprowadzone zostaną w przyszłym roku z pobliskiej rzeczki rurociągi. Poza tym przewidziany jest cały szereg innych inwestycji. Przysnąć trzeba, że obecny zarząd gminy mimo kryzysu radzi sobie we wszystkich poczynaniach gospodarki gminnej zupełnie dobrze i ku zadowoleniu gminniaków. W skład zarządu gminnego obecnie wchodzi: wójt Szczepan Grabowski, podwójt Niepiekło, ławnicy: Czyż, Kurkowski i Sikorski. Ze i sam wójt jest dobrym gospodarzem, o tym świadczyć może fakt włodarzenia przez niego tą gminą już przeszło 15 lat. Zasluguje tu również na uznanie dzielny i pracowity sekretarz zarządu gminnego p. Władysław Jedrzejewicz.

JAN KANIA.

ŁUDZIE NERWOWI umierają młodo!

Czy nie zauważyliście też niekiedy u siebie jednego z następujących objawów zbliżającego się osłabienia nerwowego?

Łatwa pobudliwość, smutek, drżenie, niepokój, kołatanie serca, zawroty głowy, uczucie lęku, bezsenność, niespokojny sen, zniechęcenie do życia, na niektórych częściach ciała, przestęch, wzmożona pobudliwość wskutek niezgodności, hałasu, zapachów, poślach do środków odurzających, tytoniu, wysoku, herbaty, kawy, drganie powiek lub migotanie przed oczami, nawały krwi, ścianie, kapryśne usposobienie, osłabienie pamięci, lub mowy, wreszcie zboczenia seksualne lub zanik popędu płciowego.

Jeżeli z wymienionych tu objawów jeden, raz albo kilka jednocześnie występuje:

jest to oznaka, że nerwy są poważnie osłabione i wymagają wzmożenia. Nie zaniedbujcie tego, w przeciwnym bowiem razie mogą wystąpić poważne zaburzenia czynności psychicznych. Jak naprz. bredzenie i niepożyteczność, szybkie osłabienie organizmu i wreszcie śmierć przedwcześnie.

Bez względu na istotę nerwowości, zalecam napisać do mł. Jestem gotów GRATIS i FRANCO wyjaśnić prostą metodą, która przyniesie każdemu radość niespodziankę. Zapewne już dużo wydalście pieniędzy na rozmaite środki, które w najlepszym razie przyniosły tylko ulgę przejściową. Zapewniam was, iż znam właściwą metodę przeciwdziałania osłabieniu naszych nerwów. Ta metoda jednocześnie sprawnie poprawia nastrój, daje radość życia, energię, siłę do pracy, wiele osób zakomunikowało mi, iż czują się jakgdyby nowonarodzeni. To potwierdzała również orzeczenia lekarzy. Koszt wynosi tylko cenę karty pocztowej. Wysylam tę pouczającą książkę zupełnie gratis. Jeżeli nie możecie natychmiast napisać, to zachowajcie ogłoszenie niniejsze.

PANNONIA — APOTHEKE

BUDAPEST 72 POSTFACH 83,

ABT. 947.

Pozycje czerwonych fortyfikują inżynierowie zagraniczni

„Precz ze Stalinem!” — krzyczą w Madrycie

BUKOS, 17. 10. Gen. Quepo de Liano opowiadał w piątek wieczorem przed mikrofonem sewilskim, że zwieczając wście i miasteczka okregu Penafeya, osobiście stwierdził wypadki nie sychanego okrucieństwa czerwonych i bezprzykładnie wprost bezczeszczenie świętych miejsc i przedmiotów.

Dalej oświadczył generał, że w Puerto Nevo del Terrible uwięzili czerwoni 73 zakładników, którym grozi rozstrzelaniem. Jeżeli groźba ta zostanie wykonana to natychmiast 10 strzelanych zostanie stu jeńców znajdujących się w rękach powstańców.

Podczas swej podróży inspekcyjnej zauważył też gen. Liano że schrony i rowy strzeleckie czerwonych wykonane są przeważnie z żelazo - betonu, według ostatnich zdobyczy techniki, co wskazuje na współpracę zagranicznych inżynierów specjalistów. W takich schronach — zapewnił generał — tuzin zdecydowanych na wszystko żołnierzy byłby w stanie powstrzymać przy pomocy karabinów maszynowych tysiąckrotną przewagę przeciwnika.

Adolf Dymśa

w filmie

„BOLEK I LOLEK”

wkrótce

Wędrowali pieszo do Hiszpanii

CZĘSTOCHOWA, 17. 10. PAT. Policja zatrzymała we wsi Ługi na pograniczu polsko - niemieckim 9-ciu młodych ludzi w chwili, gdy usiłowali nielegalnie przekroczyć granicę. Zatrzymani przyznali się że usiłowali przetrwać się do Hiszpanii, aby wziąć udział w wojnie domowej. Znalezione przy nich pewną sumę pieniędzy w złotych i walutach obcych.

Zostali oni osadzeni w areszcie śledczym.

Dr. med.

Bolesław Budzyński

Choroby skórne i weneryczne

Sosnowiec, Warszawska 6, front II p.

Telefon 61678

przyjmuje od godz. 4—7 popoł.

PRZYCHODNIA

LECZNICZA

chorób wenerycznych i skór. „Pomoc”

SOSNOWIEC, SIENKIEWICZA 17-a

Czynna: 11-1 i 5-8 pp., w święta: 11-1

Wizyta 5 złotych.

Drka N. BERDO

(Specjalność choroby płucne)

przeprowadziła się do

SOSNOWICA, ul. Małachowskiego 22/m 2.

Telefon 623-72.

Przyjmuje codz. w godz. od 18—20.

PODZIĘKOWANIE.

Wszystkim tym, którzy oddali ostatnią przysługę ukochanej matce, siostrze i babce

ś. i p.

Genowefie Nemsz

składamy serdeczne Bóg zapłać

DZIECI I RODZINA.

lecz czerwonych cechuje nie tylko okrucieństwo, ale i tchórzostwo.

Ostatnie połączenie kolejowe ze stolicą, mianowicie linia Madryt — Ciudad Real, jest poważnie zagrożone.

WIEDEN, 17. 10. Tutejsza prasa wieczorna donosi z Madrytu o odbywających się tam masowych demonstracjach członków Frontu Ludowego

przed budynkiem ambasady Rosji w wiedeńskiej. Demonstranci wnoszą okrzyki: „Precz ze Stalinem”.

Znamienny ten fakt tłumaczyłby także groźną sytuacją Madrytu, której nie może zapobiec Rosja mimo danych w tym względzie przyrzeczeń i mimo ustawicznego przysyłania broni i amunicji.

KOEDUKACYJNA SZKOŁA HANDLOWA

Stowarzyszenia Kupców Polskich

ODDZIAŁ W ZAWIERCIU

Egzystuje od 1931 roku

Egzystuje od 1934 roku

przyspabia młodzieży do objęcia samodzielnych stanowisk w handlu polskim

Dla członków Stowarzyszenia poważne ulgi.

Cztery pytania Francji w sprawie neutralności Belgii

PARYŻ, 17. 10. Francuskie ministerstwo spraw zagranicznych opracowało notę, jaką rząd francuski wystosuje do rządu belgijskiego w kwestii „neutralności” Belgii. Premier Blum odbył rozmowy z ministrem wojny Daladierem, szefem sztabu generalnego Gamelinem i wysokimi urzędnikami ministerstwa spraw zagranicznych. Jak słychać, nota wysłana będzie w pierwszych dniach przyszłego tygodnia i ma zawierać następujące cztery pytania:

1) Jak rząd belgijski wyobraża sobie swój udział w pakcie lokarniejskim, który mimo jednostronnego wypowiedzenia przez Niemcy wciąż jeszcze obowiązuje i którego dalsze istnienie zostało na konferencji także przez Belgię

uznane?

2) Czy rząd belgijski zamierza uczestniczyć w drugim układzie lokarniejskim i pod jakimi warunkami?

3) Jak zamierza rząd belgijski uzgodnić swoją neutralność z zobowiązaniami pomocy wzajemnej, jakie zawiera na nim jako na członku Ligi Narodów?

4) Czy mimo wypowiedzenia wszelkich sojuszków obronnych rząd belgijski uważa za możliwe utrzymanie układów sztabów generalnych między Francją, Anglią i Belgią, jakie w Londynie sformułowane w następstwie naruszenia strefy zdemilitaryzowanej przez Niemcy celem stworzenia tymczasowego instrumentu bezpieczeństwa aż do czasu zawarcia nowego układu zachodniego.

Pamiętaj, że w Kolekturze

KAFTALA

Katowice, ul. Dyrekeyjna 2
ul. św. Jana 16

padają stale wielkie wygrane.

Tam padło w 36-ej Loterii

100.000

zł.

na Nr. 194977

10.000

5 razy po zł.

na Nr. 21864, 57551

81418 150988 168493

7 razy po zł. 5.000, 19 razy po zł. 2.500

36 razy po zł. 2.000, 69 razy po zł. 1.000

oraz wielka ilość mniejszych wygranych.

Poza tym padło tam między in.

1 000 000 w 26-ej loterii

zł.

na Nr. 61415

1.000.000 w 31-ej loterii

zł.

na Nr. 72450

Losy 1-ej Klasy już są do nabycia.

Listowne zamówienia załatwia się odwrotnie

Konto P. K. O. 304.761.

Delegacja górników u min. Kwiatkowskiego

W nadchodzący wtorek, dnia 20 bm. wicepremier inż. Kwiatkowski przyjmie prezydium Międzyzwiązkowej Komisji

w sprawie postulatów,

wysuniętych przez ostatni kongres górników we wrześniu r. b. w Katowicach.

Jak wiadomo, postulaty te dotyczą

Dobry apetyt, sen i samopoczucie

są uzależnione od dobrego trawienia. Wieloletnie spostrzeżenia stwierdzają, że doskonałym wypróbowanym środkiem, usprawniającym narządy trawienia są znane od lat 20 zioła „Cholekinaza” H. Niemo-

skrócenia czasu pracy w górnictwie bez obniżki zarobków,

uszanowania podstaw finansowych

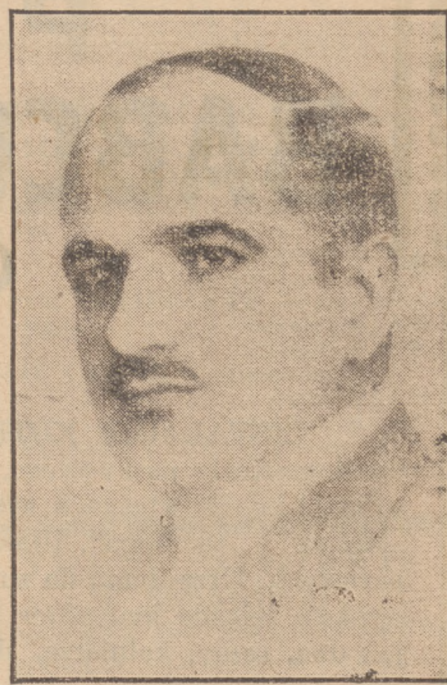
Spółki Brackiej i znalezienia ustawy o urlopach wypoczynkowych

celem przywrócenia jej dawniejszych korzystniejszych dla robotników postanowień.

„Cholekinaza” H. Niemojewskiego. Żądacie bezpłatnych broszur w laboratorium fizj. chemiz.

„Cholekinaza” H. Niemojewskiego. Warszawa, Nowy-Swiat 5 oraz w aptekach i składach aptecznych.

Gen. Roman Gorecki
PREZES E. G. K.

17. 10. wędrował do Zagłębia, celem wzięcia udziału w „Dniu oszczędności”, organizowanym przez Federację P. Z. O. O. oraz w uroczystościach jubileuszowych Powiatowej Spółdzielni Spożywców w Sosnowcu.

—OO—

Dr. Młynarski jedzie badać skutki dewaluacji

WARSZAWA, 17. 10. W piątek wieczorem wyjechał na zachód b. wiceprezes Banku Polskiego dr. Feliks Młynarski w podróż naukową do tych państw zachodnich, które ostatnio przeprowadziły u siebie dewaluację. P. Młynarski odwiedzi: Paryż, Londyn, Brukselę, Amsterdam i Zurych, aby się zorientować w sytuacji walutowo-gospodarczej oraz wpływie zarządzeń dewaluacyjnych. Podróż p. Młynarskiego potrwa około 2 tygodni. Po powrocie p. Młynarski podzieli się z swymi spostrzeżeniami z naszymi czynnikami kierowniczymi.

Do Polski przybędzie gen. policji niemieckiej

WARSZAWA, 17. 10. PAT. W dniu 2 listopada przybywa do Polski gen. policji niemieckiej Daluge wraz z kilku oficerami z rewizytą do polskiej policji państwowej. Gen. policji Daluge jest zastępcą szefa policji niemieckiej Himmlera i szefem całej policji państwowej, a więc zarówno policji państwowej jak i komunalnej i żandarmerii krajowej. W czasie pobytu w Polsce, który potrwa cztery dni, gen. Daluge zapozna się z urządzeniami polskiej policji i zwiedzi Warszawę i Kraków, gdzie złoży wieniec na sarkofagu Marszałka Józefa Piłsudskiego

Dr. med.

S. Landfisch

b. lekarz Szpitala Św. Łazarza

w Krakowie

ordynuje w chorobach wewnętrznych,

kobięcych i akuszerii

w BĘDZINIE, ul. Piłsudskiego Nr. 2

tel. 71.224.

KRÓTKIE FALE — DIATERMIA

ELEKTROCHIRURGIA.

LEKARZ-DENTYSTA

Zofia Perelmanowa

PRZEPROWADZIŁA SIĘ

ul. Piłsudskiego 1, II p., telef. 626.32

PRZYJMUJE: od godz. 9-ej do 2-ej.

Kucharski pokonany

KATOWICE, 17. 10. Poniżej podajemy wyniki meczu lekkoatletycznych zawodów z udziałem Ny, Isobello Kucharskiego, Noji i Heljasza.

W biegu na 1500 mtr. Szwed Ny pokonał Kucharskiego. Czas Szweda 4:03,5, 2) Kucharski 4:07, 3. Rakoczy 4:12, Żylewicz Wilno.

POLSKIE ZAKŁADY BABCOCK-ZIELENIEWSKI, S. A.

(dawniej W. Fitzner i K. Gamper, S. A.)

S O S N O W I E C

INSTALACJE KOTŁOWE obejmujące: Kotły parowe wodnorurkowe do najwyższych ciśnień systemu Babcock & Wilcox i Stirling. Kotły parowozowe. Przegrzewacze pary, podgrzewacze powietrza i wody, paleniska stałe i ruchome. Ściany i sklepienia komór paleniskowych własnego systemu i systemu Bailey'a. Młyny do węgla. Uzbrojenia wszelkiego rodzaju. Rurociagi. Zdmuchiwanie sadzy „Monos” i „Diamond”. Uławiacze popiołu systemu van Tongeren'a. Urządzenia sztucznego ciągu. Zbiorniki. Kondensatory do turbin parowych. Urządzenia do zmniejszania wody. Całkowite urządzenia nawęglania, odpopielania, również wg. licencji A. Zöbelein'a. Konstrukcje żelazne budynków kotłowni i maszynowni wraz z całkowitem ich wyposażeniem jak dźwigami, wyciągami i t. p. Wyroby tłoczone: jak dna, ramy, kołnierze, dzieże piekarskie, wózki i ramy podwozi wagonów i t. p.

DYREKCJA FABRYKI: Sosnowiec, ul. Perla Nr. 4, telegr. „Baziel”, telefon: 6-11-61.

BIURA ZASTĘPCZE: Warszawa, Al. Ujazdowska Nr. 36, telegr. „Zielgam”, telef. 9-73-83 i 9-45-74.

Łódź, ul. Andrzeja Nr. 7, telegr. „Zielgam”, telef. 120-43.

Poznań, ul. Li belta Nr. 12, telegr. „Baziel”, telefon 25-51.

Przedstawicielstwa:

KRAKÓW:	Inż. Emil Flach, ul. Sienkiewicza No. 2 a, tel. 107-52
KATOWICE:	Jan Wajand, ul. Wita Stwosza No. 6, tel. 31-187
L W Ó W:	Józef Kozłowski, ul. Nabelaka 12, tel. 210-36
R A D O M:	Inż. Stefan Kaluscha, ul. Traugutta No. 50, telef. 10-67
L U B L I N:	Inż. Stanisław Kurcewski, ul. 3-go Maja No. 8, tel. 25-32.
W I L N O:	Firma „Ceramika”, ul. Zawalna No. 26, telef. 16-36.

W zakładach naszych, dawniej pod firmą „W. Fitzner & K. Gamper” w Sosnowcu, do chwili obecnej wybudowaliśmy 10.550 kotłów parowych, o łącznej powierzchni ogrzewalnej ponad 2.000.000 metrów kwadratowych, w tym jednostki aż do 1300 m² i dla najwyższych ciśnień roboczych.

Towarzystwo Bezimienne Kopalń Węgla

„CZELADZ”

w Piaskach-Czeladzi pod Sosnowcem

adres pocztowy: Sosnowiec Skrz. p. Nr. 301.

adres telegraf.: Czeladź-Sosnowiec

telefon Sosnowiec 611-85

Węgiel kamienny dla celów przemysłowych i potrzeb domowych.

Sprzedaż Bieli Cynkowej

Fabryk „HUTA FENIKS” Sp. Akc. i B. i J. INWALD

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

BĘDZIN, Sączewska 7

poleca biel cynkową w najlepszym gatunku ze złotą, białą, zieloną i czerwoną pieczęcią.

Zawiercka Fabryka
TEKTURY SMÓŁOWCOWEJ

„Asfalt”

Zawiercie, Towarowa 22 i 24
telef. 37 i 46

Zakłady Przemysłowo-Handlowe

„Asfalt”

Sosnowiec, Mościckiego 39

telef. 6-22-65

Chorzów I „Ligota” Górnicza 5

telef. 403-65

Polecają własnej fabrykacji: papę dachową smołowcową opaskowaną, bitumiczną białą i kolorową, smołę preparowaną i surową, pak kamienny i karbolineum. Ponadto posiadają na składzie: artykuły wodociągowe - kanalizacyjne i sanitarno-kąpielowe jako to: wanny, piece kąpielowe, umywalnie, klozety, zlewy, armatury mosiężne i poniklowane, rury wodociągowe żeliwne, kamionkowe i t. p.

Konsygnacyjne Składy Stali

HUTY POLDI

Sosnowiec, 3-Maja 32, tel. 61748

poleca: METAŁE TWARDE, STAŁ SZYBKOTNĄCĄ, STOPOWĄ, NARZĘDZIOWĄ, KONSTRUKCYJNĄ, STAŁ I ODLEWY KWASO I OGNIOODPORNE, NARZĘDZIA I STAŁ GÓRNICZĄ, DRUTY FORTEPIANOWE itp.

ORYGINALNE TARCZE I PILNIKI

karborundowe „CARBORUNDUM”
oraz korundowe „ALOXIT E”

PRODUKOWANE Z NAJLEPSZYCH SUROWCÓW NA PODSTAWIE
DŁUGOLETNIH DOŚWIADCZEŃ DAJĄ PEŁNĄ GWARANCJĘ
RACJONALNEJ PRACY SZLIFERSKIEJ

SKŁAD KONSYGNACYJNY NA GÓRNY ŚLĄSK I SOSNOWIEC

E. KIWKOWICZ, Sosnowiec

1. Maja 12-a, Telefon nr. 61516

Grodzieckie Towarzystwo Kopalń Węgla i Zakładów Przemysłowych

SP. AKC.

Węgiel kamienny pierwszorzędnej jakości

Adres pocztowy: GRODZIEC k. BĘDZINA

telegraficzny: G R O T O

Telefon: BĘDZIN Nr. 71.121.

W obronie wydziału hutniczego

szkoły górniczej w Dąbrowie

Onegdaj odbyło się nadzwyczajne posiedzenie rady miejskiej w Dąbrowie na którym omawiano sprawę projektowanego

przeniesienia wydziału hutniczego państwowej szkoły górniczo-hutniczej do Katowic i wcielenia go do śląskich naukowych zakładów technicznych.

Przedsiedzący, zagajając posiedzenie, omówił potrzebę pozostawienia wydziału hutniczego w Dąbrowie, po czym dłuższy referat na ten temat wygłosił inż. Wierzbicki — dyrektor szkoły górniczo-hutniczej w Dąbrowie.

Następnie kolejno zabierali głos w tej sprawie radni: inż. Jackiewicz, Sieradzki, Koralewski, dr. Piwowar, Szary, Konarski, inż. Berbecki i Włodarkiewicz.

Dyskusja trwała z górą dwie godziny. Wszyscy mówcy wypowiedzieli się za utrzymaniem wydziału hutniczego w Dąbrowie.

Przemawiający radni popierali swoje wywody rzeczowymi argumentami.

Miedzy innymi dowodzą, że szkoła górniczo-hutnicza jeszcze w czasach zaborskich posiadała oba wydziały górniczy i hutniczy, a pozbawienie szkoły wydziału hutniczego byłoby zredukowaniem zakresu działania i pozbawieniem

możliwości rozwojowych tej szkoły, ściśle związanej z historią Dąbrowy i Zagłębia.

Zamknięciem wydziału hutniczego uszczupliłoby możliwości kształcenia za wodowego przeważnie robotniczej młodzieży Zagłębia, przy czym uczniowie obarczeni byłiby znacznymi wydatkami na przejazdy koleją oraz na całodzienne wyżywienie, które w gronie rodziny w Dąbrowie kalkuluje się o wiele taniej. (W bursie 40 zł. a w domu przy rodzinie 25 zł. miesięcznie) Na Śląsku wyżywienie miesięczne jednej osoby

wyniesie o wiele drożej.

Radni w przemówieniach swoich zaznaczyli, że niedawno zlikwidowano w Dąbrowie seminarium nauczycielskie, unieruchomiono szereg kopalń i zakładów obecnie czynione są zakusy na likwidowanie zakładów naukowych.

Bardzo trafnie jeden z radnych w swym przemówieniu powiedział, że Dąbrowa pozostanie cmentarzyskiem żywych ludzi, gdyż znajdują się w niej tylko bezrobotni i sekwestratorzy.

Po wyczerpaniu listy mówców, rada miejska uchwaliła jednogłośnie wy-

śłać w tej sprawie do ministerium protest.

W związku z tym powołano do życia komisję, która opracuje postulaty protestu.

Jak się dowiadujemy to sprawa pro-

jektowanego przeniesienia wydziału hutniczego do Katowic

nabiera szerszego rozgłosu i będzie przedmiotem dyskusji w radach miejskich i miejscowych organach.

Już 22 b. m. ciagnienie I-ej klasy kup los

u HLAWSKIEJ

SOSNOWIEC, ul. 3-go Maja 23.

BĘDZIN, Małachowskiego 1

DĄBROWA-G., 3-go Maja 2

ZAWIERCIE, 3-go Maja 3

GRODZIEC, Kościuszki 3

Strajk okupacyjny

w fabryce „Strem” w Strzemieszycach

Onegdaj w fabryce chemicznej „Strem” w Strzemieszycach wybuchł strajk okupacyjny. Zastrajkowała cała załoga w liczbie 300 robotników. Strajk wybuchł na tle załagru o podwyżkę płac.

Swego czasu płace robotnicze w fabryce „Strem” obniżone zostały ogólnie o około 13 proc.

Obecnie wobec znacznej podwyżki cen artykułów pierwszej potrzeby i wzrostu zapotrzebowania na wyroby fabryczne robotnicy domagają się pod-

wyżki płac o 18 proc.

Dyrekcja natomiast zgadza się na 5 procentową podwyżkę płac oraz wydanie zasiłku zimowego na zakupy, z którego robotnicy zwróciliby tylko połowę otrzymanej sumy.

Robotnicy domagają się 5 proc. podwyżki i bezzwrotnego zasiłku zimowego. Przeprowadzone w tej sprawie konferencje nie dały rezultatu, to też onegdaj robotnicy zastrajkowali. Strajk ma przebieg spokojny.

Uwaga!

FUTRA

Uwaga!

Eleganckie Panie ubierają się w futra w znanej w Zagłębiu i na Górnym Śląsku firmie

CH. STOROZUM

Sosnowiec, 3-go Maja 7

Telefon 62 4 13.

Obsługa solidna, ściśle fachowa

CENY KONKURENCYJNE

Fasony p-g najnowszych modeli paryskich

BESTIALSKI NAPAD

zamaskowanych zbirów

W ub. piątek wieczorem około godz. 8 trzech zamaskowanych osobników z rewolwerami w rękach wtargnęło do mieszkania Jana Krawczyńskiego, zamieszkałego w Olkuszu na ul. Parczewskiej 58, trudniącego się handlem nierogacizny i zagrożonego śmiercią

zażądali wydania pieniędzy. Bandyci byli zamaskowani.

Zdetonowany Krawczyński chciał wręczyć bandytom sto złotych, tłumacząc się, że więcej pieniędzy nie posiada.

„Okup” ten bandyci z miejsca odrzucili i przystąpili do rabunku, odrywając blat u stołu. Krawczyński zaprotestował, nie pozwalając ruszać stołu. Wówczas napadniętego poczęło bić po głowie kastetami, nie oszczędzając i żony Leokadii, która stanęła w obronie męża.

Gdy Krawczyński zalany krwią upadł

bandyci zrabowali z szuflady stołu zł. 2.400 gotówką, po czym zbiegli.

Zaalarmowana policja przybyła natychmiast na miejsce napadu i zarządziła poscig, który narazie pozostał bez skutku. Małżonków Krawczyńskich odwieziono do szpitala w Olkuszu.

Stan Krawczyńskiego jest groźny.

Egzystuje od 1903 r.

RESTAURACJA

M. DUDEK

Sosnowiec, ul. Czysła 3

Wina, Koniaki, Wódki
w wielkim wyborze

TANIO PIĘKNE KSIĄŻKI

po cenach obecnie bardzo zaizolowanych na bieżąco

Księgarni „PIEDZA”

w SOSNOWCU, ul. 3-go Maja 7.

Przyjdź a przekonasz się!

MOLIERE DZIEŁA 6 tomów komplet w oprawie

dawniej zł. 30.—

obecnie zł. 7.50

EIPPER „ZWIERZAKI” bogato ilustrowana

dawniej zł. 4.80

obecnie zł. 1.45

„KICIE i KIZIE” ilustrowana

dawniej 5. —

obecnie zł. 1.45

„DZIECIAKI” ilustr. dawniej zł. 4.50

obecnie zł. 1.45

Piękne książki bogato ilustrowane.

TEATR MIEJSKI W SOSNOWCU

Dziś o godz. 16.30 poraz 16-ty największy przeboj sezonu sztuka w 3-ach aktach W. Fodora pt. „Matura”.

Wieczorem o godz. 20.30 powtórzenie premiery największego polskiego arcydzieła współczesnej prozy sztuki K. H. Kozłowskiego pt. „U mety”. Bilety od 25 gr. Kasa czynna od 11 do 13 i od 15-21. Telefon 61203.

—:—

DRZAZGI.

Ślub Jana Kiepur

W Sosnowcu krąży pogłoska, że przed paroma dniami bawił w Katowicach Jan Kiepur w towarzystwie znanej aktorki filmowej Marty Eggert.

Celem przyjazdu Kiepur było wzięcie ślubu z Martą Eggert, z którą opinia publiczna połączyła go już dawno.

Znakomity śpiewak za pośrednictwem znajomych był już zameldowany w Katowicach. To samo uczyniła i Marta Eggert. Formalności te są konieczne, aby para arystów mogła zawrzeć ślub w Katowicach.

Przed tym w Katowicach bawiła matka Jana Kiepur p. Maria Kiepurowa, co pozostawało w związku z matrymonialnymi zamiarami jej syna.

Młoda para bezpośrednio po ślubie wyjechała zagranicę.

Nowości sezonowe

„Bławat Polski”

wełny—jedwabie—aksamity

obrusy, ręczniki, płótna białe i pościelowe

Sosnowiec, Warszawska 1

Dyr. I. Strokowska Faryaszewska

W PODSTUDIUM SOSNOWIECKIM

W nadchodzącą środę (godz. 10.50) radiosłuchaczy zagłębiowskich czeka prawdziwie miła niespodzianka. Oto poraz pierwszy przed mikrofonem sosnowieckim stanie dyr. Irena Strokowska Faryaszewska, która odśpiewa następujące pieśni sosnowiezanina prof. Obuchowicza przy akompaniamencie p. Z. Kuchcińskiego: „Mówią mi wiecznie Twoje oczy”, „Rozbijała szumi trawą”, „Tak mi na świecie źle”, „Kolysanka” i „Gdybyś ty mnie orle siwy”.

Śpiew p. dyr. Strokowskiej Faryaszewskiej poprzedzi nowela górnicza red K. Cwierka pt. „Zezowaty”, oznaczona swego czasu na konkursie w Poznaniu.

Ta część audycji poświęcona jest twórczości zagłębiowskiej. W szczególności zaś pieśni prof. Obuchowicza wywołują żywe zainteresowanie w świecie muzycznym Zagłębia.

W końcowej części audycji wystąpi kwartet smyczkowy, w którym wezmą udział pp. St. Kuchciński (I skrzypce), H. Błas (II skrzypce), E. Ochman (altówka) i A. Szynkowski (wiolonczela). Kwartet odegra utwory Beethovena i Mozarta. Audycja będzie trwała 45 minut i rozpocznie się o godz. 7 min. 50 wieczorem.

Rok założ. 1826.

Karel Jankowski i Syn

właśc. K. JANKOWSKI i s-ka
FABRYKA SUKNA
BIELSKO

ODDZIAŁ W SOSNOWCU
ul. 3-go Maja 23. — Tel. 6-2479.

Własne składy we wszystkich większych miastach Polski

Towarzystwo Kopalń Węgla „FLORA”

Spółka Akcyjna

Zarząd: WARSZAWA, AL. JEROZOLIMSKIE 28

Kopalnie Węgla Kamiennego w Dąbrowie Górniczej

Węgiel długopłomienny pierwszorzędnej jakości dla celów opału domowego
i przemysłowych

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT
INŻYNIERYJNYCH

Inż. RAFAŁ PLESNER

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

KIELCE, ul. Sienkiewicza 69.

Tel. 17-23

Wykonuje roboty inżynier-
yjno - budowlane

Najlepsze wśród dobrych
to gilzy do papierosów

„Dla Znawców”

fabryki:

E. Paschalski i Ska, Radom

Fabryka Wyrobów Aluminiowych i Metalowych
T. Szczepański, L. Czaykowski i S-ka
Spółka Komandytowa w Olkuszu

wyrabia: nakrycia stołowe aluminiowe (łyżki, sztucze, łyżeczki) i inne
przedmioty z aluminium.

— — — Ceny niskie, wykonanie solidne i szybkie. — — —

FABRYKA FARB DRUKARSKICH

„PIGMENT” S. A.

WARSZAWA 4 ul. Kawczyńska nr. 9/11

TELEFONY: 10-09-31 i 10-19-46.

KONTO P. K. O. 5565

— — — D O S T A R C Z A : — — —

wszelkie farby, oraz dodatki dla Przemysłu Graficznego

„HUTA LUDWIKÓW”

Sp. Akc.

P O L E C A :

KIELCE

PATENTOWANE RADJATORY (grzejniki) STALOWE S-H-L.
PIECE I PODKOWY żaluzjowe S-H-L. do centralnego ogrzewania.
BOILERY S-H-L. jedno i dwu-plaszczowe,
PATENTOWANE KUCHENKI „DOMOGAZ” (benzynowo-gazowe)
PATENTOWANE WYŻYMACZKI HYDRAULICZNE S-H-L.
HELMY STRAŻACKIE ze stali nierdzewnej i inn. gatunków metali
(znormalizowane).

LEŻAKI z rurek stalowych,
AUTOMATYCZNE ZBIORNIKI na odpadki,
NACZYNIA ZE STALI NIERDZEWNEJ, oraz naczynia aluminiowe.
NACZYNIA ŻELIWNE jedno i dwustronnie emaljowane.
RURY I FASONY kanalizacyjne i wodociągowe.
SANITARJA asfaltowane i emaljowane,
WSZELKIEGO RODZAJU WYROBY z blachy ocynkowanej, el-
nie szlifowane, piekarniki i t. p.

ODLEWY ŻELIWNE wg. własnych, oraz powierzonych modeli.

Adres dla korespondencji: K I E L C E, skrzynka pocztowa 101.

Telefon: 1198 i 1199.

BAR I RESTAURACJA „BRISTOL”

KIELCE, Sienkiewicza 21

HOTEL „BRISTOL” najsolidniejszy i najtańszy lokal w Kielcach

— — Miejsce spotkań wszystkich przyjezdnych do Kielc — —

— — — Firma egzystuje od 1900 roku — — —

„WOLBROM”

FABRYKA WYROBÓW GUMOWYCH S. A.
w WOLBROMIU 2, tel. 5 i 15

Adres telegr.: „GUMA WOLBROM”

Najstarsza fabryka wyrobów gumowych w Polsce,
istniejąca od 25 lat

POLECA:

wszelkie wyroby gumowe techniczne, akce-
sorja rowerowe, piłki, artykuły galante-
ryjne, „Gummata”, pasy pędne i transpor-
towe, gumy powozowe, obcasy i t. p.

Generalne przedstawicielstwo na województwo kieleckie:

SOSNOWIEC, ul. Targowa 12, tel. 8-97

ELEKTROWNIA W KIELCACH

SPOŁKA AKCYJNA

PODAJE DO WIADOMOŚCI SZ. ABONENTÓW, ŻE POSIADA
STAŁE NA SKŁADZIE

w sklepie Elektrowni przy ul. Sienkiewicza 59
nowe odbiorniki radjowe

na sezon 1937 r.

f. TELEFUNKEN, PHILIPS i KOSMOS,

ORAZ WSZELKIEGO RODZAJU APARATY ELEKTRYCZNE
GOSPODARSTWA DOMOWEGO jak:

żelazka, imbryki, kuchenki, garnuszki,
jak również żyrandole i lampy nowych
fasonów, bardzo ładne i tanie. — — —

DOGODNE WARUNKI ZAPŁATY.

SKŁAD BRONI i AMUNICJI

JÓZEF TOMICKI w Kielcach

poleca: największy wybór rowerów, części rowerowych i t. p.

Firma zakupuje wszelkie ilości ponad 100 sztuk **zwierzyny b'tej**: ku-
ropatwy, zające, bażanty.

Wysyłamy **własne samochody** na polowania, oraz fachowych pakerów.

Jak aresztowano Krzysztoforskiego

Dalszy ciąg zeznań w procesie radomskim

Dalszy ciąg zeznań w procesie radomskim.

Proces radomski, który trwa już kilka tygodni, przynosi coraz to nowe, n.a. zwykle szczegóły dotyczące oskarżonych. Szczególne poruszenie wywołały zeznania szefa prokuratury radomskiej Kruszczyńskiego, z których wynika, na początku marca 1935 r. zatelefonował do niego ówczesny nacz. wydz. Izby w Kielcach J. Lemański, z prośbą, aby w lokalu prokuratury i w obecności przedstawiciela tejże umożliwić przesłuchanie urzędnika urzędu skarbowego nr. 11, Zambrzyckiego przez rzecznika dyscyplinarnego Izby skarbowej Werchowskiego.

Z rozmowy z Werchowskim świadek dowiedział się, że od kwietnia 1935 r. toczyło się postępowanie dyscyplinarne przeciw Krzysztoforskiemu, o czym prokuratura nie była zawiadomiona. Aresztowanie nastąpiło wskutek wykrycia przez radecę Izby kontroli państwa, Chrzaniowskiego,

defraudacji 27.000 zł.

Po przybyciu do Radomia Werchowski okazał świadkowi list Zambrzyckiego do osk. Lemańskiego, w którym Zambrzycki prosi o przesłuchanie w sprawie

Pocztą zakładu
w Zagłębiu Dąbrowskim
telefon bezpłatnie
od dnia 1-X do 31 XII 1936 r.

Ostatnie słowo techniki to
NAJNOWSZE APARATY

firmy PHILIPS

a mianowicie: 695 A, 456 A, 102 A.

które można nabyć na 15 rat miesięcznych w firmie

H. RETTMAN i C. BERKOWICZ

BĘDZIN, Małachowskiego 1
telefon 628 - 71628.

Warsztaty reperacyjne na miejscu.

A jednak można najtaniej kupić
modny materiał bielski na ubrania

Tylko w Chrześcijańskim

Składzie sukna
Edwarda Rosińskiego

w Sosnowcu

vis a vis kościółka kolejowego
ul. Warszawska 2.

Posiadamy wielki wybór nowości
stałe na składzie.

Obsługa solidna. — Ceny niskie.

Kino „APOLLO” w Sielcu

Dziś! W niedzielę 19 i poniedziałek 20.X
Najweselejsza polska komedia muzyczna pod tyt.:

Manewry miłosne

Humor! Śpiew! Muzyka! Tempo
W rol. gł.: Mankiewiczówna,
Loda Halama, Zabeżyński i
Sielanowski.

II-gi film komedia pod tyt. —
PRZYGODA W SAMOLOCIE.

Pocz. o 3. — Ostatni o 8.30.
DZIŚ „PORANEK” 2 FILMY.

PODOBIENSTWO.

Pewnego razu żona włoskiego ministra
skarbu Depretis przybyła na bal dworski
w sukni z bardzo głębokim dekoltem. —
Król Wiktor Emanuel II widząc to, zwrócił
się do swego marszałka dworu:

— Ta dama przypomina mi do śluz-
nia swego małżonka. On też zawsze zja-
wiał się przede mną z niepokrytym defi-
cytem!

nadużyć Krzysztoforskiego.

Świadek zarządził wezwanie Zambrzyckiego i wydelegował wiceprok. Dotkiewicza, aby był obecny przy przesłuchaniu. Z późniejszej relacji wiceprok. Dotkiewicza, złożonej świadkowi, wynikało, że Zambrzycki konkretnych zarzutów nie postawił i że sprawa miała być zbadana w postępowaniu administracyjnym przez Izbę skarbową.

W wypadku ujawnienia czynów Krzysztoforskiego, kolidujących z kodeksem karnym, miała izba nawiązać kontakt z prokuraturą. Dn. 6 września 1935 r. zgłosił się panowie do świadka Werchowskiego

o aresztowanie Krzysztoforskiego, co też nastąpiło.

W związku z listem nadesłanym przez syna H. p. Mestla, b. naczelnika wydziału skarbowego w Sosnowcu (o czym we wczorajszym sprawozdaniu donosiliśmy), prokurator oświadczył, że już toczy się śledztwo w sprawie sosnowieckiej.

Będzie to zatem drugi proces Krzysztoforskiego, który zeznał, że robił już nadużycia w roku 1925 w Sosnowcu, a „nauczył go tego naczelnik Mestel”. Mestel, jak zeznał Krzysztoforski — zdefratował wówczas 50.000 zł., jemu dał „tylko” 12.000 zł.

Umeblowanie lokalu świadczy o kulturze
duchowej jego mieszkańców. — O. Vilde.

Kup nowe meble (modele 937) w firmie

TRUSZCZ Katowice Francuska 10 tel. 304 75

(naprzeciw Kesy).

Bardzo dogodne warunki. Przyjmuje się pożyczki narodowe i inwencyjne.
Kupujący z prowincji otrzymują zwrot kosztów przejazdu do Katowic. —

FABRYKA TEKTURY DACHOWEJ

M. J. SCHARFF

SOSNOWIEC, SOBIESKIEGO Nr. 7

TELEFON: 62565 i 61663

poleca:

PAPE DACHOWĄ SMOŁOWĄ

PAPE DACHOWĄ SPECJALNĄ BIAŁĄ „CYNKOLIT”

oraz SMOŁĘ PREPAROWANĄ, PAK, LEPNIK,
KARBOLINEUM

Nasze wyroby dają 100 proc. gwarancji.

KINO „PALACE”

Król tenorów -- nasz „chłopak z Sosnowca”

Jan Kiepura

w najnowszym filmie wiedeńskim

„W blasku słońca”

Początek seansów o godz. 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

KINO „ZAGŁĘBIE”

DZIŚ OSTATNI DZIEŃ!

SYLVIA SIDNEY

w najpiękniejszym KOLOROWYM filmie

W CIENIU
samotnej sosny

Wspaniały ten film wywołał powszechny zachwyt

W pozost. rol. Fred Mac Muray, Henry Fonda i in.

Reżys. HENRY HATHAVAY twórca BENGALI.

NADPROGRAM: TYGODNIK PATA.

Początek seansu o godzinie 3.30.

Następny program „SZEPT MIŁOŚCI”.

Kino RIALTO Sosnowiec Warszawska 18

Boska GINGER ROGERS bohaterka „Panów w cylindrach” oraz urodziwy FRANK CIS LEDERER w przepięknej historii promiennej miłości p. t.

ZŁOTA DZIEWCZYNA

UWAGA!

WIELKA SENSACJA!

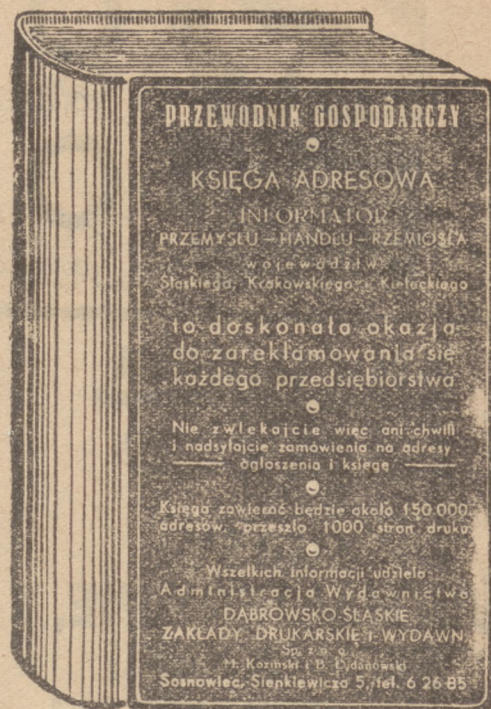
UWAGA!

Jako uzupełnienie dajemy największą sensację świata jedyny prawdziwy reportaż z meczu bokserkiego

SCHMELING — LOUIS

Początek I seansu o 5.30.

Początek seansu o 8.30.

Wełny
Jedwabie
Najmodniejsze

poleca f ma

W. GARLIŃSKI

Sosnowiec, 3 Maja 19
tel. 62 230.

RADIO

PROGRAM OGÓLNOPOLSKI.

Niedziela, 18 października.

8.00 Sygnał czasu. 8.03 Gazetka rolnicza. 8.50 Dziennik poranny. 9.00 Nabożeństwo. 10.30 Programy lokalne. 11.57 Sygnał czasu. 12.03 Koncert rozrywkowy. 13.00 Programy lokalne. 14.00 Reportaż z życia. 14.30 Kapela ludowa. 15.30 Audycja dla wsi. 16.00 Programy lokalne. 16.30 Teatr Wyobraźni. 17.00 Koncert symfoniczny. 19.00 Szkice literackie. 19.15 Programy lokalne. 20.20 Wiadomości sportowe. 20.35 Programy lokalne. 20.40 Przegląd polityczny. 20.50 Dziennik wieczorny. 21.00 Na wesołej lwowskiej fali. 21.30 Utwory fortepianowe. 22.00 Fantazje operowe.

KATOWICE.

Niedziela, 18 października.

6.00 Kiedy ranne wstają zorze. 6.05 Sułki. 6.15 Płyty. 8.15 Co należy wiedzieć o paszy kiszzonej. 10.30 Płyty. 11.00 Co słychać na Śląsku. 12.00 Koncert reklamowy. 12.20 Plan pracy dla dziewcząt bezrobotnych. 12.35 Program na jutro. 12.40 Piosenki ludowe śląskie. 12.50 Zdziałko słowa, działekko śpiewki. 20.35 Wiadomości sportowe.

PROGRAM OGÓLNOPOLSKI.

Poniedziałek, 19 października.

6.30. Piosenka „Kiedy ranne wstają zorze”. 6.35 Gimnastyka. 6.50. Płyty. 7.15 Dziennik poranny. 7.25 Programy lokalne. 8.00 Audycja dla szkół. 11.30 Audycja dla szkół. 11.57. Sygnał czasu. 12.03. Koncert. 12.40 Programy lokalne. 12.50 Dziennik południowy. 14.00 Przerwa. 15.00 Wiadomości gospodarcze. 15.15 Programy lokalne. 16.15 Płyty. 17.00 Od Leszczyńskiego do Konarskiego. 17.00 Lament i tkanki szkolne. 18.00 Pogawędka aktualna. 18.10 Pogawędka aktualna. 18.10 Wiadomości sportowe. 18.30 Programy lokalne. 18.50 Co wam powiem o zdrowiu. 19.00 Audycja żołnierska. 19.35 Kwartet smyczkowy. 20.50 Koncert muzyki jugosłowiańskiej. 20.15 Dziennik wieczorny. 20.55 Pogawędka aktualna. 21.00 Wieczór literacki. 21.30 Programy lokalne. 22.00 Koncert orki. 25.00 Programy lokalne.

PALTA JESIENNE

KAPELUSZE

Gepperta, Hückla i Biestera

swetry damskie oraz wszelkie

artykuły sezonowe

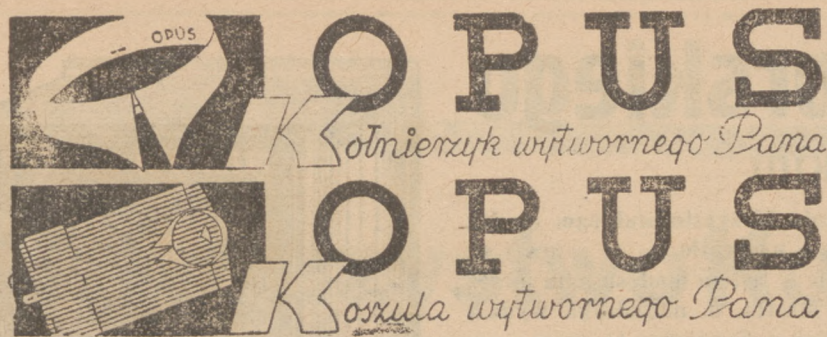
poleca w wielkim wyborze i tanio

P. KUCHARSKI

SOSNOWIEC, 3 MAJA 8.

DROBNE OGŁOSZENIA

NAUKA I WYCHOWANIE

UZUPEŁNIAJĄCE zapisy na

KURSY
BUCHALTERYJNE,
STENOGRAFII

oraz pisanie, liczenia na maszynach

Michała

KOŁACZKOWSKIEGO

Będzin, Sączewskiego 25, przyjmuje sekretariat codziennie godz. 9-19.

LOKALE

DO wynajęcia domek dwa pokoje kuchnia i przedpokój w Dąbrowie. Wiadomość filja Będzin.

DO wynajęcia dwa pokoje kuchnia z wygodami. Dąbrowa 1-go Maja 63.

ŁADNY lokal murowany o powierzchni 75 mtr. kw. nadający się na skład warsztat itp. do wynajęcia. Sosnowiec, Piłsudskiego 54 A. Słota

POKÓJ umeblowany osobne wejście do wynajęcia Kollataja 11, II piętro.

Z POWODU wyjazdu odnajmę całkowicie urządzone mieszkanie: pokój z kuchnią, suche, ciepłe, fortepian, wygodny, 50 zł. miesięcznie, lub sprzedam wszystko za 500 zł. Zgłoszenia od poniedziałku. Wiadomość w administracji.

POSZUKUJE się w Sosnowcu lokalu przemysłowego około 50 m. kwad. może być 2 ubikacje. Zgłoszenia do administracji pod „Lokal”.

WYNAJMUJE 2 pokoje, kuchnię przedpokój 35 zł. nowy dom. Piaskowa przy kościele pogoni.

DO wynajęcia 2 pokoje z kuchnią z nowym urządzeniem. Ul. Reymonta 11
DWA pokoje na I piętrze w domu reprezentacyjnym przy ul. Dęblińskiej 7 w Sosnowcu odpowiednio na biuro do wynajęcia. Wiadomość tel. 62762 lub u dozorcy domu.

POTRZEBNE dwa pokoje z kuchnią w Dąbrowie, komfortowe. Zgłoszenia pisemne odbierze z grzeczności p. Władysław Paciej, Sosnowiec, Piłsudskiego 60

DUŻY pokój, kuchnia, wygodny, front do wynajęcia. Wiadomość ul. Prz. Mościckiego Nr. 3 u dozorcy.

POKÓJ, kuchnia, przedpokój słoneczny wynajmę w Sielcu, Podgórska 17.

POSADY I PRACE

PRZYJME posługaczkę względnie służącą. Sosnowiec Piłsudskiego 7-a „Małopolanka”.

MŁODA inteligentna panienka znająca doskonale krawiectwo, hafciarka, maszynowe rzeźniczo, toleto, kilimy na maszynach szuka jakiegokolwiek posady w tych fachach lub czym innym: taktorki lub do dziecka od 3 lat względnie od 2 itp. najchętniej w Sosnowcu. Łaskawe oferty do „Expresu” pod „Zdolna”.

POTRZEBNY Czeladnik szewski ul. Górnicza nr. 27 Maczkowski.

POTRZEBNI agenci z bliskich i dalekich okolic, do odwiedzania Klientów po domach. Zarobek miesięczny przynajmniej 200 zł. Zgłaszać się, Zabkowice, Bielowizna, kolo pana Przybyłowicza, Krawiec Stanisław.

MŁODY buchalter, korespondent, biurolista, ekspedjent branży spożywczej, znający b. dobrze prace kantorowe, rachunkowość, język niemiecki (absolwent szkoły handlowej, dobre świadectwa) poszukuje posady. Łaskawe zgłoszenia Ku la Edward, Pilica Gieblo.

POTRZEBNA modelka młoda. Szkoła Przemysłu Artystycznego Sosnowiec 1-go Maja 25.

POTRZEBNA prasowaczka do sztywnej bielizny. Będzin, Malachowskiego 26, Pralnia „Pospieszna”.

PRZYJME chłopca na praktykę do zakładu introligatorskiego. Zgłaszać się z rodzicami Sosnowiec, Orla 18, I piętro.

POTRZEBNY czeladnik szewski lub podręcznik na roboty różne szpałtowe. Dąbrowa 8, Lipowiecki.

POTRZEBNY czeladnik szewski męski. Sienkiewicza 16, Izraelowicz.

OKAZJA! Każdy poszukujący pracy bez różnicy płci, zawód i miejsce zamieszkania może zapewnić egzystencję bez gotówki. Materiał próbny 2 złote za zaliczeniem lub znaczkami. Dąbrowa, skrytka pocztowa 58.

BUCHALTER (KA) z maszynopismem na godziny wieczorne natychmiast potrzebny (a). Zgłoszenia w administracji „Expresu Zagłębia”.

PRACOWNIK fryzjerski potrzebny na stałe. Sosnowiec, ul. Dęblińska, W. Drygałak.

POTRZEBNA kucharka ze smaczynym gotowaniem do wszystkiego do lat 35 od zaraz. Zgłoszenia portiernia Stalowni Wóznia, ul. Aleja Mireckiego.

POTRZEBNA zdolna panienka, szyjąca dobrze na maszynie. Pracownia gorsetów Malachowskiego 9.

FREELANKA poszukuje posady do dzieci. Zgłoszenia „Expres Zagłębia” Będzin pod „Freblanka”.

POTRZEBNA kelnerka do restauracji Sosnowiec, ul. 1-go Maja 14.

POTRZEBNA pokojowa przychodnia znająca dobrze reperację. Zgłoszenia: Malachowskiego 2, c. m. 6.

POSZUKUJE pokojowej zaraz ze świątecznymi. Zgłoszenia Piłsudskiego 1, drugie piętro.

KUPNO I SPRZEDAŻ

ODLEWNIĘ metali w Sosnowcu z powodu wyjazdu sprzedam tanio. Wiadomość w administracji.

OKAZYJNIE do sprzedania plac budowlany z nową oficyną w Sosnowcu. Wiadomość: Spółdzielnia Kredytowa Sosnowiec, Piłsudskiego 14.

MAGIEL w dobrym stanie do sprzedania oraz mieszkanie i lokal z szopa do wynajęcia. Sosnowiec, Podgórska 6.

KUPIĘ okazjennie pianino do nauki. Zgłoszenia Expres Zagłębia dla M.

HARMONJE dobrą pedalową sprzedam tanio lub zamienię na dwurzędówkę, albo rower. Sosnowiec, Robotnicza 5 Karłowicz Stanisław.

SPREDAM domek nowy przy ul. Tabelnej o 4 ubikacjach, cena 6000 zł. Wiadomość Szopna 9 Domagala na Pogoni.

SPRZEDAM nowy domek dwie ubikacje przy ul. Pretów 3450 zł. Dąbrowa, Legionów 11.

SPRZEDAM dom pokój z kuchnią 140 pretów placu. Korzeniec, Olszowa 23.

DRUKARKE maszynę „bostonkę” kawat. my. Oferty do administracji pod „Bostonka”.

MASZYNY do pisania nowe, używane gwarantowane - okazjennie sprzedaje „Remont”. Katowice, Dworcowa 18.

DOM nowy, ładny, murowany, solidny, 4 ubikacje, plac dwa fronty z powodu wyjazdu do sprzedania. Bielowizna, 8 minut od kolei. Wiadomość: Zabkowice, Kiosk Ruchu.

Miód

prawdziwy lipcowy i kresowy w firmie „KOZIOLKÓW I JEDRYCZEK” W SO. SNOWCU, 3-go MAJA 21, TEL. 61568.

BANK UDZIAŁOWY SPÓŁDZIELCZY z ogr. odp. w Dąbrowie Górniczej zawiadamia, że we wtorek, dnia 3 listopada 1936 r. i dni następnego o godz. 12-ej w południe odbędzie się, stosownie do § 12 statutu sprzedaż przez licytację niewykupionych i nieprolongowanych we właściwym czasie zastawów lombardowych.

Sprzedaży podlegają różne przedmioty złote i srebrne według następujących kwitów. N-ry: 2874 2914 2953 3626 3951 4089 4124 4144 4157 4166 4175 4176 4212 4389 4421 4537 4590 4582 4624 4712 4896 4900 4927 4934 4961 4979 4990 5026 5096 5118 5132 5133 5173 5176 5215 5234 5263 5275 5301 5385 5391 5412 5466 5472 5491 5524 5594 5637 5659 5642 5652 5655 5638 5705 5709 5712 5713 5720 5729 5761 5767 5775 5783 5784 5789 5800 5802 5820 5828 5851 5853 5859 5872 5874 5883 5890 5892 5912 5913 5924 5928 5933 5947 5955 5959 5977 5981 5983 5991 5996 5997 6003 6006 6007 6008 6024 6030 6054 6065 6076 6087 6099 6108 6114 6121 6150 6155 6162 6165 6172.

DOMY miejskie, place i majątki rolne korzystnie do kupna. Biuro Sosnowiec, Mościckiego 12, tel. 62837.

Tętno

leczniczy świeży poleca Skład Apteczny Rozenblum, Czeladź, Rynek 13.

Nie lekceważ doświadczenia innych.

Tysiące osób korzysta już z elektryczności i są zadowoleni.

A więc i Ty korzystaj ze wszystkich udogodnień jakie daje energia elektryczna.

Szczegółowe informacje w sklepie Elektryczni, ul. Dęblińska 1, tel. Nr. 61154.

ELEKTROWNIA OKRĘGOWA
w Zagłębiu Dąbrowskim S. A.

Ważne dla Sosnowca i okolicy

Zaszczytnie znany w całej Polsce specjalista z długoletnią praktyką M. TIL LEMAN z Krakowa ul. Szlak 39, wynalazca nowego systemu opatentowanych bandaży, stosujący je z najlepszym i najradzykalniejszym skutkiem na różnego rodzaju najniebezpieczniejsze i najzastarszalne

PRZEPUKLINY

(raptury) u Pań, Panów i dzieci ze złec. lek. nawet w wypadkach, gdzie różnego systemu bandaże nie pomogły przyjeżdża do Sosnowca i będzie przyjmował w „Hotelu Centralnym” ul. 3-go Maja 11 od 27 — 30 października — 5 po poł. w Katowicach „Hotel Savoy” ul. Marjańska 4 — 6 od 20 — 24 października br. włącznie. od godz. 2 — 5 po poł.
Zadajcie informacji i wyjaśnień bez płatnie z Krakowa!Fabryka Farb Mineralnych
i Chemicznych

B-cia INWALD i A. SERCARZ

Tel. 71324 Będzin, Kościuszki 40

Poleca:

FARBY MINERALNE
FARBY CHEMICZNE

SPRZEDAM zaraz dom ładny dwupiętrowy solidnie budowany. Wiadomość administracja.

SPRZEDAM rower półbalonówkę w bardzo dobrym stanie. Sosnowiec, Chemiczna 12 m. 23.

WAGĘ dziesiętną, kontuar duży, prostownik anodowy Philipsa sprzedam. Wiadomość Wawel 6, Słazak.

KUPIĘ doróżkę w dobrym stanie. Zgłoszenia „Expres Zagłębia” pod „Doróżka”.

SPRZEDAM maszynę do szycia Singera okazjennie 50 złotych. Jezor, Cebrał.

RADIO 4 lampy (nowe) 3 zakresy fal elektrodynamiczny głośnik 145 zł. sprzeda. Czeladź, Miłowicka 21.

HARMONIE dwie stolikowe sprzedam niedrogo Czeladź, Nowa 1, Krzyszkowski

OKAZJA

Futro karakulowe damskie w dobrym stanie do sprzedania. Wiadomość w administracji.

MASZYNA Singera w dobrym stanie okazjennie do sprzedania. Będzin, Narutowicza 4, parter ostatnie drzwi, wokoło na przeciw poczty.

OKAZJA! Sprzedam tanio biurko do we ciemne. Wiadomość Nowa 19 m.

FORTEPIAN czarny, krótki, fisharmonie kościelny sprzedam. Będzin, Kollataja 10 Parenblatt.

HARMONIE warszawskie, włoskie, wie-deńskie, pianowe, chromatyczne przybory, reperacje. Sosnowiec, 1-go Maja 12, Rutkowski.

HARMONIE stolikowa firmowa sprzedam, zamienię za rower za darmo Będzin, Ksawera, Graniczna 23, Łapanowski

HARMONIE stolikowa firmowa sprzedam. Będzin, ul. Okrzei Nr. 35, Kala.

MEBLE najkorzystniej kupisz za gotówkę raty, obligacje pożyczek bezpośrednio z mechanicznej stolarni Antoni Toll, Będzin, Narutowicza 8, tel. 71147 obok poczty.

SPRZEDAM samochód półciężarowy 6 cylindrowy Chevrolet na chodzie. Wiadomość Sosnowiec, Chemiczna 12 Zejman

MNIJ MYDŁA krótsze pranie
BIELSZĄ BIELIZNĄ
i mniej starta to plusy prania
bielącym proszkiem „Ada”. —
Sprzedaż Fabr. Skład „ADA”
Sosnowiec „Rozwój”.
Mydło „Ada” wydajniejsze.

MATRYMONIALNE

KAWALEROWIE wojskowi, urzędnicy, emeryci, posiadacze gotówki, rzemieślnicy, poszukują kandydatek na żony: Rudzki, Kościuszki 17.

MŁODY technik na posadzie ożeni się za oddanie mu do wyłącznej dyspozycji 3.030 zł. Listy kierować Będzin postre-stante okazicielowi dowodu osobistego 16,55.

EMERYT pragnie poznać panią emerytkę dla wspólnego dobra. Zgłoszenia Expres Zagłębia, Będzin pod „Emeryt”.

„PANNY” zamożne, fachowczynie, nierniczości, gotówka, bez wymagań, poszukują kandydatów na mężów. Rudzki, Ka-lisz, Kościuszki 17.

ZGUBIONE DOKUMENTY

NA ulicy Floriańskiej lub Majowej zgubiono obrączkę złotą z napisem „J. B. 26.XII. 33”. Znalazca zwróci za wynagrodzeniem 20 zł. Sosnowiec, Majowa 18, gospodarz domu.

RÓŻNE

ONBULACJE trwają, gwarantowaną za zł. 4 wykonuje zakład fryzjerski Józef Blaszczyk, Dąbrowa Górna, ul. Narutowicza 25.

POSUKUJE pożyczki na I numer hipoteki warunki dogodne. Wiadomość administracja.

BEZDZIETNE małżeństwo przyjmie na mieszkanie pana lub panią, uczniów lub uczennice Wiadomość w „Expresie Zagłębia”.

Biura pisanie podać

do władz administracyjnych i SĄDOWYCH E. LWOWSKIEGO i do władz administracyjnych K. STANKIEWICZA Sosnowiec, Warszawska 6, I-sze piętro.

RESTAURACJA „Gastronomia” Ryszard Szczerak, Sosnowiec, Krzywa 1 urządził ŚWIMIOBIECIE dnia 17, 18-go października 1936 r. na które uprzejmie zapraszam Szanowną Klientelę. Z poważaniem, Ryszard Szczerak, mistrz sztuki kulinarnej

Drukowano farbą rotacyjną fabryki farb drukarskiej „Daguer” w Warszawie, Sp. Akc.

Wydawca: Helena Monsiorska. — Red. naczelny: K. Cwierk. — Druk „Expres Zagłębia” Sosnowiec, Teatrna 1-a. — Red. odp.: Tadeusz Lipski.